

T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

**VAN GÖLÜ DOĞU KIYI ALANLARININ GÖRSEL PEYZAJ KALİTESİ
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN: Hande ÖZVAN
DANIŞMAN: Dr. Öğr. Ü. Pınar BOSTAN

VAN-2020

T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

**VAN GÖLÜ DOĞU KIYI ALANLARININ GÖRSEL PEYZAJ KALİTESİ
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN: Hande ÖZVAN

Bu yüksek lisans tezi, Van YYÜ Bilimsel Araştırma Projeleri Başkanlığı tarafından
FYL 2018-7067 No'lu proje olarak desteklenmiştir.

VAN-2020

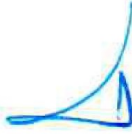
KABUL VE ONAY SAYFASI

Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda Dr. Öğretim Üyesi Pınar BOSTAN danışmanlığında, Hande ÖZVAN tarafından sunulan "Van Gölü Doğu Kıyı Alanlarının Görsel Peyzaj Kalitesi Açısından Değerlendirilmesi" isimli bu çalışma Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili hükümleri gereğince 23/12/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile başarılı bulunmuş ve yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Dr. Öğr. Ü. Pınar BOSTAN

İmza:

Üye: Dr. Öğr. Ü. Feran AŞUR

İmza:

Üye: Dr. Öğr. Ü. Yelda MERT

İmza:

Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 03.01/2020 tarih ve 2020/1-I sayılı kararı ile onaylanmıştır.

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

(İmza)

Hande ÖZVAN

ÖZET

VAN GÖLÜ DOĞU KIYI ALANLARININ GÖRSEL PEYZAJ KALİTESİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

ÖZVAN, Hande

Yüksek Lisans Tezi, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Pınar BOSTAN

Ocak 2020, 139 sayfa

Bu çalışmada, Van Gölü doğu kıyılarının sahip olduğu rekreasyonel potansiyel ile kıyıların doğal ve kültürel kaynak değeri incelenmiş, sonrasında ise bu alanlardaki peyzaj kalitesinin analiz edilebilmesi için, algısal (duyusal) ve fiziksel değişkenler üzerinden alanların manzara güzelliği değerlendirilmiştir. Görsel peyzaj kalite değerlendirmesi üzerine daha önce yapılmış çalışmalardan faydalanılarak, tez çalışmasını biçimlendirecek “psikofiziksel” yöntemde karar kılınmıştır. Van Gölü doğu kıyı alanlarında belirlenen bölgelerden fotoğraflar çekilmiş ve bu fotoğraflar iki farklı gruba (uzman ve kullanıcı grup) gösterilerek, katılımcılardan, görüntüleri belirlenen ölçütlere göre puanlayıp değerlendirmeleri istenmiştir. Fotoğraflı anket sonucunda, görsel peyzaj kalitesini etkileyen unsurlar ortaya koyularak, kişisel görüş ve düşünceler katılmaksızın istatistiksel analizlerin değerlendirmesi tarafsız bir şekilde yapılmıştır.

Katılımcıların mekânları tercih etmelerinde etkili olan parametrelerin belirlenmesi ve mekânların karakteristiğinin ortaya çıkarılması, görsel kalite çalışmasıyla gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmayla, görsel kalite analizi sonucunda katılımcıların tercihleri ile parametreler arasındaki ilişki analiz edilmiş ve mekânsal tercih kriterleri belirlenmiştir. Yapılmış olan görsel peyzaj kalite analizi ve değerlendirmesi sonucunda ileride yapılacak olan tasarım ve planlama çalışmalarında peyzajın görsel kalitesini arttıracak unsurların ortaya koyulduğu düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Algısal ve fiziksel parametreler, Görsel peyzaj kalitesi, Mekânsal tercih

ABSTRACT

EVALUATION OF VISUAL LANDSCAPE QUALITY OF LAKE VAN EASTERN COASTAL AREAS

ÖZVAN, Hande

M.Sc. Thesis, Department of Landscape Architecture

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Pınar BOSTAN

January 2020, 139 pages

In this study, the recreational potential of the eastern coastal areas of Lake Van and the natural -cultural value of the coasts were investigated. In order to analyze the landscape quality in these areas, the landscape (scenic) beauty of the areas was evaluated through perceptual (psychological) and physical variables. It has been decided in the “psychophysical” method that will shape the thesis work by making use of previous studies on visual landscape quality assessment. Photographs were taken from the regions identified in the eastern coastal areas of Lake Van and these photographs were shown to two different groups (expert and user groups) and the participants were asked to rate and evaluate the images according to the determined criteria. As a result of a photographic survey the factors affecting the quality of visual landscape were put forward and the evaluation of the statistical analyzes without the personal opinions and thoughts were made in an unbiased way.

In this thesis, determining the parameters that affect the participants' preference of spaces and revealing the characteristics of the spaces were conducted with visual quality study. As a result of the visual quality analysis, the relationship between the participants' preferences and parameters was analyzed and spatial preference criteria were determined. According to this visual landscape quality analysis and evaluation, it is thought that the elements that will increase the visual quality of the landscape are put forward in the future design and planning studies.

Keywords: Visual landscape quality, Perceptual and physical variables,
Spatial preference

ÖN SÖZ

Tez çalışmamın her aşamasında bilgi birikimi ve tecrübeleriyle beni yönlendiren, her türlü ilgisini ve yardımlarını esirgemeyen, çalışma fırsatı bulduğum için kendimi oldukça şanslı saydığım danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Pınar BOSTAN'a teşekkür ederim. Ayrıca 3 yıllık tez yazım sürecimde maddi manevi desteklerini her daim hissettiğim, benimle birlikte yüksek lisans yapan kıymetli aileme; tezimde kullandığım anketlerin daha çok katılımcıya ulaşmasını sağlayan Sayın Arş. Gör. Bulut SARGIN'a ve son olarak tecrübe ve bilgileriyle tezimin şekillenmesine katkıda bulunan sevgili arkadaşım ve meslektaşım Elif ADIGÜZEL'e teşekkürlerimi sunarım.

Bu yüksek lisans tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından FYL-2018-7067 numaralı, "Van Gölü Doğu Kıyı Alanlarının Görsel Peyzaj Kalitesi Açısından Değerlendirilmesi" başlıklı proje ile desteklenmiştir. Üniversitemize desteklerinden dolayı ayrıca teşekkür ederim.

2020

Hande ÖZVAN

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	i
ABSTRACT	iii
ÖN SÖZ.....	v
ÇİZELGELER LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR	xiii
EKLER DİZİNİ	xv
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Çalışmanın Amacı.....	3
1.2. Çalışmanın Önemi.....	4
1.3. Araştırma Soruları.....	5
2. KAYNAK BİLDİRİŞLERİ	7
2.1. Görsel Kalite Analizi ve Değerlendirmesi	11
2.1.1. Çevre.....	14
2.1.2. Estetik	15
2.1.3. Tercih.....	25
2.1.4. Görsel Algı	25
2.1.5. Görsel Kalite.....	26
2.2. Kıyı Kavramı	28
2.2.1. Kıyısal alanların önemi.....	32
2.2.2. Kıyısal alanların sorunları	34
2.3. Van İli Genel Özellikleri.....	35
2.3.1. Doğal yapı	35
2.3.1. İklim	37
2.3.2. Bitki Örtüsü	37
2.3.3. Kültürel Yapı	37
3. MATERYAL VE YÖNTEM	41
3.1. Materyal	41
3.2. Yöntem.....	45
3.2.1. Görsel Kalite Analizi ve Değerlendirilme Yöntemleri	48
3.2.2. Foto-anketlerin hazırlanması.....	51
3.2.3. Foto-anketlerin uygulanması.....	53
3.2.4. Foto-anketlerin değerlendirilmesi	54
3.2.5. Ki - Kare (Chi-Square) Testi.....	55

	Sayfa
4. BULGULAR VE TARTIŞMA.....	57
4.1. Kullanıcı Grubu Anketlerine İlişkin Bulgular	57
4.2. Uzman Grubu Anketlerine İlişkin Bulgular	61
4.3. Fiziksel ve Algısal Parametreler ile Görsel Kalite Arasındaki İlişki.....	64
4.4. Chi-Square Testi Sonuçları	66
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	71
KAYNAKLAR.....	79
EKLER	85
EK. 1. Kullanıcı Anketi	85
EK. 2. Uzman Anketi.....	91
EK 3. Kullanıcı Anketi Analiz Sonuçları – Kadın Kullanıcılar.....	103
EK 4. Kullanıcı Anketi Analiz Sonuçları – Erkek Kullanıcılar.....	105
EK 5. Kullanıcı Anketi Analiz Sonuçları – Van Doğumlu Kullanıcılar.....	107
EK 6. Uzman Anketi Parametrelerinin Analiz Sonuçları	109
EK 7. Normallik Testi Sonuçları	122
ÖZ GEÇMİŞ.....	139

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 2.1. Peyzaj değerlendirme ölçütleri: Zube Modeli.....	10
Çizelge 2.2. Tercih matrisi	25
Çizelge 2.3. Ülkeler için kırımın önemi	33
Çizelge 3.1. Çalışmada yer alan parametreler ve açıklamaları	53
Çizelge 3.2. Kullanıcı anketi puan analiz değerleri	54
Çizelge 3.3. Uzman anketi puan analiz değerleri.....	54
Çizelge 4.1. Kullanıcı anketi güvenilirlik analizi.....	58
Çizelge 4.2. Kullanıcıların görüntülere verdiği beğeni puanlarının ortalamaları ve standart hataları	58
Çizelge 4.3. Kullanıcıların maksimum ve minimum beğeni puanı verdikleri görüntüler.....	59
Çizelge 4.4. Kullanıcıların görüntülere verdiği tercih puanlarının ortalamaları ve standart hataları	59
Çizelge 4.5. Kullanıcıların maksimum ve minimum tercih puanı verdikleri görüntüler.....	60
Çizelge 4.6. Görüntülerin parametreler üzerinden oylanma sıklığı.....	61
Çizelge 4.7. Uzman grubunun en düşük ve en yüksek puan verdiği görüntüler.....	62
Çizelge 4.8. Uzman grubunun olumlu olarak değerlendirdiği görüntüler	64
Çizelge 4.9. Uzman grubunun olumsuz olarak değerlendirdiği görüntüler	64
Çizelge 4.10. Beğeni ve tercih arasındaki ilişki.....	66
Çizelge 4.11. Beğeni ve tercih arasındaki bağımsızlık testi sonucu	67
Çizelge 4.12. Uzman anketi bağımsızlık testi değerleri (Su/Doğallık).....	68
Çizelge 4.13. Uzman değerlendirmesinde belirlenen örnek parametre çiftinin ki-kare sonucu	69

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 2.1. Rubin vazosu.....	17
Şekil 2.2. Kuşatılmışlık ilkesi.....	17
Şekil 2.3. Yakınlık ilkesi	18
Şekil 2.4. Benzerlik ilkesi.....	18
Şekil 2.5. Süreklilik ilkesi.	18
Şekil 2.6. Kapalılık ilkesi.	19
Şekil 2.7. Fiziksel çevre ve bireyin estetik tepkisi arasındaki ilişki.....	20
Şekil 2.8. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi.....	21
Şekil 2.9. Yüksek tutarlılıkta bir mekân örneği.....	23
Şekil 2.10. Düşük tutarlılıkta bir mekân örneği.	23
Şekil 2.11. Gizemlilik.....	24
Şekil 2.12. Kıyı kanununa göre kıyıların sınıflandırılması.	29
Şekil 2.13. Mevzuata göre kıyı, kıyı çizgisi ve kıyı kenar çizgisi.....	30
Şekil 2.14. Lara falezleri (Antalya)	31
Şekil 2.15. Moher falezleri (İrlanda).	31
Şekil 2.16. İğneada sahili (Kırklareli)	32
Şekil 2.17. Rimini sahili (İtalya)	32
Şekil 3.1. Van ilinin haritadaki konumu.....	41
Şekil 3.2. Van ili ilçe haritası	42
Şekil 3.3. Fotoğrafların çekildiği bölgelerin uydu görüntüsü.....	42
Şekil 3.4. Edremit Marina uydu görüntüsü	43

Şekil	Sayfa
Şekil 3.5. İskele Yaşar Kemal Parkı ve 15 Temmuz Şehitler Parkı uydu görüntüsü.....	43
Şekil 3.6. Van YYÜ sahili uydu görüntüsü.....	44
Şekil 3.7. Mollakasım Köyü uydu görüntüsü.....	44
Şekil 3.8. Ayanıs sahili uydu görüntüsü.....	45
Şekil 3.9. Çarpanak Yarımadası uydu görüntüsü	45
Şekil 3.10. Çalışmanın yöntem akış şeması	47
Şekil 3.11. Anket akış şeması.....	47

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış bazı simgeler ve kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar

Açıklama

ADNKS

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi

APS

Avrupa Peyzaj Sözleşmesi

SBE

Scenic Beauty Estimation

TÜİK

Türkiye İstatistik Kurumu

YYÜ

Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Simgeler

Açıklama

Kç

Kenar Çizgisi

KkÇ

Kıyı Kenar Çizgisi

EKLER DİZİNİ

	Sayfa
Ek 1. Kullanıcı anketi	85
Ek 2. Uzman anketi	91
Ek 3. Kullanıcı Anketi Analiz Sonuçları – Kadın Kullanıcılar	103
Ek 4. Kullanıcı Anketi Analiz Sonuçları – Erkek Kullanıcılar.....	105
Ek 5. Kullanıcı Anketi Analiz Sonuçları – Van Doğumlu Kullanıcılar	107
Ek 6. Uzman Anketi Parametlerinin Analiz Sonuçları.....	109
Ek 7. Normallik Testi Sonuçları	122

1. GİRİŞ

Tarihin başlangıcından itibaren insanlar, temel gereksinimlerini karşılama eğiliminde olmuşlardır. Bu gereksinimleri karşılarken de kendi ihtiyaçlarına uygun mekânlar içinde bulunmak istemişlerdir. En temel haliyle insanoğlu, yeme-içme, yer-yön ve barınma bilgisini edinebildiği mekânları yaşam alanı olarak tercih etmiştir (Çakıcı, 2009). Bir başka deyişle kendilerini güvende hissettikleri, kolayca anlayıp benimseyebildikleri mekânlarda yaşama ihtiyacı hissetmişlerdir. Bu mekânları tercih ederken etkili olan bu bilgilerin dışında kendileri de, istek ve ihtiyaçları doğrultusunda çevrelerini şekillendirmeye başlamışlardır. İnsanların yaşamları boyunca doğayla zorunlu bir ilişki içerisinde oldukları düşünülmektedir (Gül, 2013). İlk çağlarda doğa olayları insanlar üzerinde korku ve yücelik duygusu uyandırmış, doğanın kendilerinden güçlü ve korkulması gereken bir kavram olduğunu düşünmüşlerdir. Zamanla doğaya ve doğal kaynaklara karşı gücünü kullanmayı öğrenen insanlar kendi istekleri doğrultusunda kontrolsüzce doğayı tahrip etmeye başlamışlardır. Küçük insan topluluklarıyla başlayan doğa-insan etkileşimi bu şekilde ilkel ve zorunlu bir çaba olmaktan çıkmış; günümüzde ilerleyen ve gelişen teknoloji sayesinde oldukça farklı boyutlara taşınmıştır.

Ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan devamlı bir değişim içinde olan toplumlar, sanayi devriminin etkisiyle; hızlı, plansız ve kontrolsüz bir kentleşme süreci başlatmıştır. Kentlerdeki tarihi ve kültürel dokunun tahribi ve doğal kaynakların kontrolsüz kullanımının yanı sıra kentleşme, hızlı nüfus artışı, sanayileşme ve kaçak yapılaşma sorunları da kentlerdeki çevre kalitesini hızla bozmuştur. Bu nedenle, çevre kalitesi kavramının anlaşılması ve çevrenin korunarak, sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için -peyzaj mimarlığının babası olarak kabul edilen- Frederick Law Olmsted tarafından kullanılan peyzaj kavramının anlamının ve kapsamının bilinmesi gerekmektedir.

Sözlükte “manzara” anlamına gelen Fransızca kökenli bir kelime olan peyzaj, günümüze kadar çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Avrupa Peyzaj Sözleşmesi’ne (APS) göre: “İnsanların algıladığı şekliyle özellikleri doğal ve/veya insan etkenlerinin etkileşimi ve faaliyeti sonucunda oluşan alanlar” olarak tanımlanır (Avrupa Konseyi, 2000; Resmi Gazete, 2003). Bir başka deyişle peyzaj, bir arazi parçasının ekolojik,

biyolojik, yapısal ve fonksiyonel karakteristiklerinin ortak bir ürünüdür (Sayın, 2011). Diğer bir peyzaj tanımı ise Anko (1999) tarafından şu şekilde yapılmıştır: Peyzaj, ekolojik bir nosyondur ve birbiriyle etkileşim halinde olan ekosistem kümelerinin zamansal ve mekânsal bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır (Anonim, 2015). Appleton'a (1980) göre ise peyzaj kavramı, "çevre" kelimesi ile aynı anlama gelmemektedir ancak insanlar tarafından "görsel olarak algılanan" çevreyi tanımlarken peyzaj kavramı kullanılmaktadır. Peyzaj ya da peyzaj kalitesi kavramları öncelikle çevrenin görsel özelliklerine yoğunlaşmaktadır (Çakıcı, 2009). Özetlenecek olursa peyzaj, doğal ve kültürel süreçlerin etkileşiminden doğan, insanın duyuları ve algıları ile şekillenen ekolojik, biyolojik, yapısal ve işlevsel karakteristiklerin oluşturduğu bir alandır. İnsanların peyzajı algılamaları bir süreç içinde gerçekleşmektedir. İnsanlar, çevresinde var olan nesnelere aldığı uyarılar ile birtakım bilgiler edinir ve kendi psikolojik, fiziksel ve kültürel alt yapısına, deneyimlerine bağlı olarak nesnelere benimseme (beğenme) ya da reddetme (beğenmeme) şeklinde tepki verir (Sayın, 2011). İnsanların göreceli tercih eğilimleri nedeniyle her peyzajın farklı bir değere ve dolayısıyla öznel bir kaliteye sahip olduğu söylenebilir. Bu nedenle, peyzajın kalitesinin analiz edilip değerlendirilmesi, daha iyi yaşam koşulları ve daha kaliteli bir çevrenin oluşturulması için bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Çarpık kentleşmenin hızla artması nedeniyle, kentler; doğadan kopmuş, fiziksel ve psikolojik açıdan yıpranmış, olumsuz çevre koşulları altında yaşamak zorunda kalan insanlarla dolmuştur (Gültürk ve Şişman, 2015). Bu nedenle, manzara değeri olan alanları sürdürülebilirliğinin sağlanması, hassas peyzajların korunması, doğal ve kültürel kaynakların bilinçli bir şekilde kullanılması ve insan ihtiyaçları, beklenti ve isteklerine cevap veren alanların oluşturulması bir gereklilik haline almıştır. Bu amaçla, bir kentin ve çevresinin sistematik bir şekilde yenilenmesi ancak "görsel kalite değerlendirme" çalışmaları ile mümkündür. Peyzaj kalitesinin analizi, peyzaj değerlendirme çalışmaları içinde yer almaktadır ve peyzaj, önceden belirlenen birtakım ölçütlere göre değerlendirilir.

Görsel kalite çalışmalarında peyzajın kalitesi ölçülürken manzara güzelliği kavramından sıkça bahsedilmektedir. Görsel peyzaj kalitesi, peyzajın görsel açıdan mükemmelliği olarak tanımlanmaktadır. Bir ortamın görsel kalitesi, içinde çok sayıda değişken içerdiği için, algısal ve nesnel özellikler açısından geniş bir yelpazeye

sahiptir. Bu özellikten dolayı, görsel kalite, bir ortamda analiz edilebilen ve ölçülebilen en zor olgulardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Ak, 2013). Peyzajın görsel değerinin belirlenmesi, peyzaj değerlendirme çalışmalarının en önemli konularından biri olmuştur ve yöntemin geliştirilmesi, güzel olarak nitelendirilen (manzara güzelliği pozitif yönde algılanan) özelliklerin bilinmesini ve estetik anlayışın kavranarak görsel değerlendirmelerde yer almasını gerektirmektedir (Kaptanoğlu, 2006). Fakat estetik kavramı, içinde barındırdığı güzellik olgusu ile birlikte, ölçülebilen ya da kalıpları, belli standartları olan bir kavram değildir. Teorik açıdan bakıldığında estetik, ekolojik ve sürdürülebilir bir çevre düzenlemesi için “manzaraların görsel kalitesinin” korunmasını ve geliştirilmesini etkileyen çevresel tasarım kriterlerinden biridir. Bu bağlamda mekânsal analizler ve fotoğraflı anketler kullanılarak görsel estetik değerlendirmesi daha kolay bir şekilde gerçekleştirilebilmektedir.

1.1. Çalışmanın Amacı

Peyzaj görsel değerlendirmesinin amaçlarından biri, farklı peyzajların birbiriyle karşılaştırılmasıdır. Bu karşılaştırma işleminin, çevre planlama ve tasarımına birçok faydası bulunmaktadır. Yürekli (1977)'nin belirttiğine göre, “Bölgesel planlama düzeyinde; kentsel gelişmelerin yer seçimi, bölgesel parkların saptanması ve kurulması; yapısal planlama düzeyinde ise; korunması ya da onarımı gereken alanların belirlenmesi, kentsel yayılma ve gelişme, kırsal rekreasyon, ağaçlandırma alanlarının seçimi, çevre birimlerinin kıyaslanmasını gerektirmektedir” (Ak, 2010).

Peyzajdaki görsel inceleme çalışmalarının ortak amacına gelinecek olursa; Ak (2010), “Planlama ve tasarlama süreçlerinde kullanılacak görsel ölçüt modelleme süreçlerinin geliştirilerek, çevre koruma ve geliştirme için gerekli çevresel veriler dizisini genişletmektir.” demiştir. Görsel kalite değerlendirme çalışmalarının özel amaçları; arazi kullanımı ve geliştirme stratejilerini saptamak için veri envanteri toplamak, gelişme kontrol kararlarını yönlendirmek amacıyla farklı peyzajları kıyaslamak ya da önerilen gelişmelerin görsel etki alanlarını ortaya çıkarmak; yani parametrelerin ilavesi ya da var olan ölçütler açısından çevrenin değişme hassasiyetini

araştırmak olarak sıralanabilmektedir (Ak, 2010). Bu amaçlara yönelik yapılan görsel peyzaj kalitesinin değerlendirildiği çalışmalara;

- Farklı çevrelere, farklı kişi ve grupların tercihlerini saptayan çalışmalar,
- Çevre estetik niteliğini değerlendiren çalışmalar,
- Çevre imajı analiz çalışmaları, örnek olarak verilebilmektedir (Yürekli 1977; Ak, 2010).

Bu yüksek lisans tez çalışması kapsamında; tarihteki ilk yerleşimlerin su kıyısına kurulması ile başlayan insan-peyzaj ilişkisinin günümüzde farklı kişi ve gruplarca nasıl şekillendirildiği irdelenmiştir. Bu bağlamda gerçekleştirilmiş çalışmalar ışığında, “Van Gölü’nün Doğu kıyısının görsel kalite açısından değerlendirileceği uygulamalı bir yöntem araştırması yapılmıştır.

Bu çalışmanın amacı, Van ilinin Doğu kıyı şeridinde belirlenen alanlarda, peyzaj tercihleri ve belirlenen estetik kriterlere bağlı olarak, görsel kalite analizi ile beğenilen/tercih edilen alanların, mekânsal karakteristiğinin ortaya koyulmasıdır. Fotoğrafları çekilen alanların kullanıcılar ve uzman grubu tarafından manzara güzelliği ölçütüne göre puanlandırılması sonucunda manzara güzelliği puanı en yüksek olan kıyı alanlarının belirlenmesi ve bu noktaların cazibe noktası haline getirilebilmesi için birtakım önerilerde bulunulup önlemler, kısıtlar ve engellerin irdelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada peyzaj algısının yalnızca görsel boyutu ele alınmıştır.

1.2. Çalışmanın Önemi

Su varlığı insanlık tarihinin başlangıcından itibaren tüm canlı yaşamı için vazgeçilmez bir bileşen olmuştur. Tarihte M.Ö. 4000’li yılların başında, Fırat ve Dicle nehirleri arasındaki bölgede, Mezopotamya medeniyetlerinin kurulmasını takiben, ilerleyen yıllarda Mısır’da Nil Nehri’nin çevresinde başlayıp gelişen yerleşimlerle su, insan hayatındaki en önemli unsurlardan biri haline gelmiştir (Köroğlu, 2006). İlk başlarda içme suyu temini, tarımsal alanların sulanması, temizlik gibi temel ihtiyaçlar için kullanılan su, günümüz insanının hayatında; rehabilite eden, huzur ve dinginlik veren psikolojik ve fiziksel iyileşmeye katkısı bulunan olmazsa olmaz bir tasarım ögesi haline gelmiştir. Bu tarihsel gelişim sürecinde, hidrolik toplumlarla başlayan su

varlığının yadsınamaz etkisi, günümüzde de deniz, göl, akarsu kıyılarında konuşlanan alanların peyzaj kalitesi açısından oldukça önemlidir. Su, peyzajda görsel çekiciliği sağlayan en önemli unsurlardan biri sayılmaktadır. Kendine ait bir formu olmayıp içinde bulunduğu alana göre şekillenen su; ister durgun ister hareketli olsun birçok peyzaja şekil veren temel elemanlardan biridir (Burmil vd. 1999; Güneroğlu, 2016). Güneroğlu (2016)'nın belirttiğine göre, peyzajda suyun estetik ve görsel özelliklerini karakterize eden, su ile birlikte vejetasyon örtüsü, doku, renk ve form açısından doğayla uyumlu mimari öğelere sahip alanların görsel kaliteyi yükseltmektedir. (Yamashita, 2002; Özhancı ve Yılmaz, 2011; Özgeriş ve Karahan, 2015; Gültürk ve Şişman, 2015).”

İleriye yönelik planlama ve tasarım çalışmalarında, hem estetik hem fonksiyon kavramlarının aynı mekânda karşılandığı, kullanıcı ihtiyaçlarına cevap veren; insanların beğeni, istek ve ihtiyaçlarına hizmet eden mekânlar oluşturulmasına katkıda bulunacak bir çalışma olacaktır. Böylece kıyı alanlarındaki mekân tipolojileri belirlenirken, insanların kolayca benimseyip kendilerini içinde rahat ve mutlu hissedecekleri, ziyaret etmekten zevk alacakları, manzara güzelliği açısından beğenilip tercih edilen mekânlar oluşturulmasına yardımcı olacak veriler elde edilecektir. Çevrenin estetik değeri belirlenirken, kullanıcıların ve uzmanların görüşlerinin alınmasının yanında, arazi kullanımı ve geliştirme stratejilerinin saptanması için veri envanterinin toplandığı, alanların gelişme kontrol durumlarını saptamak için de peyzajları kıyaslandığı bu çalışma, ileriye yönelik planlama ve tasarım çalışmaları için altlık oluşturabilecek kapsamdadır.

1.3. Araştırma Soruları

Çalışmanın hipotezi belirlenirken iki grup için ayrı hipotezler kurulmuştur. Kullanıcı grubunun araştırma soruları aşağıdaki şekildedir:

- Vanlı olan ve Vanlı olmayan kullanıcıların beğeni ve tercihleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Tüm kullanıcı grubunu oluşturan 400 kişilik YYÜ öğrencilerinin beğeni ve tercihleri farklılık göstermekte midir?

- Kadın ve erkek kullanıcıların beğeni ve tercihleri arasında nasıl bir ilişki vardır?

Uzman grubu hipotezleri ise:

- Manzara güzelliğini etkilediği düşünülen yüksek puanlı parametre çiftleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Sorularına yanıt aranmıştır. Araştırma sürecinde ayrıca cevaplanması hedeflenen diğer sorular da şu şekildedir;
- Van Gölü Doğu kıyısında belirlenen alanlarda görsel kaliteyi etkileyen algısal ve fiziksel unsurlar nelerdir?
- Seçilmiş alanlarda peyzaj tercihlerinin demografik olarak yorumlanması mümkün müdür?
- Seçilmiş alanlarda ileriye yönelik toplumsal beklenti ve ihtiyaçların yanı sıra, çevresel anlamda alınması gereken önlemler var mıdır varsa nelerdir?

2. KAYNAK BİLDİRİŞLERİ

Manzara güzelliği, nesnel olmayan göreceli bir kavram olarak bilinmektedir. Manzara güzelliğinin ölçülmek istendiği bazı çalışmalarda araştırmacılar, güzellik algısını belirleyen birtakım faktörler olduğunu ileri sürmüştür. David L. Linton tarafından 1968 yılında yapılan görsel kalite değerlendirmesinde, peyzaj kaynaklarının yönetimi ve değerlendirilmesi konularında ele alınan manzaralar, doğal bir kaynak olarak kullanılmıştır. Araştırmada doğal kaynaklar, nispeten geniş alanlarda objektif ve niceliksel olarak ele alınmıştır. Mevcut manzarayı tanımlayan kartografik veriler üretilerek manzaranın tanımı, konumu ve genişliği simüle edilmeye çalışılmıştır. Böylece görsel kalite değerlendirmesini etkileyen temel iki unsur olarak belirlenen doğal kaynaklar, arazi ve arazi kullanımı olmuştur (Wilson-Hodges, 1978). Linton, bir arazinin görsel anlamda çekiciliğini etkileyen önemli belirleyiciler olarak 6 (altı) arazi formu kategorisi ve 7 (yedi) arazi kullanım alanı tanımlamaktadır. Her bir arazi şekli, altı adet arazi tipinin varsayılan nispi çekiciliğine dayalı olarak doğal kalite için derecelendirilir. Linton çalışmasında, suyun oldukça değerli ve estetik açıdan tatmin edici bir kaynak olduğunu ileri sürerek, ön ve orta görüş mesafesinde su kütlesi bulunan alanlara daha yüksek puan verilmesi gerektiğini savunmuştur. Buradan hareketle, su varlığının görsel kaliteyi olumlu olarak etkilediğini söylemek yanlış olmaz. Linton çalışmasında, göl, akarsu, deniz gibi su kütlelerine kıyaslı alanlara da görece yüksek puanlar verilmesini önermiştir. Arazi kullanım kaynaklarının analitik değerlendirmesi, Linton'un öznel yargılarına dayanmaktadır. Bu yönüyle Linton'un çalışması subjektif; kullanıcı görüşlerinden ve kamu tercihlerinden bağımsız bir çalışmaya örnek teşkil etmektedir. Görsel kalite değerlendirmesinin şekillenmesinde etkili olan bir diğer araştırmacı coğrafya bilimcisi Leopold ise, 1969 yılında nehirlerdeki bazı estetik faktörleri kantitatif bir şekilde karşılaştırdığı çalışmasında üç adet sorunun cevabını aramıştır: (1) Herhangi bir alanı güzel olarak nitelendirmek için gereken peyzaj özellikleri nelerdir? (2) Güzel olarak belirlenen alanı, diğer alanlardan farklı kılan unsurlar nelerdir? (3) Herhangi bir manzaranın öncelikli alan olarak belirlenmesi ve korunması mümkün müdür? Leopold, nehir kenarlarında 12 adet alan belirlemiş ve bu alanların tanımlayıcı unsurlarını "Fiziksel-Biyolojik-İnsan Etkisi" başlıkları altında puanlayarak seçtiği alanları benzersizlik (*uniqueness*) faktörü

açısından oranlamıştır. Tanımlayıcı birtakım unsurlar (akış yönü, yatak eğimi, su rengi, nehir faunası, alan kullanımı, manzaralar vb.) seçmiştir. Belirlenen alanlarda peyzaj güzelliğine etkisi olduğu düşünülen peyzaj özelliklerini ve peyzaj elemanlarını saha envanteri olarak toplayarak, görsel kalite değerlendirmesi yapmıştır. Leopold aynı zamanda görsel kalite değerlendirmesinde kullanılan uzman (objektif/fiziksel) yaklaşımın da öncüsü kabul edilmektedir (Lu, 2012). Uzman yaklaşımında, peyzajın kalitesi uzmanların bakış açısına bağlı olarak değişmektedir. Bu görüşe göre kalite, söz konusu nesnenin doğasında var olan öz nitelik olarak görülmektedir (Polat, 2015). Elwood L. Shafer ve arkadaşları tarafından 1969 yılında doğal peyzaj tercihleri üzerine geliştirilen tahmini modelde, -uzman modelde yapıldığı gibi- asıl amaç peyzajın estetik değerinin belirlenmesidir. Araştırmacılar bu modelde peyzajın güzelliği üzerinde etkisi olduğu düşünülen peyzaj tercihlerinin potansiyelini keşfetmek için çalışmışlardır. Çalışmanın amacı, doğal peyzajdaki nicel değişkenler ile kamusal tercih arasında önemli bir ilişki olduğunu tespit etmektir. Bu teknikte, seçilen peyzaj elemanlarının istatistiksel olarak işleme yoluyla, peyzaj tercihlerinin nicel bir sonucunun olabileceği varsayılmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nin deniz kıyısı manzaraları hariç, çalışma alanı boyunca 100 (yüz) adet siyah beyaz fotoğraf (8" x 10") çekilmiştir. Manzara fotoğrafları, 4 ana kategori altında 10 bölgeye ayrılmıştır. Toplam kare (grid) sayısını bulmak için her fotoğrafa düşen gridler çakıştırma yöntemiyle hesaplanmıştır. Shafer ve arkadaşlarının belirlediği 4 ana kategori ise şu şekildedir:

1- Vejetasyon Zonu / 2-Vejetasyon Bulunmayan Zon / 3-Su Zonu / 4-Gökyüzü Zonu

Bu zonlar da kendi içinde çeşitli sınıflara ayrılarak çakıştırma yöntemleriyle görüntülere manzara puanları verilmiştir. Bu teknik, görüntülere verilen puanların gerçek manzaranın kalitesini tam anlamıyla yansıtmaması tehdidini de barındırmaktadır. Bunun yanında model ya da regresyon denklemi oldukça şüphelidir; bağımsız değişkenlerin ağırlıklı puan ortalaması yedi ondalık basamakla ifade edilmiş fakat bağımlı değişkenlere ait bir bilgi elde edilememiştir. Gözlemcilerin görüşlerine göre şekillenen bu modelde, tercih puanlarında %33'e varan yadsınamaz büyüklükteki bir değişim, modelin ve bağımsız değişkenlerin güvenilir olmadığını göstermektedir (Wilson-Hodges,1978). Bu modeldeki handikaplardan biri de, görüntülerin gösterildiği

kampçuların öznel görüşlerinin toplumun tamamı için geçerli olmamasıdır. Buradan hareketle, özellikli bir topluluğun görüşünün, peyzaj kalitesinin belirlenmesinde tek yaklaşım olarak görülmemesi gerektiği çıkarılabilir. Çevre algısı ve çevrenin değerlendirilmesi konularında insanların çevreye yükledikleri anlamlar, çevre estetiği kavramının temelini oluşturmaktadır. Çevresel algı sürecinde, çevreyi değerlendiren insanların sahip olduğu estetik yargılar, görsel kalite değerlendirme çalışmalarının şekillenmesini sağlamıştır (Karakuş, 2007). Çevre estetiği konusunda çalışmaları bulunan İngiliz psikolog Daniel Berlyne (1924-1976), “Karşılaştırmalı Özellikler” yaklaşımıyla, insanların çevresel tercihlerini şekillendiren unsurlar ve çevresel uyaranların estetik algısı üzerine etkilerini irdelemiştir. Bu çalışmada çevredeki uyaranlar, çevreyi algılayan kişinin dikkatini çeken ya da kişi tarafından diğer çevresel unsurları birbiriyle kıyaslamaya iten birtakım karşılaştırmalı özellikler bulunmaktadır ve insanlar bu karşılaştırmalı durumun yarattığı karmaşayı çözümleyebilmek için uyaranları kendi içinde ya da geçmişlerinde deneyimlemiş oldukları uyaranlarla karşılaştırma eğilimindedirler (Karakuş, 2007). Berlyne’nin (1972, 1974) karşılaştırmalı özellikleri şu şekilde belirlenmiştir: “Yenilik” (çevrenin ne düzeyde yeni özellik içerdiği); “uyuşmazlık” (çevresel faktörler arasında bir uyumsuzluğun olması); “karmaşa” (çevreyi oluşturan uyaranların ne kadar çeşitli olduğu); ve “şaşkınlık” (çevresel beklentilerin ne ölçüde desteklendiği) (Bell ve ark, 1978; Karakuş, 2007). Bu dört özelliğin orta derecede var olduğu çevrelerde insanların estetik algısı olumlu yönde şekillenmektedir (Çakıcı, 2007).

E.H. Zube ve arkadaşları tarafından 1974 yılında yapılan çalışma ise, peyzaj planlama ve plan gelişme politikalarında, kullanıcıların verdiği algısal cevaplar ve peyzajın fiziksel unsurları arasındaki ilişkilerle ilgilenmektedir. Projenin amacı 3 aşamalı şekilde açıklanmaktadır:

- 1- Peyzaj değerlendirme çalışmalarında fotoğraf kullanmanın verimliliğini test etmek,
- 2- Doğal kaynak değerini belirleyen hava fotoğrafları ve topografik haritalar kullanılarak ölçülebilen fiziksel peyzaj unsurlarını tanımlamak,
- 3- Algısal cevaplar ile fiziksel unsurlar arasındaki ilişkileri analiz etmek.

Bu çalışmada amaç peyzaj tercihi gibi soyut bir kavramın, istatistiksel anlamda somutlaştırılıp işlenmesini sağlamaktır. Connecticut Nehir Vadisi'nde çalışma alanını temsil eden 56 adet görüntü ve 6 peyzaj özelliği (arazi formu, arazi kullanım sınıfları, arazi sınırları, arazi kullanım çelişkileri, su varlığı, manzara değeri) belirlenmiştir. Bu peyzaj kategorileri ve peyzaj ölçütlerinden doğal kalitenin belirlenmesinde etkin rolü olan peyzaj unsurları topografik haritalar ve hava fotoğrafları ile tespit edilmiştir. Seçilen alanların değerlendirmesinde farklı meslek gruplarına sahip, kırsal ve kentsel nüfusu oluşturan bireylerin görüşlerinden faydalanılmıştır. Tıpkı diğer modellerde olduğu gibi bu modelde de, kullanıcıların peyzajı beğenmesinin ya da takdir etmesinin altında yatan psikolojik nedenler, istatistiksel analizlerin sonucunda tam anlamıyla açıklanamamıştır. Buna rağmen Zube ve arkadaşlarının 7'li ölçekte uyguladıkları anket günümüzdeki görsel kalite çalışmalarına da altlık sağlamıştır (Çizelge 1.1). Peyzaj tanımı ve değerlendirme ölçeği başlığı altında katılımcılara aşağıdaki gibi bir anket uygulanmıştır:

Çizelge 2.1. Peyzaj değerlendirme ölçütleri: Zube Modeli (Wilson-Hodges, 1978)

<i>7'li Değerlendirme Ölçeği</i>		
Çeşitli	1 2 3 4 5 6 7	Tekdüze
Sıradan	1 2 3 4 5 6 7	Olağanüstü
Hoş	1 2 3 4 5 6 7	Nahoş
Güzel	1 2 3 4 5 6 7	Çirkin
Sıkıcı	1 2 3 4 5 6 7	İlginç
Düzenli	1 2 3 4 5 6 7	Düzensiz
Yüksek manzara değeri	1 2 3 4 5 6 7	Düşük manzara değeri
Canlı	1 2 3 4 5 6 7	Donuk
Beğendim	1 2 3 4 5 6 7	Beğenmedim
Doğal	1 2 3 4 5 6 7	Yapay
Renksiz	1 2 3 4 5 6 7	Renkli
Çekici	1 2 3 4 5 6 7	İtici
Okunaklı	1 2 3 4 5 6 7	Gizemli
Kapalı	1 2 3 4 5 6 7	Açık
Sert	1 2 3 4 5 6 7	Yumuşak
Pürüzsüz	1 2 3 4 5 6 7	Engabeli
Köşeli	1 2 3 4 5 6 7	Yuvarlak
Aydınlık	1 2 3 4 5 6 7	Karanlık

Terry C. Daniel tarafından 2001 yılında yapılan çalışma görsel manzaranın kalitesini sistematik olarak değerlendirmektedir ve bu değerlendirmeler yapılırken kullanılan yaklaşımların sınıflandırılmasını içermektedir. Daniel (2001)'e göre on yarım yüzyılda peyzajın kalitesi değerlendirilirken yaklaşımlar; uzman yaklaşımı ve halk yaklaşımı olarak ikiye ayrılmaktadır.

2.1. Görsel Kalite Analizi ve Değerlendirmesi

Günümüzde artan çevre sorunları, plansız kentleşme ve açık-yeşil alanların azalması nedeniyle doğa kavramı ve doğal kaynaklar, önemi hızla artan değerler haline gelmiştir. Bu durum, peyzajların yalnızca ekonomik anlamda değil; estetik anlamda da irdelenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Peyzajın estetik yönünün analiz edilmesi gerçeği, peyzajların öncelikle görsel kalitesinin saptanması, değerlendirilmesi ve korunarak sürdürülebilirliğinin sağlanması, ekosistem yönetimi içerisinde vazgeçilmez çalışma konularından biri olmuştur (Erdönmez ve Kaptanoğlu, 2008). Avrupa Konseyi çalışmalarından olan, 2000 yılında İtalya'nın Floransa kentinde düzenlenen "Avrupa'da Peyzajın Korunmasından Sorumlu Bakanlar Konferansı" sırasında Türkiye tarafından da imzalanan Avrupa Peyzaj Sözleşmesi'nde peyzaj: "*İnsanların algıladığı şekliyle; özellikleri, doğal ve/veya insan etkenlerinin etkileşimi ve faaliyeti sonucunda oluşan alanlar*" olarak tanımlanmıştır (Çakıcı, 2007). Bu tanıma bakıldığında, peyzaj kavramının 'insanların algı sürecine bağlı olduğu' anlamı çıkarılabilir. Peyzaj; işitme, koku, tat alma ve dokunma gibi duyuları da içeren mekân ve zaman kavramlarıyla birlikte değerlendirilmelidir. Ancak insanların çevreleriyle olan etkileşiminde duyuşal girdilerin, yaklaşık % 87'sini görme duyuşunun oluşturduğu düşünülürse, peyzaj algısının büyük bir bölümünün görsel olarak ortaya çıkması şaşırtıcı bir sonuç olmamaktadır (British Columbia Forest Service, 1994; Kaptanoğlu, 2008). Bir alanın görsel anlamda insanlar üzerinde yarattığı etki, alan tercihlerinde çok önemli bir etkendir. İnsanların çevrelerini iyi-kötü; huzurlu-rahatsız edici; beğenilen ya da beğenilmeyen çevre olarak nitelendirmelerinde etkili olan görsel tabanlı algısal süreç kapsamlı bir şekilde irdelenmelidir. Bu nedenle, Özgüç, (1999)'e göre, bir proje çalışmasında, daha karar aşamasında, alanın görsel niteliğinin saptanarak analizin yapılması, görsel kaynakların korunması ve etkili bir biçimde yönetilmesi için en doğru olan yöntemlerden sayılmaktadır. Bu, çevrenin görsel ve ekolojik yapısının korunmasının yanı sıra, gerek çalışmalar sırasında ve gerekse daha sonra ortaya çıkacak masrafların en aza inmesini de sağlayacaktır (Kaptanoğlu, 2008). Bir kaynağın görsel kalitesi, o alanın ne derece benimsenip tercih edildiği veya ilgi çektiğiyle yakından ilişkilidir. Görsel peyzaj kalitesi, peyzaj özelliklerini gözlemleyen kişilerin algısal ve fiziksel süreçlerinin etkileşimi sonucu

ortaya çıkmaktadır. Çevresel unsurların, insan davranışlarına dönüştüğü bu etkinin algılanma ve yorumlanma şekli ile bu algısal sürecin değerlendirilmesi “görsel peyzaj kalitesi” ya da “bir peyzajın estetik anlamdaki mükemmelliği” olarak tanımlanmakta ve gözlemcinin beğenisi aracılığı ile ölçülmektedir (Daniel, 2001; Kalın, 2004; De La Fuente vd., 2006; Özgeriş ve Karahan, 2015; Gültürk ve Şişman, 2015; Güneroğlu, 2016). Bu ölçümlerden en önemlisi ve metodolojik olarak da araştırılan görsel kalite değerlendirmesidir. Görsel kalite değerlendirilmesi peyzaj görüntülerinin fotoğrafik sunumuna dayalı katılımcı değerlendirilmeleriyle gerçekleştirilir (Daniel, 2001; Dramstad vd. 2006; Bulut ve Yılmaz, 2008). Bir başka deyişle bir peyzajın görsel kalitesi, o peyzajı oluşturan unsurların estetik olarak kusursuz bir biçimde bütünleşmesi ve insanlar tarafından iyi-güzel olarak algılanmasına bağlıdır. Kullanıcı algısını ve tercihlerini etkileyen kaynak değeri, fiziksel ve algısal ölçütlerin saptanarak değerlendirilmesi ile ortaya çıkmaktadır. Kaynağa değer biçilmesi, görsel kalitenin ölçülmesi anlamına gelmektedir. Bu değer biçme ekonomik tabanlı olmaktan öte, kullanıcının sosyal, kültürel, psikolojik değer yargılarıyla şekillenen felsefi bir değer olan estetik değerdir (Erdönmez ve Kaptanoğlu, 2008).

Görsel kalite değerlendirmesi, plancının kendi estetik yargılarını katmaksızın toplumsal beğeniyi ölçümlemek amacıyla, peyzaja ait görsel bilginin, kullanıcıların ihtiyaç ve beklentileri ile peyzajın ne derece örtüştüğünün ölçülmesidir. Kaptanoğlu (2006), Kalitenin ölçülmesi değerlendirilmesi konusunda izlenen yol, kaynağa ait özellikler arasındaki etkileşim ve bu ilişkilerin sınıflandırılması, alanın analizinin yapılması ve bu bağlamda peyzaj değerinin belirlenmesiyle alan kullanım kararlarının alınıp yeni önerilerin getirilmesinde temel oluşturan kavramdır diyerek görsel değerlendirmede izlenecek yolun, peyzajın sahip olduğu fiziksel unsur ve özelliklere bağlı olduğunu ifade etmiştir. Martin (2006)’e göre analiz, bir bütünün parçalanarak doğasının araştırılmasını, bileşenlerinin açıklanmasını, bileşenler arasındaki ilişkinin irdelenerek çözümlenmesidir (Kaptanoğlu, 2006). Aydın (1992)’ya göre görsel analiz ise: “Görsel anlamda çevreden alınan bilgileri, amacına uygun olarak sınıflandırarak, çevresel unsurlar arasındaki ilişkileri inceleme; elde edilen deneyimleri sentezleyerek birtakım yargılara ulaşma ve bu bilgi birikimini yeni çevrelerin tasarlanmasında kullanma etkinliğidir (Kaptanoğlu, 2006). Peyzaj mimarı için peyzaj; her alanda, her toplumda ve coğrafi koşulda aynı standartları ve belli ölçüleri olan bir olgu değildir.

Peyzajın hem kültürel hem de doğal unsurları içerdiği göz ardı edilmemelidir. Kültürel unsurların varlığı, görsel değerlendirmeyi öznel ve göreceli hale getirmektedir. Bu sebeple peyzajı oluşturan temel bileşenler sınıflandırılarak, görsel kalite analizi ve değerlendirmesi süreci kolaylaştırılmaktadır. Peyzajı oluşturan temel bileşenler aşağıdaki gibi gruplanabilir.

Ekosistemde doğal olarak var olan özellikler:

- Yeryüzü şekli
- Bitki örtüsü
- Su varlığı
- Yaban hayatı

İnsan etkisiyle oluşmuş özellikler:

- İnsan yapımı, strüktürel unsurlar
- Bitki örtüsü ve arazi yapısının değişimi

Gözlemcinin özellikleri:

- Bakan kişinin "çizgi", "biçim", "renk", "doku" ve "ölçek" bazında algısal tepkilerinin göstergesi olan estetik nitelikler (BCFS, 1994; Kaptanoğlu, 2008).

Bu kapsamda peyzajın görsel analizi;

- Peyzajı oluşturan önemli doğal ve insan yapısı elemanları tanımlamak,
- Elemanları, tasarım öge ve ilkeleri (biçim, çizgi, renk, doku ve ölçü) açısından analiz etmek,
- Peyzajda görsel açıdan belirgin birimleri tanımlamak, esaslarını içermektedir.

Bu bileşenlerin çeşitliliği, alandan alana değişiklik göstermektedir. Çeşitlilik arttıkça, alanda çalışma yapan araştırmacının dikkate alması gereken görsel bilgi unsuru da artacaktır (Kaptanoğlu, 2006). Görsel analizi yapan araştırmacının, görsel bilgiyi fotoğraflayarak ya da skeçler çizerek grafiksel bir anlatım tekniği geliştirmesi gerektiğine değinen Aydın (1992), bu şekilde araştırmacının görsel bilgisini zenginleştireceği ve görsel karakterleri yorumlamaya ve işlemeye hazır hale getireceğini vurgulamaktadır. Görsel kalite değerlendirmesi yapılırken yöntem karmaşası yaşanmaması adına; envanter toplanması, peyzajın estetik değerinin belirlenmesi ve peyzaj kalitesinin yorumlanması gibi 3 temel aşamanın bulunduğu

yöntemlerden faydalanılmaktadır. Envanter toplanması aşaması, peyzajın mevcut durumunun ortaya koyulduğu ilk aşamadır. İkinci aşamada, görsel peyzaj sorgulanır ya da kullanıcı tercihleri araştırılıp, ölçümlenir. Bunun sonucunda da peyzajın estetik anlamda sahip olduğu değer belirlenmiş olmaktadır. Üçüncü aşamada ise, peyzajın estetik değeri ile kullanıcı tercihleri arasındaki ilişki, öznel ya da nesnel bir tanımla yorumlanıp nihai sonuca ulaşılmaya çalışılmaktadır.

Çevresel tercihlerin saptanması konusunu içeren peyzaj değerlendirme çalışmalarından biri olan görsel kalite değerlendirmesinde literatürde yaygın olarak kullanılan iki ana yaklaşım bulunmaktadır. Bunlar “Objektivist Yaklaşım ve Subjektivist Yaklaşım”dır. Bu iki paradigma yardımıyla istenen sonucun alınamaması durumunda ise, toplum tercihlerini ortaya koyarken, araştırmacının kendi yorumlarını içermeyen bir model olan “Psikofiziksel Yaklaşım” modeli yöntem olarak kullanılabilir. Bu yaklaşımlar çalışmanın yöntem kısmında detaylı bir şekilde anlatılmıştır.

2.1.1. Çevre

Çevre sözcüğü, “bir şeyi dört yönü bakımından kuşatan muhit, dolay, yöre” ya da toplumbilimcilerin tanımıyla “bireyin, bir toplumsal kümenin ya da toplumun yaşambilimsel, toplumsal ve kültürel yaşamını etkileyebilen dış etmenlerin tümü” olarak tanımlanmaktadır (Gemalmaz, 1987). Çevre; doğal, yapay ve sosyal tüm unsurların birbiriyle etkileşiminden doğan ve bu kavramlar arası ilişkileri besleyen; bütün canlıları çevreleyen, onları etkileyip aynı zamanda da onlardan etkilenen unsurların tamamına verilen isimdir (Yücel ve ark, 2008; Elinç, 2011).

Çevre, bir organizmayı ve niteliklerini etkileyen koşulların bütünüdür (Ak, 2010). Bu nedenle doğal, yapay, sosyal ve kültürel alanları kapsayan çevre kavramı, algılayan kişiye, çevrenin algılanma şekline ve amacına bağlı olarak da değişmektedir (Elinç, 2011).

2.1.1.1. Çevresel algı

Çevresel algının anlaşılabilmesi için öncelikle coğrafi çevrenin bilinmesi gerekmektedir. Coğrafi çevre; doğal, beşeri, kültürel ve ekonomik unsurların birleşimi ve etkileşimi sonucu ortaya çıkan bir kavramdır (Karadağ ve Turut, 2013). İnsanlar içinde buldukları çevreyi; yaşlarına, cinsiyetlerine, deneyimlerine, gereksinimlerine, ilgi alanlarına, beklentilerine ve bilinç düzeylerine göre yorumlayarak birbirinden farklı şekillerde algırlar. Çevrenin insan tarafından nasıl algılandığı ve bu algının insan davranışlarını ne şekilde etkilediği coğrafya biliminin alt dallarından biri olan davranışsal coğrafyanın konusunu oluşturmaktadır (Karadağ ve Turut, 2013). İnsanın bulunduğu çevreyi hangi imgelerle algıladığı, çevrenin her bir insan üzerinde bıraktığı etki, o çevredeki insanların davranışlarındaki yorum farkı, davranışsal coğrafya kavramının yanı sıra çevresel algı olgusunun da irdelenmesini gerektirmektedir. Rapoport (1977)'a göre çevresel algı: Çevrenin farkına varılması, değerlendirilmesi, hissedilmesi ve çevresel özelliklerin algılanması sonucunda gerçekleşen, karar verme ve seçim yapma sürecinin tamamını ifade etmektedir (Tüfekçioğlu, 2008). Algılanması istenen dış dünya, somut ve gerçek birtakım unsurları barındıran bir alan iken; insanın zihni soyut, imge ve çağrışımlarla şekillenen tahminlere dayandırılmış gerçeküstü bir dünya olarak düşünülebilir. Çevresel algı da nesnel ve soyut dış dünyanın, soyut insan bilincindeki tezahürü olarak ortaya çıkmaktadır.

2.1.2. Estetik

Yunanca "Aisthesis" (algı, duyum) kelimesinden gelen estetik; güzel kavramını irdleyen, güzelliği arayan, güzelliğin kapsamını ve insan belleğindeki yansımalarını ele alan felsefe biliminin bir dalıdır (Erdönmez ve Kaptanoğlu, 2008). M.Ö. 347-427 yılları arasında yaşamış olan, "güzel" kavramını varlık ve bilgi görüşüyle ele alarak sistemli bir biçimde araştıran ilk filozof Platon'dur. Platon'a göre güzellik ölçü ve oranlarla mümkündür. Uyumsuz, orantısız hiçbir şey güzel olamaz; oranların birbiriyle oluşturduğu kompozisyon, güzel kavramını ortaya çıkarır (Kavuran ve Dede, 2013). Estetik kavramının kurucusu olarak görülen Alexander Gottlieb Baumgarten (1714-1762)'a göre, estetik; güzel üzerine düşünme etkinliğidir. 1758 yılında tamamladığı iki

ciltlik “*Aesthetica*” eserinde estetik kavramının duyularla algılanabilen ve bilginin özel bir türü olarak görülmesi gereken bir kavram olduğunu belirtmiştir. (Erdönmez ve Kaptanoğlu, 2008; Ertürk,2016). Rönesans’a kadar, güzelliğin nesnel ve fiziksel bir özellik olduğu düşünülürdü. Güzelliğin, nesnenin doğasında hâlihazırda bulunmakta olduğu görüşü yaygın iken; sonraları güzelliğin bakan kişinin gözünde olduğu düşüncesi hâkim olmuştur (Lothian, 1999; Ceylan, 2003; Kaptanoğlu, 2006). Kant ise güzelliğin bir fiziksel nitelik olduğunu düşünen eski düşünce ile güzelliğin bakan kişide bittiğini savunan yeni düşünce arasındaki ayırımı dikkat çekmiştir. Kant’ın estetik felsefesi, evrimsel perspektife dayanan, çağdaş peyzaj estetik teorileri ile oldukça paraleldir (Lothian,1999; Erdönmez ve Kaptanoğlu, 2006). Bu şekilde göreceli açıklamalara bakıldığında estetiğin genel geçer bir tanımını bulmak, bir görüşte mutabık kalmak mümkün olmamaktadır. Özetlenecek olursa, estetik kavramına ait görüşler; güzelliğin nesnenin doğasında olduğunu savunan “Objektivist (Nesnel) Yaklaşım” veya güzelliğin, aklın bir ürünü olduğunu savunan “Subjektivist (Öznel) Yaklaşım” olmak üzere iki merkezde toplanmaktadır (Lothian, 1999). Bu iki yaklaşımın birleştirilmesiyle estetik kavramına ilişkin geliştirilmiş bir diğer yaklaşım da “Psikofiziksel Yaklaşım”dır. İlerleyen bölümlerde ayrıntılı olarak anlatılacaktır.

2.1.2.1. Peyzaj algısını etkileyen bazı estetik kuramlar

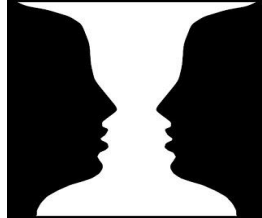
Algılama süreci, birtakım ilkelere bağlı olarak gerçekleşmektedir. Bunlar; şekil-zemin ilişkisi, ışık, renk, şekil, büyüklük gibi sabit algılama kuralları, derinlik algılaması ve Gestalt ilkeleri olarak tanımlanabilir (Tüfekçioğlu, 2008). Algıda, Gestalt Kuramı önemli bir yer tutmaktadır. Gestalt İlkeleri de denilen antik çağlara dayanan bu yaklaşım esas olarak bütünlük ilkesini savunmaktadır. Bu kurama göre önemli olan biçimsel bütünlüğün sağlanmasıdır (Hançerlioğlu, 1989; Tüfekçioğlu, 2008).

Gestalt Kuramı (1910)

Algı psikolojisinin temelleri üzerine kurulmuş olan bu teori, Alman bilişsel psikologlar Max Wertheimer (1890-1943), Wolfgang Köhler (1887-1967) ve Kurt Koffka (1886-1941) tarafından 1910 yılında ortaya koyulmuştur. İnsandaki görme duyusu ve beyin işlevlerinin birlikte işlediği düşüncesinde olan psikologlar, Almanca

‘biçim (şekil)’ anlamına gelen Gestalt kavramı ile bu süreci açıklamışlardır. Bu yaklaşıma göre, nesneden bilgi alma sürecinde insanlar, çevrelerindeki nesnelere algılama yeteneğini kalıtsal olarak kazanmış olarak dünyaya gelirler (Tüfekçioğlu, 2008; Dinçer, 2011; Elinç, 2011). Gestalt Kuramı’na göre “parçaların tümü, toplamından fazladır.” Bir bütünü anlamlı kılan parçalar değil; parçaların birbirleriyle ilişkileri ve bir araya gelme şekilleridir. Bu kuramın dayandığı temele bakılacak olursa, insanlar, nesnelere bir bütün olarak algılama eğilimindedirler ve bu kurama göre nesnelere belli bir düzeni olan desenlerden ibarettir (Elinç, 2011). Gestalt kuramını öne süren psikologlara göre insanlar algı süreçlerini oldukça basit tutmaya çabalarlar. Gestalt psikologları ise bu algı sürecine ilişkin birtakım ilkeler tanımlanmıştır. Bu ilkeler uyaran grupların beyinde ne şekilde anlam bulup organize olduğunu tanımlar (Çakıcı, 2007). Mekânsal düzenlemelerde de kullanılan Gestalt Kuramı’nın önemli ilkeleri şunlardır:

Şekil-Zemin (Figure-Ground) İlişkisi: İnsan gözü çevresini algılayarak, nesnelere buldukları alandan ayrı bir şekilde algılayarak. Herhangi bir şekil ya da silüet, “nesne” olarak algılanırken; nesnenin içinde bulunduğu alan ise “zemin” olarak algılanmaktadır.

Şekil 2.1. Rubin Vazosu (Anonim, 2018a).

Kuşatılmışlık (Surroundedness): Şekil- zemin ilişkisi ile ilgili olan bu ilkeye göre kuşatılan unsurlar “şekil”, kuşatan unsurlar “zemin” olarak algılanır. Aşağıdaki şekle bakınca imgenin farklı yerlerinde kuşatan ve kuşatılmış unsurlar farklılaşmaktadır. Görseldeki “TIE” yazısını kuşatan unsurlar zemin olarak algılanmaktadır.

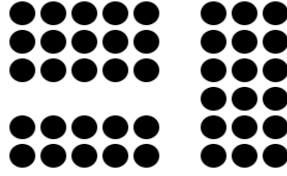

Şekil 2.2. Kuşatılmışlık ilkesi (Anonim, 2018b).

Gestalt kuramının dayandığı bir diğer önemli kavram da “gruplama” kavramıdır. Gruplamayı belirleyen esas unsurlar; yakınlık, benzerlik, süreklilik ve kapalılıktır. Gestalt Kuramı’nın gruplama ilkeleri:

a) Yakınlık (*Proximity*)

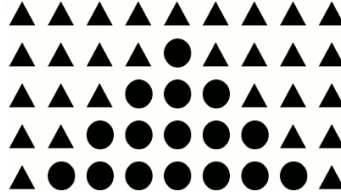
Bu ilkeye göre, nesnelere arası mesafeye göre, birbirine yakın olan nesnelere bir grup olarak algılanmaktadır.

Şekil 2.3. Yakınlık ilkesi (Anonim, 2018c).

b) Benzerlik (*Similarity*)

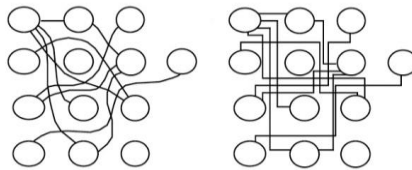
Renk, şekil, doku vb. açıdan birbirine benzeyen nesnelere grup olarak algılanma eğilimindedirler.

Şekil 2.4. Benzerlik ilkesi (Anonim, 2018d).

c) Süreklilik (*Continuity*)

Kesintiye uğrayan, düzensiz şekiller yerine; devam eden ve bir hat boyunca süren nesnelere daha kolay algılanır.

Şekil 2.5. Süreklilik ilkesi (Anonim, 2018e).

d) Kapalılık (*Closure*)

İnsan beyni, mevcut görüntüde eksik olan parçaları tamamlama eğilimindedir. Bu ilke, deseni oluşturan parçaların birbiriyle nasıl bir organizasyon oluşturduğu ile ilgilidir.

Şekil 2.6. Kapalılık ilkesi (Anonim, 2018f).

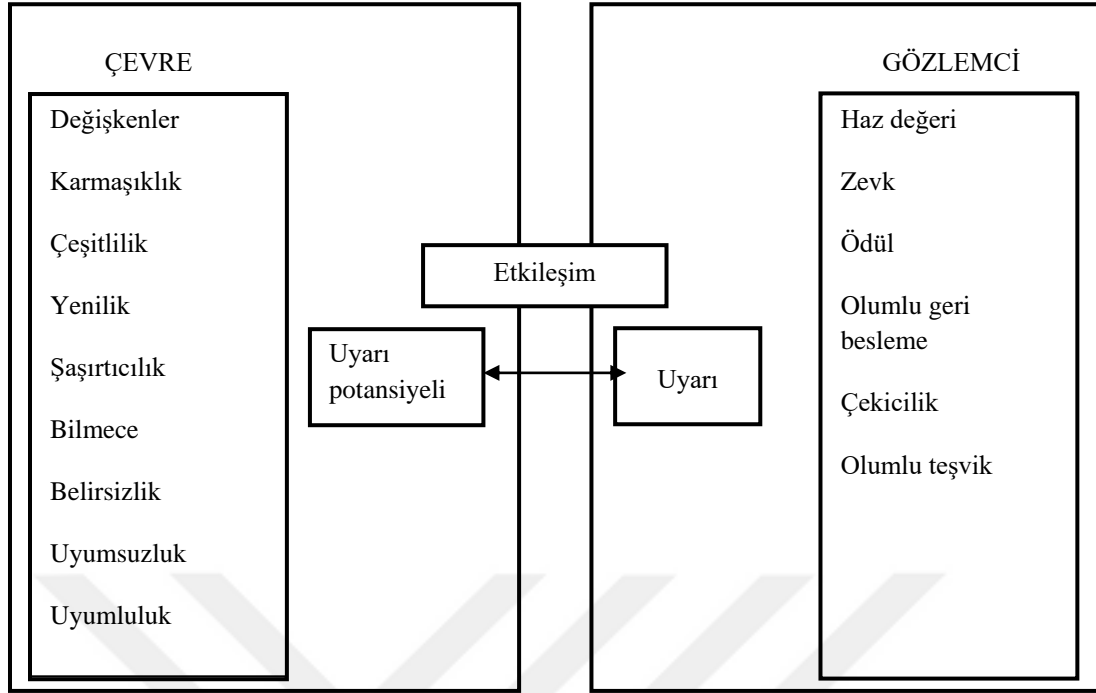
Daniel Berlyne-Wohlwill (1924-1976)

İnsanların çevresel tercihlerini etkileyen bir diğer çevre tercihi yaklaşımı, İngiliz bir psikolog olan Daniel Berlyne (1924-1976) tarafından geliştirilmiştir. İnsanların çevre tercihlerinin şekillenmesinde etkili olan 4 etken belirlemiştir (Çakıcı, 2007);

- Karmaşıklık (*Complexity*): Bir çevrede yer alan öğelerin çeşitliliği.
- Yenilik (*Novelty*): Yeni öğelerin varlığı.
- Uyumsuzluk (*Incongruity*): Öğeler arasındaki uyumsuzluk derecesi.
- Şaşırtıcılık (*Surprisingness*): Beklenmedik öğelerin varlığı.

Çakıcı (2007)'nin belirttiğine göre, yukarıda verilen etkenlerin orta derecede var olması, insanların estetik anlamda gelişen çevresel algılarını olumlu yönde etkilemektedir. Olumsuz yargıların oluştuğu durumlarda ise yukarıda verilen etkenler yüksek ya da çok düşük seviyede seyretmektedir.

Berlyne'in teorilerine dayanarak daha karmaşık bir yaklaşım öne süren Wohlwill, insanların çevrelerindeki uyanarlara belli bir süre maruz kalmaları durumunda, bu çevresel uyarı seviyesine alışkın hale geldiklerini ve buna da “*uyum seviyesi*” dendiğini ileri sürer. Bu seviye dışındaki uyarı değişimleri, insanlar üzerindeki etkide değişimlere neden olur (Elinç, 2011). Porteous (1996) tarafından geliştirilen insanların fiziksel çevrelerine verdikleri estetik tabanlı tepkilerin yer aldığı Berlyne-Wohlwill şeması aşağıdaki gibidir (Çakıcı, 2007).

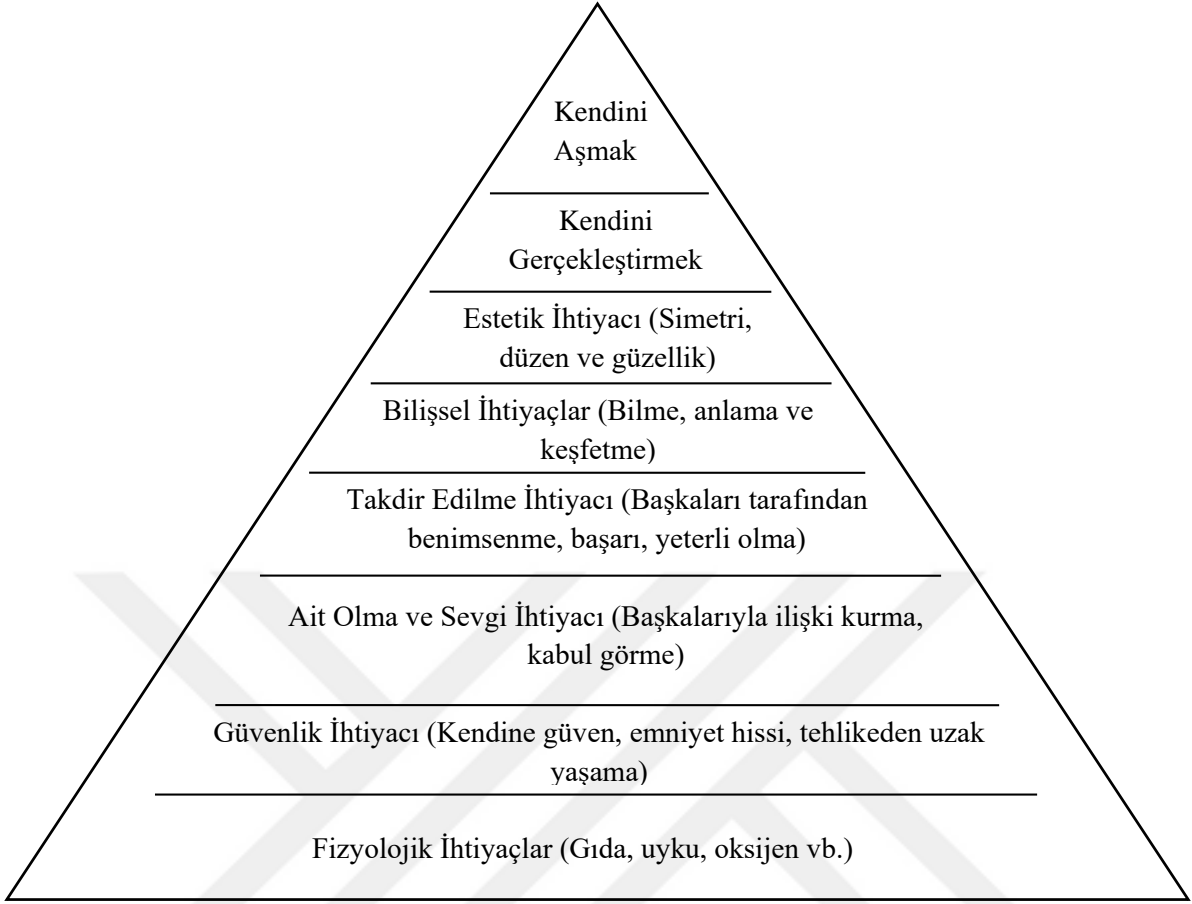

Şekil 2.7. Fiziksel çevre ve bireyin estetik tepkisi arasındaki ilişki (Çakıcı 2007).

Şemaya göre, çevre kavramı birden farklı değişkenin bir araya geldiği bir desen olarak görülebilir. Bu değişkenlerle ilişkili olarak, çevrenin uyarı potansiyeli ortaya çıkar. Gözlemcinin gözlem sırasındaki dikkati, çevrenin gözlemci üzerindeki uyarı derecesiyle doğru orantılıdır. Bu uyarılma durumunun sonucunda “haz” değerine veya zevk alma duygusuna ulaşılır.

Abraham Maslow (1954):

Peyzaj algısı çalışmalarının önemini kavrayabilmek için Maslow’un “İhtiyaçlar Hiyerarşisi”ni iyice anlayabilmek gerekmektedir. Maslow (1954)’a göre insanlar motivasyonunu ihtiyaçlarını giderme arzusundan edinirler. Belli ihtiyaçlarını tam anlamıyla gidermeden, diğer gereksinimlerini karşılamak için motive olamazlar (Çakıcı, 2007).

Şekil 2.8. “İhtiyaçlar Hiyerarşisi” (Maslow 1954).

Maslow’a göre, bireyin o an en yoğun ihtiyaç duyduğu güdü, en dominant olanıdır. Bir alt seviyedeki ihtiyaç giderilince, bir üst düzeydeki ihtiyacı gidermek için birey motive olacaktır. İlk çalışmasında Maslow, “İhtiyaçlar Hiyerarşisi”ni iki temel gruba ayırmıştır. İlk gruptaki gereksinimler (fizyolojik gereksinimler, güvenlik gereksinimi, ait olma ve sevgi gereksinimi, takdir edilme gereksinimi) tatmin edilmeden, insan ikinci gruptaki gereksinimi (kendini gerçekleştirme) tatmin etmek üzere motive olamaz. Maslow (1971), daha sonra ikinci grup gereksinimlere; bilişsel, estetik ve kendini aşmak gereksinimlerini de eklemiştir (Huitt, 2004; Çakıcı 2007).

Daniel ve Boster (1976):

1976 yılında ormanların yakından görünümü, kullanıcı tercihleri arasındaki ilişki ve meşcerelerin saptanması konusunda, hasat sonrası manzara değişimlerini saptamak amacıyla SBE (Scenic Beauty Estimation) modelini kullanmışlardır (Elinç, 2011).

Rachel Kaplan ve Stephen Kaplan (1998):

Bilişsel psikologlar Rachel Kaplan ve Stephen Kaplan tarafından 1998 yılında geliştirilen “Çevre Tercih Modeli”nde insanların mekânsal tercihlerini irdelemişlerdir. Bu teorinin temelinde, insanların mekân tercihlerinde evrimsel süreçlerinin etkili olduğu görüşü yatmaktadır. Bir başka deyişle, insanlar yeme-içme, barınma gibi bilgileri edinebildikleri, anlayıp benimserken zorluk çekmedikleri mekânları tercih etme eğilimindedir. Kaplan ve Kaplan (1989), çalışmalarında katılımcılara farklı mekânların fotoğraflarını göstermişlerdir ve katılımcılar da fotoğrafları kendi beğenilerine göre puanlamıştır. Katılımcıların yargılarının analizi sonucunda çevresel tercihleri ortaya koyan dört temel etken tanımlanmıştır (Kaplan ve ark., 1998; Çakıcı, 2007):

Tutarlılık (Coherence): Bir manzarayı oluşturan unsurların birbiri ile belli bir uyum ve organizasyon içerisinde olma durumunu açıklar. Tutarlı bir mekân aynı zamanda düzenlidir. Tutarlı bir mekânda, insanlar için mekânı anlamak ve kavramak oldukça kolaydır. Benzer doku, tema ve unsurlar kullanılarak planlama ve tasarımda tutarlı bir mekân oluşturmak mümkündür.

Şekil 2.9. Yüksek tutarlılıkta bir mekân örneği (Kaplan ve ark. 1998).

Şekil 2.10. Düşük tutarlılıkta bir mekân örneği (Kaplan ve ark. 1998).

Okunaklılık (Legibility): Bir manzara unsurları sınıflandırılırken, manzara eyi oluşturan elemanların kolayca kavranması ve zihinsel işleme kolaylığı olarak tanımlanan bu kavram, bireyin kaybolmadan çevreyi keşfetme kolaylığı olarak da açıklanabilir. Mekânın okunaklılığında en önemli unsur, belirginliktir. Çakıcı (2007)'ya göre, “bir mekânın okunaklılığını artırmak için, görüntünün odak noktası ya da nirengi barındırması gerekir. Bu elemanlar yönelmeyi kolaylaştırırlar. Okunaklı bir mekânda birey yalnızca bir varış noktasına doğru değil aynı zamanda geldiği noktaya doğru da yolunu rahatlıkla bulabilir” (Çakıcı ve Çelem, 2009; Elinç, 2011).

Karmaşıklık (Complexity): Manzarayı oluşturan elemanların çeşitliliği olarak tanımlanabilir. Bir mekânın, bireyin keşfetme dürtüsünü harekete geçirerek, bireyi ilgili ve meşgul tutacak bilgiye sahip olmasıdır (Çakıcı ve Çelem, 2009).

Gizemlilik (Mystery): Manzaranın yeni bilgi temin etme potansiyeli ya da merak uyandırma ve daha fazla bilgi sunma derecesidir. Bir alanın gizemlilik duygusu yaratabilmesi için bireyin merakını uyandıracak şekilde parçalı perdelemeler ya da gizli alanlar yaratılması gerekir (Şekil 1.11.) (Çakıcı, 2007; Çakıcı ve Çelem, 2009).

Şekil 2.11. Gizemlilik (Kaplan ve ark. 1998).

“Bu dört etkenin seviyesindeki artış, mekânın tercih edilebilirliğini de artırmaktadır. Kaplan ve Kaplan bu etkenleri insan-bilgi ilişkisinin iki yönünü temsil eden iki alana ayırmıştır. İlk alan insanın “anlama “ ve “keşfetme” gereksinimlerini içerir. İkinci alan ise bilginin ne kadar hazır olduğu ile ilgilidir; “anlık” (immediate) düzeyde bilgi doğrudan algılanır, çıkarılmış (inferred) ve tahmini (predicted) düzeyde ise bilgi anlık görünümün gerisinde yer alabilir (Ungar, 1999).” Bu iki alana ilişkin ortaya konulan “Tercih Matrisi” Çizelge 2.1’de gösterilmiştir (Kaplan ve ark., 1998; Çakıcı, 2007; Çakıcı ve Çelem, 2009).

Çizelge 2.2. “Tercih Matrisi” (Kaplan ve Kaplan, 1998)

	Anlama	Keşfetme
Anlık	Tutarlılık/Uygunluk	Karmaşıklık
Çıkarılmış, tahmini	Okunaklılık	Gizemlilik

2.1.3. Tercih

Tercih kelimesi, bir kavramı mukayese edildiği diğer kavramlara göre daha iyi, üstün veya önemli sayma, yeğleme olarak tanımlanabilir. Peyzajların tercihi konusunda ise insanlar yalnızca görsel olarak beğenip estetik bulduğu alanları değil; aynı zamanda kültüründen parçalar bulabildiği, kendi kimliğiyle kolayca özdeşleştirebildiği, içinde kendini rahat ve mutlu hissettiği, ihtiyaçlarını ve beklentilerini karşılayacak mekânları tercih etme eğilimindedir. Bu sebeple insanoğlu çevresel algılama sürecini gerçekleştirirken bulunduğu mekânlara; kendi kültürü, geçmişi, bilgi birikimi ve kapasitesi doğrultusunda çeşitli anlamlar yüklemektedir (Tüfekçioğlu, 2008). Peyzaj kalitesi doğrudan insan tercihleriyle ilişkilidir. Bu tercihleri oluşturan olgular ise, insanların tecrübeleri, anıları ve hayal güçleri olarak tanımlanabilir. Peyzaj kalite kavramı somutlaştırılırken Gobster (1999) gibi “*algısal, duysal, etkili, sabit tercihlere bağlı, pasif ve obje odaklı olgularla geliştirilmelidir*” diyenlerin yanı sıra “*peyzaj kalitesinin katılımcı görüşlere, biyolojik odaklı, deneyimsel bağlamda; kavramaya ilişkin, dinamik, sembolik ve sınırsız peyzaj özelliklerine dayanmalıdır*” görüşünü savunan araştırmacılar da bulunmaktadır (Daniel, 2001; Tüfekçioğlu, 2008). Genellikle görsel kalitenin algıya bağlı olduğu değerlendirmelerde tercih kavramı sıkça kullanılmaktadır. Algılanan peyzaj kalitesi, çalışmalarda belirlenen parametrelerin, kullanıcılar tarafından neden daha iyi ve üstün görüldüğünü ve yeğlendiğini ortaya koyarak tercih kavramının görsel kalite değerlendirmelerindeki önemini göstermektedir.

2.1.4. Görsel Algı

Algı, duyularımız yardımıyla elde ettiğimiz bilginin sınıflanıp, düzenlenmesi ve yorumlanması sürecini tanımlayan bir kavramdır (Porteous, 1996; Bell, 1999; Çakıcı, 2007). İnsanların zihinsel süreçleri ile duyu organlarının algıladığı olgular sayesinde çevreye ilişkin uyarıcı etkiler saptanarak algı oluşmaktadır. Çevre ve

çevresel uyarıcılar hakkında bilgilenme süreci olarak da tanımlanabilir. İnsanların algı sürecini domine eden duyu organı gözler olduğu için algı süreci büyük bir oranda görsel tabanlı gelişmektedir (Çakıcı, 2007). Aydınli (1986)'ya göre insan davranışları, algılanan nesne hakkındaki düşünce tarzına göre şekillenmektedir. Algının temel özellikleri aşağıda sıralanmaktadır (Aydınli, 1986):

- Algı kişiden kişiye değişen, göreceli bir kavramdır,
- Algıda hareket önemlidir,
- Algıda bireyler, çevresinden amaçlarına uygun olan bilgileri alarak, seçici bir yaklaşım izlerler.

2.1.5. Görsel Kalite

Görsel kalite kavramının iyice anlaşılması için kalite sözcüğünün açıklanması gerekirse; dilimize Latince'den geçmiş olan "kalite" kavramı, sözlük anlamıyla varlıklar arasında bulunan ve nicelikle ilgisi olmayan ayrımları şu ya da bu bakıma göre oluşturan durum ve bir şeyin nasıl olduğunu belirten herhangi bir durum olarak tanımlanmaktadır. Çerçi (1997)'nin belirttiğine göre kalite, "tüketici gereksinimlerine uygun olarak, bir mamulü veya hizmeti mümkün olan en ekonomik düzeyde karşılamayı amaçlayan pazarlama, mühendislik, imalat ve kalitenin sürekliliği ve mamulün sahip olduğu özelliklerin bileşimi" olarak tanımlanmaktadır. Peyzajda kalite kavramı ise, gözlemcinin peyzajın fiziksel özelliklerine biçtiği değer olarak tanımlanmaktadır. Kaynağın kalitesi, kaynağın niteliği ve gözlemcinin algısal sürecini etkileyen sosyo-kültürel, psikolojik deneyimlerine bağlı olarak değişmektedir. Kalitede iki yaklaşım vardır. Bunlar aşağıda sıralanmaktadır (Tüfekçioğlu, 2008):

Gerçek Kalite: Bir cisim, çevre ya da olgunun kalitesinin kendi doğasında bulunmasıdır.

Algılanan Kalite: Bir cisim, çevre ya da olgunun kalitesinin gözlemleyen kişinin gözlerinde ve beklentilerinin karşılığında bulunmasıdır.

Görsel kalite kavramından önce peyzajın tanımına değinmek gerekirse, doğal ve kültürel süreçlerin birbiriyle etkileşimi sonucu oluşan alanlara peyzaj

denilmektedir. Bu süreçler, ekonomik, estetik, sosyal ve kültürel değerlerin oluşturduğu bir bütün olarak görülmektedir (Kiper ve ark., 2017). Bir başka deyişle, 2000 yılında imzalanan Avrupa Peyzaj Sözleşmesi'ne göre peyzaj; insanlar tarafından algılandığı şekliyle, doğal ve/veya insani unsurların faaliyetlerinin ve etkileşiminin sonucu olarak ortaya çıkan bir alandır (Avrupa Konseyi, 2000; Resmi Gazete, 2003). Çevrenin algılanmasında her duyu organı etkin olarak rol oynamaktadır fakat bu duyulardan en baskın ve aktif olarak kullanılan görme duyusudur (Porteous, 1996; Çakıcı ve Çelem, 2009). Bu nedenle çevreyi değerlendirirken, görme duyusunun baskın olarak kullanılması, çevresel tercihlerde ve beğeni durumlarında algımızın görsel tabanda gelişmesine neden olmaktadır.

Görsel peyzaj kalitesi

Görsel peyzaj kalitesi, bir peyzajın estetik anlamda mükemmelliği olarak tariflenmiştir (Elinç, 2011). Bu tarifteki “mükemmellik” göreceli bir kavramdır. Gözlemcinin psikolojik ve fiziksel durumuna bağlı olarak şekillenen, çevresel unsurların insan davranışlarını etkileyen özelliklerinin bir bütünü olarak da görülmektedir. Görsel peyzaj kalitesi nesnellikten uzak bir kavramdır; gözlemcinin çevreyle kurduğu bağ, geçmişteki deneyimleri, kültürel altyapısı, sosyal statüsü, yaşı, mesleği ve psikolojik durumu, görsel peyzaj kalitesini etkileyen önemli unsurlardır. Peyzajın görsel anlamdaki kalitesi, gözlemcinin gördüğü peyzaj ile akıllarda idealize edilen peyzaj arasındaki karşılaştırmanın sonucunda ortaya çıkmaktadır. (Gültürk, 2013).

Açık yeşil alanların azalması, çevresel sorunların artması ve doğal kaynakların bilinçsizce kullanılması peyzajın yalnızca ekonomik bir değer taşımadığı, aynı zamanda estetik bir değerinin olduğunu da gözler önüne sermektedir (Ak, 2013). Bu durumda da, peyzajın estetik bir değer olarak ele alınması için görsel kalite değerlendirmesi kullanılmaktadır. Bazı çalışmalarda, şehir merkezleri ve kentsel alanlarda “görsel kalite” adını alan bu kavram, kırsal kesimlerde “manzara güzelliği” olarak adlandırılmıştır (Ak, 2013). Görsel kalite kavramının barındırdığı estetik kaygı; yüzyıllardır tasarım ve plançıların yanı sıra, coğrafi bilimcilerin, sanatçı ve filozofların da çalışma konularını oluşturmuştur. Bu nedenle görsel kalite değerlendirmesinde, estetiğin tarihi ve felsefi alt yapısı irdelenirken farklı yaklaşımlardan faydalanılmıştır.

Görsel kalite değerlendirme yöntemleri, “Görsel Kalite Analizi ve Değerlendirilme Yöntemleri” başlığı altında anlatılacaktır.

2.2. Kıyı Kavramı

Anayasada yer alan “Kıyılardan Yararlanma” kenar başlıklı 43. maddede yer aldığı şekliyle kıyıların nitelik ve kapsamaları belirtilmiştir (KKY, 1985; AMKD, 1993). Bunlar:

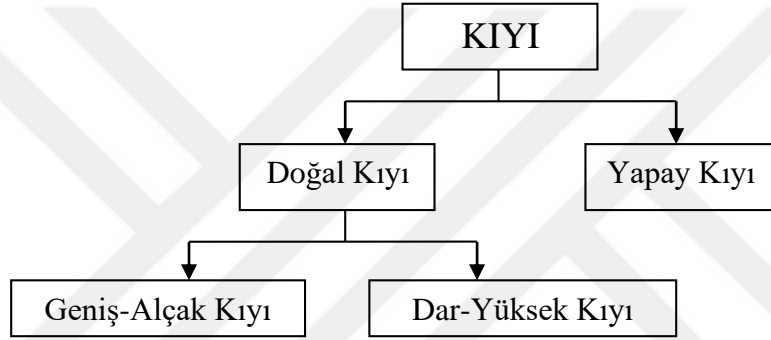
- Kıyılar, Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır.
- Deniz, göl ve akarsu kıyılarıyla, deniz ve göllerin kıyılarını çevreleyen sahil şeritlerinden yararlanmada öncelikle kamu yararı gözetilir.
- Kıyılarla sahil şeritlerinin, kullanış amaçlarına göre derinliği ve kişilerin bu yerlerden yararlanma imkân ve şartları kanunla düzenlenir.

3621 sayılı kıyı kanununda kıyı çizgisi ve kıyı kenar çizgisi arasında kalan alanların kıyı olarak tanımlandığı görülmektedir. Bu sebeple aşağıda, kıyı çizgisi ve kıyı kenar çizgisi kavramlarına da değinilmiştir (Ferudun, 2009).

Kıyı

Su kütlelerinin kara ile kesişim hatları olan kıyılar, doğal kaynak ve biyoçeşitlilik anlamında zengin bir potansiyele sahip oldukları için eski çağlardan beri en gözde yerleşim yerleri olarak görülmüş ve yoğun bir şekilde kullanılmıştır (Carter, 1991; Brian, 1996; Peter, 1997; Gayr ve Klee, 1999; Kurt, 2015). Kıyısız alanlar, savunmaya elverişli olmaları sebebiyle de eski toplumlar tarafından yerleşim için sıkça tercih edilmiştir. Uygarlıkların su kıyılarında kurulmaları insanoğlunun, tamamen hayatta kalma dürtüsü ve temel gereksinimlere (yeme-içme, barınma ve güvenlik vb.) hizmet edecek mekân ihtiyacını karşılama eğiliminde olmasıyla ilgili olmuştur. Kıyı alanlarının rekreasyonel bir nitelik kazanması 1800’lü yılların başında gerçekleşmiştir (Weber, 2000; Childe, 2000; Atakan, 2003). Sanayi devriminden sonra teknolojinin gelişmesi, kentleşmenin hızlanması ve insan ihtiyaçlarının şekil değiştirmesiyle birlikte kıyılar turizm potansiyeli ve ekonomik değeri olan cazibe merkezleri olarak görülmeye başlanmıştır. Kıyılardaki nüfus baskısının da artmasıyla 20. yüzyılda kıyılar oldukça önemli ekonomik kaynaklar olarak değer kazanmaya başlamıştır (Kurt,

2015). Bir başka deyişle; (Değişik: 30.03.1994/21890 R.G.) 3621 sayılı Kıyı Kanununun 4. maddesinde: “Kıyı çizgisi ile kıyı kenar çizgisi arasındaki alan” olarak tanımlanmaktadır. Kıyı aynı zamanda, kara ve suyu ayıran yahut suyu çevreleyen bir alandır. Öztan (1976)’a göre, kıyılar doğal bir kaynak olarak görülmekte ve tüm canlıların farklı kullanımlarına hizmet eder. Deniz hareketleri ile karanın yapısı, zaman içinde karşılıklı etkileşim ile kıyıda özel şekiller oluşturur. Çevre koşullarının bu kara parçaları üzerindeki etkileri, kıyıların değerlendirilirken çeşitli sınıflara ayrılmalarına neden olmaktadır (Karabey, 1978). Kıyılar topografik özelliklerine bağlı olarak doğal ve yapay olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İlgili sınıflandırma Şekil 2.12.’de verilmiştir.

Şekil 2.12. Kıyı Kanunu’na göre kıyıların sınıflandırılması (Turoğlu, 2017).

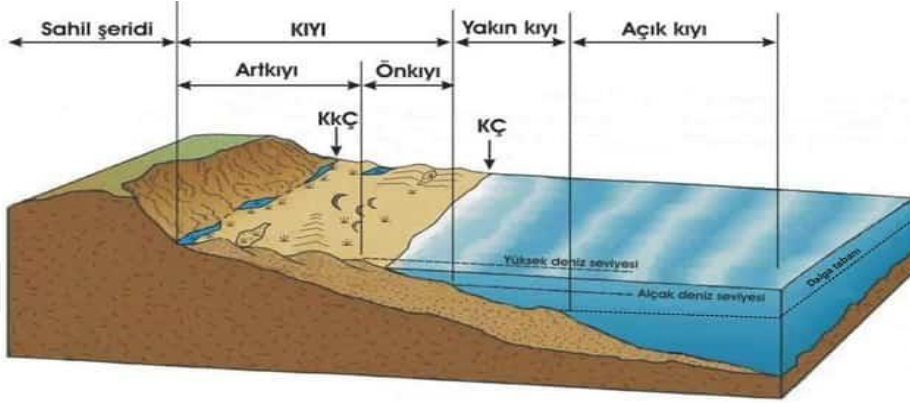
Kıyı çizgisi

Taşkın, gelgit, aşırı yağış ve kuraklık gibi olağanüstü durumlar haricindeki zamanlarda suyun bulunduğu seviye esas alınarak, su ve kara arasında kalan alan olarak tanımlanmaktadır. Kıyı, su tarafı devamlı değişkenlik gösteren bir alan ile kara tarafı sabit durumda olan değişmeyen bir kıyı kenar çizgisi ile çevrelenmiş alanlar olarak ifade edilebilir (Ferudun, 2009).

Kıyı kenar çizgisi

Kıyı kenar çizgisi, kıyının kara tarafındaki sınırını göstermektedir. 3621 sayılı kıyı kanununun 9. Maddesinde kıyı kenar çizgisinin belirlenmesinde Valilikler tarafından belirlenen komisyonun görev yaptığı belirtilmiştir. Komisyonların tespit ettiği kıyı kenar çizgileri, Valilik onayından sonra 2011 yılından sonra ismi Çevre ve

Şehircilik Bakanlığı olarak değişen Bayındırlık ve İskân Bakanlığına gönderilir ve onaylandıktan sonra yürürlüğe girer (Ferudun, 2009). Bir başka deyişle, deniz, doğal ve yapay göl ve akarsularda, kıyı çizgisinden hemen sonra yer alan kara yönünde meydana gelen su hareketlerinin oluşturulduğu kumluk, çakıllık, kayalık, taşlık, sazlık, bataklık ve benzeri alanların doğal sınırını ifade etmektedir (Ferudun, 2009).

Şekil 2.13. Mevzuata göre kıyı, kıyı çizgisi (KÇ) ve kıyı kenar çizgisi(KkÇ) (Çelik, 2015).

Sahil şeridi

Sahil şeridi kavramı, 3621 sayılı kanunun 4. maddesinde kıyı kenar çizgisinden itibaren kara yönünde yatay olarak en az 100 metre genişliğinde bulunması gereken alan olarak tanımlanmaktadır. Bu mesafe 100 metreden geniş de olabilmektedir. Kıyı kanunun uygulanmasına yönelik hazırlanmış yönetmelikte ise sahil şeridi iki bölüme ayrılmış durumdadır: İlk bölüm kıyı kenar çizgisinden itibaren 50 metre mesafeye kadar yer alan kısmı kapsamaktadır ve bu alanda, yeşil alan, çocuk bahçesi, gezinti alanları, dinlenme, yaya yolları ve yönetmelikte tanımlanan rekreasyonel alanlar yer almaktadır. İkinci bölümde ise; birinci bölümden itibaren en az 50 metre veya daha fazla genişliğe sahip alanlar olarak tanımlanmış, bu alanlarda halkın yararlanabileceği günübirlik turizm yapıları ve tesisleri, araç yolları, açık otoparklar ve arıtma tesisleri bulunabileceği ifade edilmiştir.

Kıyı tipleri

Kıyı kavramının anlaşılabilmesi ve kıyı tanımının eksiksiz olması açısından kıyı tiplerinin de bilinmesi gerekmektedir. Kıyısal alanlar farklı şekil ve genişliklere sahiptir. Kara, hava ve su faktörlerinin karşılıklı etkileriyle kıyısal alan tanımı ve kıyı

kapsamı değişmektedir. Sular altında kalan ya da suların çekilmesiyle kıyı statüsü kazanana alanların niteliklerinin ve niceliklerinin sürekli olarak değişim göstermesi mümkündür. Morfolojik özelliklerine bakıldığında kıyıları, alçak ve yatık arazi kıyıları ile yüksek ve dik kıyıları olmak üzere iki biçimde incelenebilir (Ferudun, 2009)

a) Dar -Yüksek Kıyı

Kıyı kanununun 4. Maddesinde yer aldığı şekliyle “Plaj ya da abrazyon platformu olmayan veya çok dar olan şev veya falezle son bulan kıyılardır.” Bu tip kıyıları genellikle dağlık ve tepelik yüksek alanlarda görülür. Dar-yüksek kıyılarda su ve kara arasında daima dikey bir mesafe bulunmaktadır. Bu nedenle kıyı çizgisi şev ya da falezlerin üstünden geçmektedir (Ferudun, 2009).

Şekil 2.14 Lara falezleri-Antalya
(Anonim, 2019a).

Şekil 2.15 Moher Falezleri – İrlanda
(Anonim, 2019b).

b) Alçak- Basık Kıyı

Kıyı çizgisinden sonra devam eden, kıyı hareketleriyle oluşmuş plaj, hareketli ve sabit kumulları da kapsayan kıyı kordonu lagün gölü, lagün alanları, sazlık, bataklık, kumluk ve çakıllık ile taşlık ve kayalık alanları içeren kıyılardır. Bu kıyıları genellikle geniş kumsallar halinde yatay olarak uzanmış ovalardan oluşmaktadır (Ferudun, 2009).

Şekil 2.16 İğneada sahili – Kırklareli (Anonim, 2019c).

Şekil 2.17. Rimini sahili – İtalya (Anonim, 2019d).

Kıyı tipleri başlığı altında incelenmesi gereken diğer kıyı tipleri ise şunlardır:

Akarsu kıyıları

Olağanüstü taşkın durumları dışında yatağında akan akarsuların düzenli olarak aktığı esnada kara ile suyun birleştiği çizgiye akarsu kıyı kenar çizgisi denmektedir.

Göl kıyıları

Göller ve akarsular da kıyılara sahiptir. Özellikle göller, istisnai herhangi bir durum olmadıkça deniz kıyılarıyla benzer niteliklere ve hukuki statülere sahiptir (Ferudun, 2009).

2.2.1. Kıyısız alanların önemi

Kıyıların önemi ülkelerin gelişmişlik düzeylerine bağlı olarak değişmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde kıyı alanları, besin üretimi ve endüstri kaynakları açısından ekonomik değere sahiptir. Gelişmiş ülkelerde temel kaygı yaşam mücadelesi ve geçim kaynağı arayışı olmadığı için, kıyı alanları yaşam kalitesini etkileyen, estetik bir

değere sahip alanlar olarak konumlanmıştır (Yücel ve ark., 2005). Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için kıyının önemi Çizelge 2.2’de verilmiştir.

Çizelge 2.3. Ülkeler için kıyının önemi (Yücel ve ark, 2005)

<i>Gelişmekte olan ülkeler</i>	<i>Gelişmiş ülkeler</i>
Turizm	Turizm
Besin maddeleri üretimi	Ekonominin lokomotifi
Temel endüstri	Yaşam kalitesi

Kıyılar aynı zamanda üzerinde barındırdıkları bitki örtüsü ve hayvan türü çeşitliliği, karanın toprak yapısı, iklim koşulları, eğim ve yükseklik, kıyıda yer alan yerleşmeler ve insan müdahalelerinin etkileşimlerini üzerinde barındıran alanlardır (Karabey, 1978). Bu geniş alanlar üç tarafı denizlerle çevrilmiş olan ülkemizin her bölgesinde farklı özellikler taşımaktadırlar. Türkiye’deki deniz kıyılarının toplam uzunluğu 8333 km’dir. Bu kıyıların % 33. 66’sı Ege Denizi’ne, % 20.34’ü Karadeniz’e; % 20.07’si Akdeniz’e ve son olarak da % 11.20’si Marmara Denizi’ne aittir ve Türkiye nüfusunun yaklaşık % 65’i kıyılara yerleşmiş durumdadır. Ülkede yer alan bu geniş kıyı alanları, Türkiye’yi jeopolitik anlamda daha önemli bir konuma getirmektedir (Anonim, 2017). Türkiye’deki denizlerde, biyoçeşitlilik açısından çok farklı ve zengin yaşam formları bulunmaktadır. Ülkemiz dünyadaki konumundan dolayı su ürünleri açısından zengin bir potansiyele sahiptir fakat bunun yanında su ve kıyı kirliliği konuları da gündemi oldukça meşgul eden bir sorun haline gelmiştir. Kıyısal alanların karşı karşıya kaldığı sorunlar bir sonraki başlıkta irdelenecektir. Jeomorfolojik bir oluşum olan kıyılar, görsel anlamda dikkat çekici olmaları sebebiyle doğal cazibe kaynakları olarak görülmektedir. Farklı noktaları birbirine bağlayan denizlerin kara ile bağlantı hattı olan kıyılar; liman, yerleşim, balıkçılık, ulaşım, turistik tesisler ve rekreasyonel faaliyet imkânları sağlaması açısından her dönemde oldukça büyük bir öneme sahip olmuştur (Karabey, 1978). Kıyı alanlarının daha ılık ve yumuşak bir iklime sahip olması kentsel nüfusun kıyılara kaymasına neden olmuştur. Bunun yanında milenyum çağından itibaren turistik tesislerin genellikle deniz kıyılarına yakın yerlerde inşa edilmesi, yürüyüş ve koşu bantları, spor kompleksleri, oturma alanları gibi rekreasyonel fonksiyonlar da kıyılarda yoğunlaşmaya başlamıştır. Bu durum günümüzde de kıyısal yerleşmelerin korunması ve geliştirilmesi gereken önemli bir statüye sahip olduğunu göstermektedir.

2.2.2. Kıyusal alanların sorunları

Kıyıların birer cazibe alanı olmasının birtakım sorunlara yol açtığı bilinmektedir. Bunlardan bazıları; kıyı arazilerinden farklı şekillerde faydalanılmak istenmesi, arazi kullanım amaçlarının çeşitliliği, yoğun yerleşim baskısı ve kent çeperlerinin genişletilerek kıyusal alanların azaltılması gibi yanlış politikalar olarak belirlenmiştir. 18. Yüzyılın sonlarına doğru hızlanan sanayileşme ve kentleşme ile insanların gezme, yeme-içme, barınma ihtiyaçlarındaki radikal değişiklikler, ikinci konut fikrinin yaygınlaşması ve gelişen ulaşım yöntemleri nedeniyle kıyıların önemi ve korunma gerekliliği artmaktadır (Turoğlu, 2017). Kıyılarda yaşanan sorunlardan bazıları Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın internet sayfasında şu şekilde sıralanmıştır:

- Kıyıların büyük bir hızla, denetimsiz bir şekilde yapılaşması,
- Değişik kullanım amaçları için sektörlerin yer seçimi yarışı,
- Kıyı ve denizde meydana gelen kirliliğin deniz canlıları ve insan yaşamı üzerindeki olumsuz etkileri,
- Kıyı alanlarındaki afet riskleri (küresel iklim değişikliği, deniz seviyesi yükselmesi, kıyı erozyonu)
- Kıyı alanlarında doğal kaynak kaybı ve arkeolojik, tarihi, kültürel değerlerin bozulması (Anonim, 2017b)

İdari sorunlar

- Doğal kaynakların korunmasına ilişkin çok fazla kurum ve kuruluşun bulunması fakat karar alma sürecinde bu kurumlar arasındaki iletişimsizliklerin sorunları çözümsüz kılması,
- Yetki girişimi yetersizliği ve koordinasyon eksikliğinin olması,
- Kıyıları tamamıyla koruyacak herhangi bir otoritenin bulunmaması,
- Kuruluşların yetkilerini ve kaynak yönetimini düzenleyen bütünlük içerisinde olmayan birçok yasa ve yönetmeliğin bulunması nedeniyle, hükümlerin çoğu zaman birbirini karşılıklı olarak etkisiz bırakması ya da birbirini çürüten hükümlerin bulunması (Akyarlı ve ark., 2002).

Mevcut planlama sistemi ile ilgili sorunlar

- Çevreye duyarlı bölge planlarının eksikliği,
- İmar planı yapma yetkisinin yerel yönetimlere devredilmesi ve bu birimlerin nitelikli eleman, maddi kaynak ve araç gereçle donatılmaması,
- Planlama sürecinde bilim çevrelerinin ve gönüllü kuruluşların önerilerinin dikkate alınmaması ve yerel halkın kararlara katılımını ve böylelikle desteğini sağlayacak mekanizmaların kurulamamış olması,
- Merkezi otorite ve yerel yönetimler tarafından etkin bir izleme, denetim ve yaptırım sisteminin uygulanamaması,
- Planlama ve uygulama sürecinin çeşitli dış baskılara açık olması ve bu nedenle siyasetin bilimsel doğruların önüne geçebilmesi,
- Çarpık kentleşme ve kıyılardaki ikinci konutların kontrol altına alınamaması,
- Planlama ve yatırım kararlarının çoğu kez yeterli ön araştırmalar yapılmadan alınması ve uygulama öncesi “Çevresel Etki Değerlendirmesi” yapılmaması,
- Kıyı kenar çizgisinin belirlenmesinde uzman görüşlerinin önemsenmemesi ve “Kıyı Kanunu”nun yetersizliği (Akyarlı ve ark., 2002).

2.3. Van İli Genel Özellikleri

2.3.1. Doğal yapı

Van ili, kuzeyinde Ağrı Doğubayazıt, Diyadin ve Hamur ilçeleri ile aynı sınırı paylaşmaktadır. Şehrin batısında Van Gölü'ne kıyısı bulunan Ağrı ilinin Patnos ilçesi; Bitlis ilinin Adilcevaz, Tatvan ve Hizan ilçeleri; güneyde ise Siirt ilinin Pervari ilçesi; Şırnak ilinin Beytüşşebap ilçesi ile Hakkâri ilinin Yüksekova ilçesi ile komşudur. Van'ın doğusunda İran İslam Cumhuriyeti bulunmaktadır. Van ili, 21. 334 km²'lik yüz ölçüme sahiptir. (TÜİK, 2013).

Edremit ilçesi; tarih boyunca Gümüşdere, Sarmansuyu gibi isimlerle anılmıştır. M.S. XII. yılın ortalarında kente Araplar hâkim olmuştur ve kökeni Arapça olan “Erdmet” (erd: yer; met: uzun) ismiyle anılmaya başlanmıştır. Bu kelime zamanla halk arasında Edremit olarak değişmiştir (Anonim,2011). Edremit, Van ili sınırları içinde, Van Gölü kıyısında yer almakta ve şehir merkezine 14 km uzaklıkta bulunmaktadır. 38°25'22" kuzey paralelleri ve 043°14'44" doğu meridyenleri arasında, 270 km²'lik bir

alanday yer almaktadır. Çalışmada yer alan Edremit İskelesi ve Edremit Sahil yolu Edremit ilçesi içinde yer almaktadır.

M. Ö. 900'lü yıllarda, Van Urartular tarafından Tuşba adıyla anılmaktaydı. Evliya Çelebi'nin Seyahatname adlı eserinde bahsettiği şekliyle, Büyük İskender'in Van Kalesi'nde yer alan "Vank" adlı bir mabetten etkilenerek kentin adını Van olarak değiştirmek istemesiyle, Tuşba isminin yerini Van isminin aldığı rivayet edilmektedir (Anonim, 2017c). Sonraki dönemlerde ise sınırları Van Gölü'nün doğu kıyılarından başlayarak kent merkezine kadar uzanan 1.938 km² yüz ölçümüne sahip bir ilçeye Tuşba ismi verilmiştir. Çalışmada bahsedilen Mollakasım Köyü, Ayams Sahili, Çarpanak Yarımadası mevki ve İskele, bahsedilen Tuşba ilçesi sınırları içinde yer almaktadır.

2.3.1.1. Topografik yapı

Van Gölü havzasının güneyinde 2500 – 3500 m arasında değişen yükseltiler bulunmaktadır. Bu yükseltilere sahip dağların Van Gölü çanağına doğru uzanması göl kıyısının oldukça girinti ve çıkıntılı olmasına sebep olmaktadır. İlin doğusu, 2200 – 2400 m yüksekliğe sahiptir ve güneyine göre nispeten daha alçak alanlardan oluşmaktadır. Yörede bulunan akarsular ise doğudan batıya doğru akarak, Van Gölü'ne ulaşmaktadırlar (TÜİK, 2013).

2.3.1.2. Jeolojik yapı

Van Gölü ve etrafındaki volkanik dağlar, Tersiyer olarak da bilinen, 60 milyon yıl sürmüş olan Üçüncü Jeolojik Zaman (Neozoik) içinde oluşmuştur (Anonim, 2015). Van Gölü ve çevresi birinci derece deprem bölgesi olarak belirlenmiştir (Lahn, 1949; Utkucu ve ark, 2014). Aletsel Dönem olarak belirlenen 1900'lü yıllar öncesindeki dönemlerde, bölgeyi büyük ölçüde etkileyen, önemli hasarlara ve kayıplara yol açan Malazgirt, Salmas, Çaldıran depremleri ile Aletsel Dönem sonrası meydana gelen Van (1945), Erciş (1941) ve Van (2000) depremleri, bölgenin jeolojik yapısını değiştiren kayda değer depremler arasında sayılmaktadır (Utkucu ve ark, 2014). Son olarak Erciş merkezli meydana gelen son yılların en yıkıcı depremleri arasında gösterilen 23 Ekim 2011 depremi, otoritelere göre, birinci derece depremsellik özelliği taşıyan bir kent için sismoteknik açıdan şaşırtıcı bir yıkım olarak görülmemektedir.

2.3.1. İklim

Van ili yüksek dağlarla çevrili olmasından dolayı deniz etkisine kapalıdır. Bu nedenle de karasal iklimin hâkimiyeti altındadır. Van Gölü'nün varlığı ve ilin çevresinde bulunan diğer göl ve barajlar sayesinde kışlar, komşu illere göre daha yumuşak geçmektedir (TÜİK, 2013). Çalışma alanını oluşturan Tuşba ve Edremit ilçelerinde de yazlar kurak ve sıcaktır. Yazlar az yağışlı ve çok sıcak geçer; kışlar sert, uzun ve soğuktur. Ortalama yıllık sıcaklık $-26,9^{\circ}\text{C}$ ile $+36^{\circ}\text{C}$ arasında seyrederek (Anonim, 2012). Kış mevsiminde yaklaşık olarak 5 ay boyunca hava 0° 'nin altındadır. Yazın ise 30° 'nin üstünde geçen 25-30 gün bulunmaktadır. Bazı kaynaklara göre toprak yaklaşık 80 gün karla kaplı haldedir. Yıllık yağış miktarı 370 mm ile 570 mm arasında değişmektedir (Anonim, 2012).

2.3.2. Bitki Örtüsü

Van ili, doğal orman sahasına sahip olmakla birlikte ormanların alt sınırı nemlilik derecesine bağlıdır. Orman üst sınırının çok yüksek olduğu bu bölgenin batısındaki ormanların üst sınırı 2400 m; doğusunda ise 2800 metreden başlamaktadır (TÜİK, 2013). Kent, tarihin en eski zamanlarına tanıklık etmiştir. Birçok topluma ve yerleşime ev sahipliği yapan Van, insanların orman alanlarını tahrip etmesi sebebiyle, bozkır bitki örtüsüyle kaplı haldedir. Dağ ve tepeler genel olarak ağaçsızdır. Kent topraklarının % 70'i çayır ve meralarla, % 23'ü ekili ve dikili alanlarla ve % 2'si orman ve fundalıklarla kaplıdır (Anonim, 2012).

Van Gölü kıyısında yer alan ve çalışma alanlarından biri olarak seçilen Edremit, kentin diğer ilçelerine göre daha büyük açık yeşil alanların bulunduğu zengin bitki örtüsüyle çevrili bir alandır. Bir diğer çalışma alanı olan Tuşba ilçesi ise kent merkezinde yer almakta ve Van ili geneliyle aynı özellikleri taşımaktadır.

2.3.3. Kültürel Yapı

2.3.3.3. Nüfus

Van ilinin Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine bakıldığında, 2013 yılı nüfusu Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS)'ye göre ilin nüfusu 1.070.113

olarak hesaplanmıştır. Kentin nüfus yoğunluğu için ise, km² başına 55 kişi düştüğü belirtilmiştir. En fazla nüfusa sahip ilçeleri sırasıyla İpekyolu, Tuşba ve Edremit iken nüfus bakımından en az yoğunluk Bahçesaray ilçesinde bulunmaktadır (TÜİK, 2013).

2.3.3.4. İdari ve sosyo- ekonomik yapı

İdari Yapı: Van'daki ilçe ve belediye sayısı Büyükşehir Belediyesi ile birlikte 14'tür.

Alan: Doğu Anadolu Bölgesi içinde yer alan Van ili, 21. 334 km²'lik yüz ölçümü ile Türkiye yüz ölçümünün % 2,7'lik kısmını oluşturmaktadır.

İlçeler: Van ili ilçeleri: Gevaş, Özalp, Erciş, Tuşba, İpekyolu, Edremit, Saray, Başkale, Çaldıran, Gürpınar, Muradiye, Bahçesaray ve Çatak'tır (TÜİK, 2013).

Ekonomi: Van ili genelinde, geleneksel geçim kaynağı ve baskın istihdam alanı hayvancılıktır. Bu durumun temel sebebi, il arazilerinin büyük çoğunluğunun mera ve çayırardan oluşmasıdır. Tarım alanında çalışanların toplam istihdam oranı Türkiye genelinin oldukça üstündedir. Turizm, ticaret ve sanayi faaliyetleri de ekonomide büyük bir paya sahiptir. İl ekonomisinde sanayi; hammaddeyi yerinde işlemek açısından önemli bir yere sahiptir. İlde gıda ve içecek, dokuma ve giyim, plastik sanayi tesisleri de aktif olarak çalışmaktadır. Saray ilçesi Kapıköy Sınır Kapısı üzerinden yapılan sınır ticareti de ilin ekonomisine katkıda bulunmaktadır (TÜİK, 2013).

Sosyal Yapı: Büyükşehir yasası kapsamında 2014 yılında, Van ilindeki belde ve köyler kaldırılarak Büyükşehir'e bağlanmıştır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından belirtilen oranlara göre, 2013 yılı nüfusu Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS)'ye göre ilin nüfusu 1.070.113 iken; nüfus yoğunluğu da km² başına 55 kişi olarak hesaplanmıştır. 20 Temmuz 1982 tarih ve 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulmuş Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi ile Van ilinin sosyal yapısı değişmiş ve çağdaş bilimin gelişmesi için önemli bir adım atılmıştır. Şehirleşme oranı, nüfus artış hızı, kişi başına gayri safi yurtiçi hâsıla, sanayi iş kolunda çalışanların toplam istihdama oranı gibi konularda ise Van ili Türkiye ortalamalarının altında bulunmaktadır (TÜİK, 2013).

2.3.3.5. Ulaşım

Van'da ulaşım, genellikle karayolu ile yapılmaktadır. Edremit ve Tuşba ilçelerinde birçok otobüs hattı bulunmakta ve her saat başında sefer bulunmaktadır. Belediye otobüslerinin yanı sıra dolmuş hatları da yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Van Gölü'nün yeni ulaşım ağı olarak tabir edilen deniz taşımacılığı ise 2017 yılından itibaren sistemli bir şekilde hizmet vermektedir. Ulaşım Daire Başkanlığı'na bağlı Deniz Ulaşım Şube Müdürlüğü bünyesinde bulunan 2 deniz otobüsü, hafta sonları yaklaşık 3 sefer yaparak Edremit Marina'dan aldığı yolcuları Gevaş ilçesindeki Akdamar Adası'na taşımaktadır (Anonim, 2017d).

2.3.3.6. Turizm

Van ili, tarihte birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Bu nedenle yörede, her medeniyetin kendi kültürüne ait bıraktığı izleri görmek mümkündür. Gerek tarihi yapıları, gerekse de doğal güzellikleri açısından yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekmektedir. Van iline ait turistik değerlerin bir kısmı aşağıda sıralanmıştır:

Kaleler, Köprüler, Kümbetler ve Kapılar

Van Kalesi, Hoşap Kalesi, Çavuştepe Kalesi, Meher Kapı, Halime Hatun Kümbeti, İkiz Kümbetler, Bend-i Mahi Köprüsü, Şeytan Köprüsü

Manastır ve Kiliseler

Akdamar Kilisesi, Bartholomeus Kilisesi, Yedi Kilise, Altınsaç Kilisesi, Lim Manastırı

Spor Faaliyetleri

Su Sporları, Kayak, Rafting, Yamaç Paraşütü

Kentin Diğer Turistik Değerleri

Vanadokya, Travertenler, Van Kedisi – *Felis catus*, Ters Lale – *Fritillaria imperialis* (*Fr. kurdica*), Savat işçiliği, Uçan Balık – İnci Kefali – *Chalcalburnus*

tarichi, Uçkun (Uşgun, Işkın) – *Rheum ribes*, Otlu Peynir, Van Kahvaltısı, Kilim dokumacılığı

Dağlar, Adalar, Şelale ve Göller

Artos Dağı, Erek Dağı, Adır Adası, Akdamar Adası, Muradiye Şelalesi, Erçek Gölü, Van Gölü.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

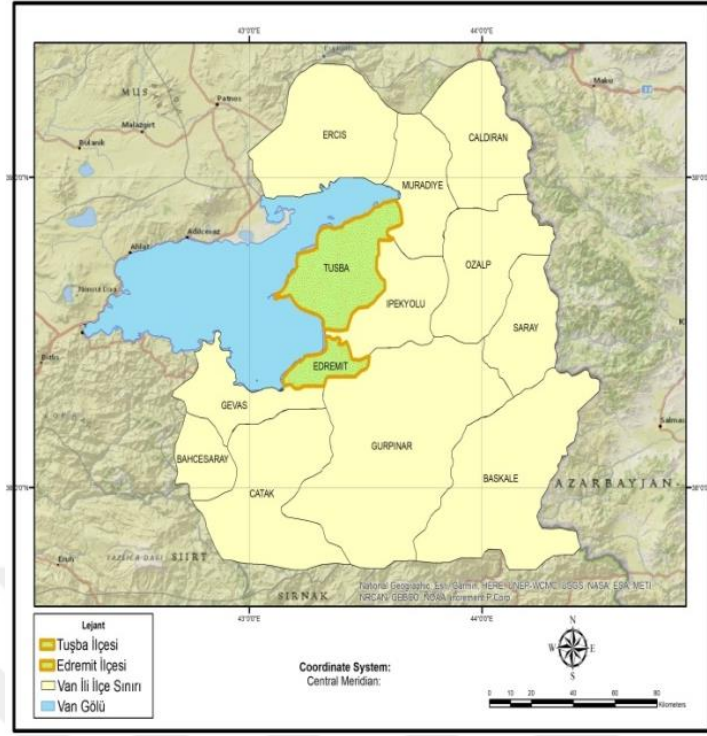
3.1. Materyal

Çalışma alanı olarak, Van Gölü'nün Doğu kıyısını oluşturan, rekreasyonel kullanımı yoğun olan 4 alan ile doğal güzelliğiyle dikkat çeken, insan etkisinin az olduğu 4 alan olmak üzere toplamda 8 adet alan seçilmiştir. Bu alanlar:

- 1-) Edremit ilçesi sınırları içinde bulunan Edremit Marina (Edremit)
- 2-) Sahil Yolu projesi kapsamında yer alan yürüyüş bandı (Edremit)
- 3-) Yaşar Kemal Parkı (İskele)
- 4-) 15 Temmuz Şehitler Parkı (İskele)
- 5-) Yüzüncü Yıl Üniversitesi yerleşke sahili (Tuşba)
- 6-) Mollakasım Köyü (Tuşba)
- 7-) Ayanıs Plajı (Tuşba)
- 8-) Çarpanak Yarımadası kıyıları (Tuşba)

Şekil 3.1. Van ilinin haritadaki konumu.

Şekil 3.2. Van ili ilçe haritası.

Van ilinin Türkiye haritası üzerindeki konumu Şekil 3.1’de verilmiştir. Van ili ilçe sınırları haritasında ise (Şekil 3.2.) Van ili ilçelerinin yanı sıra, çalışma alanı olarak seçilen Edremit ve Tuşba ilçeleri de gösterilmiştir.

Şekil 3.3. Fotoğrafların çekildiği bölgelerin uydu görüntüsü (Google Maps, 2019).

Çarpanak Adası kıyısı, Yüzüncü Yıl Üniversitesi kampüsü kıyısı, Mollakasım Köyü Akbel Yazlıkları sahili ve Ayanıs sahilinden birer alan; İskele ve Edremit'ten ikişer alan seçilmiştir (Şekil 3.3).

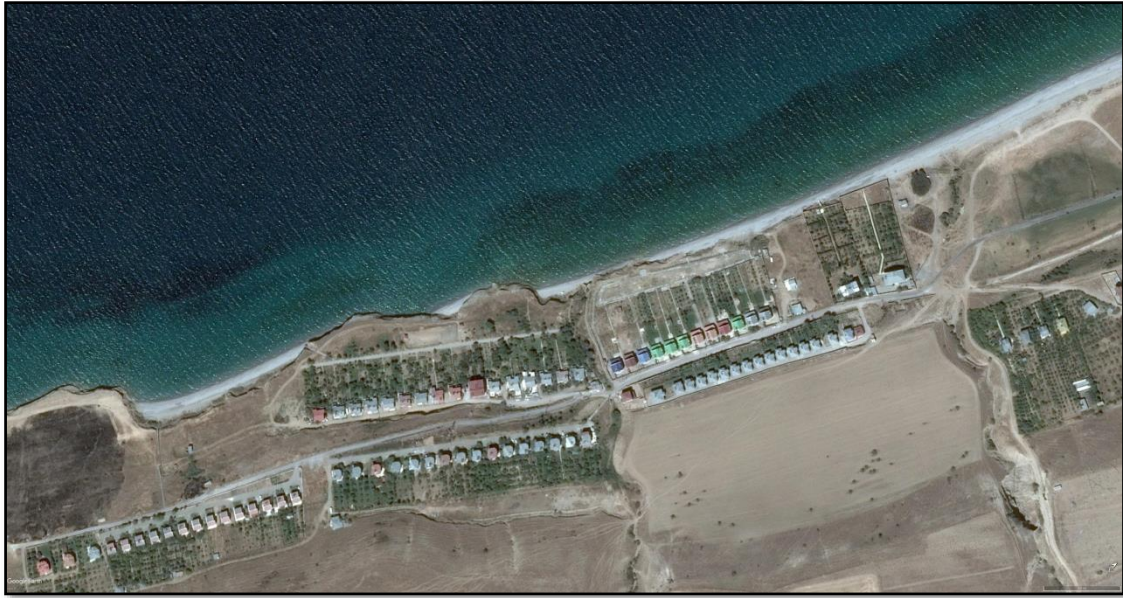
Şekil 3.4. Edremit Marina uydu görüntüsü (Google Maps, 2019).

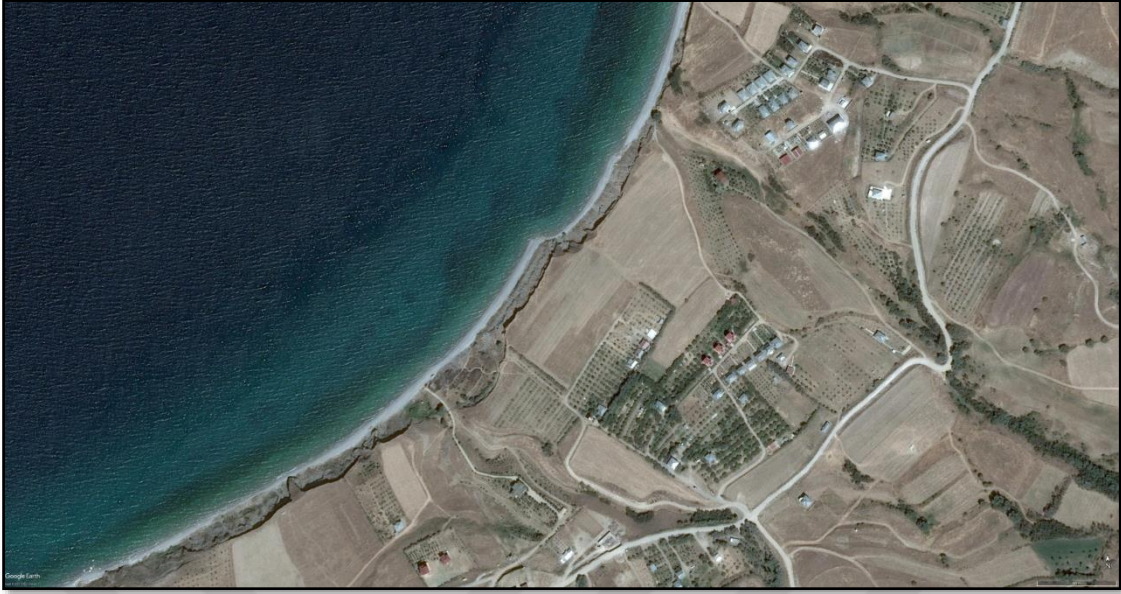
Şekil 3.5. İskele Yaşar Kemal Parkı ve 15 Temmuz Şehitler Parkı uydu görüntüsü (Google Maps, 2019).

Şekil 3.6. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi sahili uydu görüntüsü (Google Maps, 2019).

Şekil 3.7. Mollakasım Köyü uydu görüntüsü(Google Maps, 2019).

Şekil 3.8. Ayas Sahili uydu görüntüsü (Google Maps, 2019).

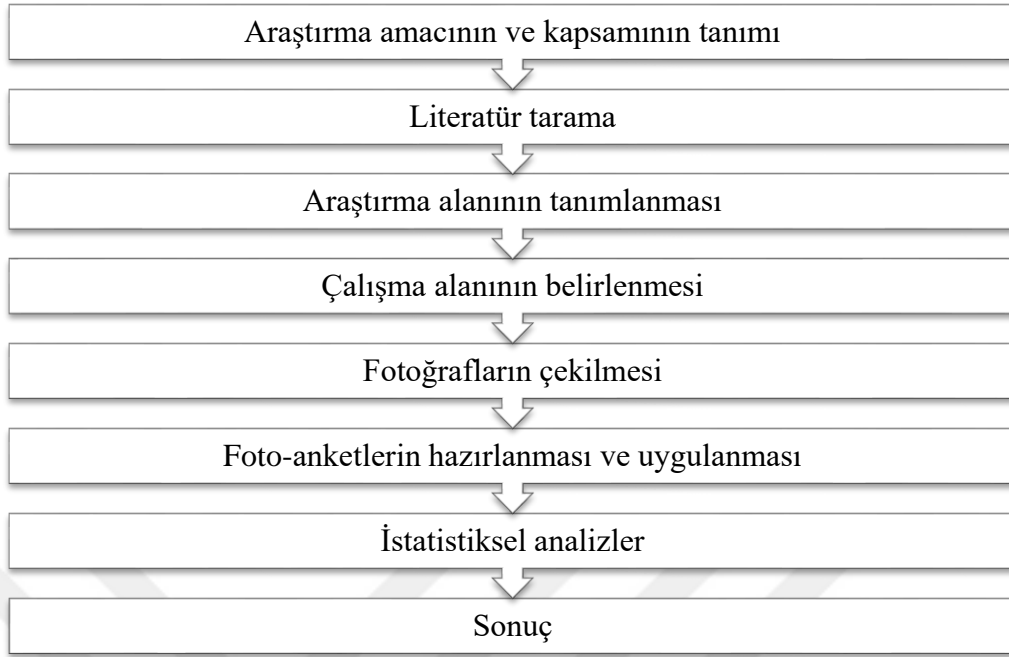

Şekil 3.9. Çarpanak Yarımadası uydu görüntüsü (Google Maps, 2019).

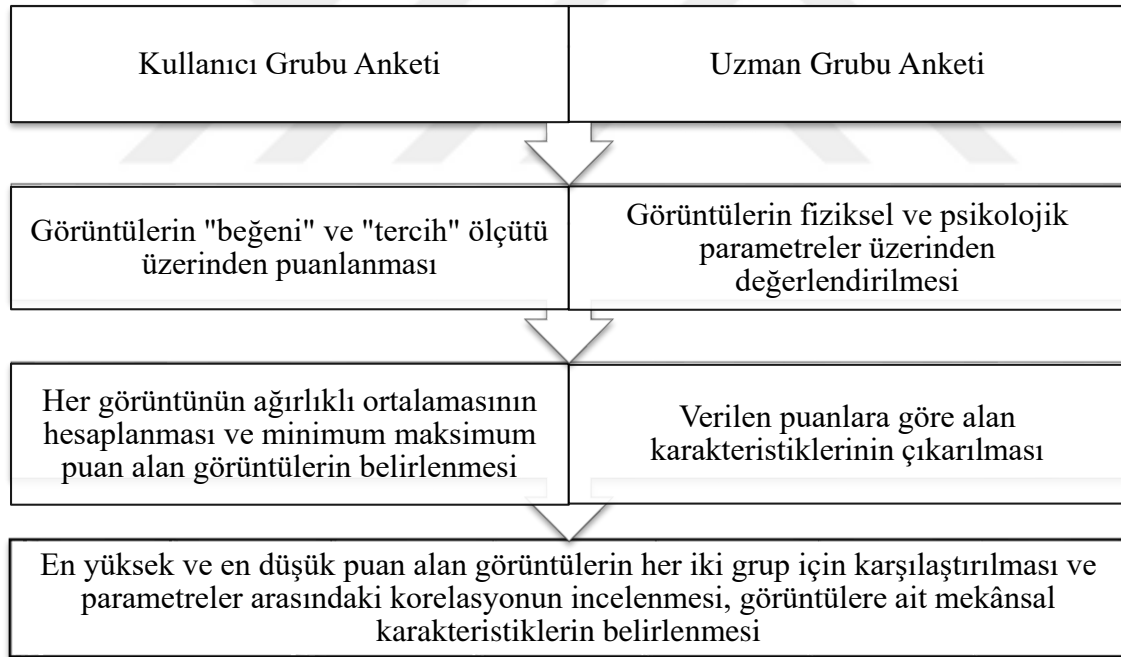
3.2. Yöntem

Bu çalışmada yöntem olarak, görsel kalite değerlendirmesinin psikofiziksel yaklaşım modeli kullanılmıştır. Kullanıcı algısı çalışmanın psikolojik yönünü oluştururken, uzman görüşleri sayesinde de alanın fiziksel özellikleri belirlenerek bu iki kavram arasındaki ilişki irdelenmiştir. Çalışma kullanıcı grubu ve uzman grubu için ayrı süreçlerden oluşmaktadır. Çalışma 6 basamaktan oluşmaktadır. Öncelikle görsel

kalite analizi ve değerlendirmesiyle ilgili literatür taranmış daha önce yapılan çalışmalar derlenmiş, konu ile ilgili veriler toplanmıştır. Daha sonra alan seçimleri yapılarak, seçilen alanlarda fotoğraf çekimi yapılmıştır. Toplamda 8 alan belirlenmiş; her alandan 3 adet fotoğraf çekilmiştir. Fotoğraflar sağ, sol görünüm ve panoramik bakış açılarıyla çekilmiştir. Göl kıyısının yoğun olarak kullanıldığı ve kar örtüsünün tamamen kalktığı Nisan ayında alan fotoğrafları çekilmiştir. Çekilen fotoğraflar ile belirlenen fiziksel ve psikolojik (algısal) parametreler, fotoğraflı anket sorularının hazırlanmasında kullanılmıştır. Anketlerin uygulanması, anket sonuçlarının basit istatistiksel analizlerle değerlendirilmesi ve sonuç aşaması da son adımları oluşturmuştur. Anketlerin hazırlanması ve uygulanması esnasında, “Google Formlar” uzantısı kullanılmıştır. Seçilen 8 alandan 3’er görüntü ile toplamda 24 görüntü, beğeni ve tercih ölçütleri üzerinden kullanıcıların puanlamasına sunulmuş, 5’li Likert Skalası kullanılarak katılımcıların görüntülere en çok 5; en az 1 puan vermeleri istenmiştir. Uzman grubu için hazırlanmış olan ankette ise 24 görüntünün her biri için önceki çalışmalardan faydalanılarak 9 adet psikolojik (algısal) ve fiziksel parametre belirlenmiştir (Daniel ve Boster 1976; Nasar, 1997; Kaplan ve Kaplan, 1998; Berlyne, 1960; Lothian, 1999). Uzmanların bu parametreler üzerinden görüntüleri en çok 5 en az 1 olacak şekilde puanlamaları istenmiştir. Analiz aşamasında, öncelikle tüm anketlerin ağırlıklı ortalamaları hesaplanmıştır. Standart sapma ve ortalamaları belirlenen görüntüler içinde en yüksek ve en düşük ortalamaya sahip görüntüler belirlenerek alanları temsil eden görüntülerin mekânsal kimliği irdelenmiştir. Kullanıcı ve uzman gruplarının verdiği cevaplar karşılaştırılarak parametreler, kullanıcı tercihleri ve alanların fiziksel özellikleri arasındaki ilişkiler değerlendirilip yorumlanmıştır. Çalışmanın yöntem akış şeması Şekil 3.10’da; anketlerin yöntem akışı ise Şekil 3.11’de verilmiştir.

Şekil 3.10. Çalışmanın Yöntem Akış Şeması.

Şekil 3.11. Anket Akış Şeması (Çakıcı, 2007).

3.2.1. Görsel Kalite Analizi ve Değerlendirilme Yöntemleri

Görsel kalite değerlendirmelerinde herhangi bir standardın olmaması sebebiyle, manzara kalitesinin ölçümünde farklı yöntemler kullanılmaktadır. Bu yöntemler arasından literatürde yaygın olarak kullanılmış 3 yöntem ele alınmıştır.

3.2.1.1. Objektivist yaklaşım (Fiziksel model- Uzman modeli)

Bu yaklaşım modelinde, görsel kaliteyi doğrudan etkileyen kavramın “peyzajın doğasında var olan kendi kalitesi” olduğu görüşü hâkimdir. Bir başka deyişle, peyzajın kalitesine katkısı olduğu düşünülen peyzaj özellikleri ve peyzaj unsurları göz önüne alınarak arazi envanteri oluşturulmaktadır (Daniel ve Boster, 1976; Gültürk, 2013).

Estetik özellikleri etkileyen “çizgi”, “renk” “doku”, ve “biçim” gibi öğeler, manzara güzelliğini (kalitesini) etkilemektedir. Bu nedenle bu yaklaşım betimleyici ya da tanımlayıcıdır (Gültürk, 2013). Betimleme ve tanımlama yapılırken, tüm coğrafi dökümler, bir veri katmanı gibi ele alınmaktadır. Coğrafi Bilgi Sistemleri uzmanları ve/veya planıcılar tarafından toprak çeşitleri, arazi örtüsü ile arazi formu ve vejetasyon nitelikleri dikkate alınarak peyzaj sınıflanır ve haritalandırılır. Estetik özellikleri etkileyen unsurlar arasındaki biçimsel kimlik, peyzajı sınıflandırmak amacıyla; “birlik”, “bütünlük”, “çeşitlilik”, “karmaşıklık” ve “farklılık” ilkeleri açısından da irdelenmektedir. Genellikle peyzaj mimarları tarafından uygulanan bu model, çalışmanın amacı ve kaynak tipine göre çeşitlilik göstermektedir (Elinç, 2011). Uzman Modeli olarak da bilinen bu yaklaşımın, Halk Modeli’ne göre daha az güvenilir olduğunu belirten Daniel (2001), Uzman Modellerinin daha çok çevresel yönetim çalışmalarında kullanıldığını da eklemektedir. Peyzajın estetik kalitesinin belirlenmesinde, katılımcı ve uzman grupları arasındaki farklılıkları en aza indirmek için tarafsız ölçütler bulunmalıdır. Bu yaklaşıma göre, peyzaj kalitesi fiziksel bir karakteristiktir ve direkt olarak yapılan ölçümlerle kesin yargılara varılabilen bir yaklaşım modelidir. Peyzaj karakteristikleri ile ortaya çıkan görsel estetik kalite düşük, orta, yüksek şeklinde sınıflandırılabilir. Sonuçta belirlenen sınıflama objektif olarak tanımlanmaktadır. Bunun yanında objektivist yaklaşımda kişisel tercihler ve yorumlar dikkate alınmamaktadır (Tüfekçioğlu, 2008). Peyzaj kalitesinin uzman değerlendirmesi estetik odaklı ve ekoloji odaklı iki temel geleneğe göre yapılmaktadır.

3.2.1.2. Subjektivist yaklaşım (Psikolojik model – Halk modeli)

Bu modelde peyzajın fiziksel özellikleri göz ardı edilerek, yalnızca psikolojik etkenleri ve bu etkenlerin sonuçları dikkate alınarak değerlendirmeler yapılmaktadır. Berlyne (1971) ve Kaplan (1998) da çalışmalarında kullandıkları psikolojik modelde manzaranın estetik değeri gözlemcinin görüşüne dayanmaktadır. Bu model, insan davranışlarının peyzaj tercihleri üzerindeki etkisini ele almaktadır. Bireyin kişiliği, eğitimi, yaşam tarzı, ilgisi ve deneyimleri bireyin tercihlerini doğrudan etkilemektedir (Lu ve ark., 2012). Subjektivist yaklaşımda insan, yalnızca peyzajı gözlemleyen kişi olarak değil; aynı zamanda peyzajın bir parçası olarak ele alınmaktadır. Bu yaklaşımda, peyzajın görsel anlamdaki kalitesinin ancak tecrübe edildiğinde ortaya çıktığı varsayılmaktadır (Lu vd, 2012). Bu yaklaşım modelinde peyzaj, “karmaşıklık”, “gizemlilik”, “okunaklılık”, “anlaşılabilirlik”, “uyumluluk”, “yenilik” veya “güzellik” gibi kullanıcı tercihini etkilediği tahmin edilen önemli nitelikler açısından değerlendirilmektedir (Dinçer, 2011). Bu konuda önemli çalışmaları bulunan Lynch (1960) ve Kaplan (1989) karmaşıklık, gizemlilik ve okunaklılık özelliklerinin peyzaj tercihini etkileyen ortak özellikler olduğu görüşündedirler (Çakıcı 2007; Dinçer, 2011). Psikolojik yaklaşım modeli, peyzaja yönelik toplum tercihlerini incelerken psikofiziksel (fiziksel uyaranlara karşı verilen subjektif yanıtlama) metotları kullanmakta ve istatistiksel analizlere göre (çoklu regresyon analizi, faktör analizi vb.) peyzajın kalitesini ortaya çıkarmaktadır (Lothian, 1999). Bu yöntemde genellikle veriler anketler (foto-anket) yardımı ile elde edilmektedir (Garré ve ark., 2009).

Fotoğraflı anket soruları hazırlanırken Peyzaj estetik kalite değerlendirmesi kapsamında, görsel estetik kalitesi hem peyzajın barındırdığı fiziksel özelliklerine hem de bu özelliklerin gözlemcide uyandırdığı algısal / deneyimsel süreçlere bağlıdır. Bazı çalışmalardaki foto-anketler yalnızca algısal değerlendirme yaklaşımı ile hazırlanırken; bazıları ise fotografik değerlendirme yaklaşımı ile kullanıcıya sunulmaktadır:

- *Peyzajın görsel kalitesinin belirlenmesinde algısal değerlendirme yaklaşımı*

Kalitenin ölçümlenmek istendiği alanlarda, çalışmanın kapsamı ve amacına yönelik olarak çalışma alanına benzer peyzaj özellikleri taşıyan fotoğrafların tasvir etme yeterliliği sorgulanmaktadır. Alan fotoğrafları yerine, hazır manzara fotoğrafları

kullanılarak katılımcı ya da uzman grubun bu görüntülere verdikleri tepkiler ölçülmektedir. Algıya dayalı görsel kaliteyi ölçerken, çalışma amacına uygun parametreler (gizemlilik, okunaklılık, güven, karmaşıklık, uyum vb.) belirlenerek, bu parametrelerin manzara güzelliği üzerindeki etkisi ölçümlenmektedir.

- *Peyzajın görsel kalitesinin belirlenmesinde fotografik değerlendirme yaklaşımı*

Bu değerlendirme yönteminde ise, peyzaj görüntülerinin alanda belli açı ve özellikler doğrultusunda çekilmiş fotografik sunumuna dayalı katılımcı ve/veya uzman değerlendirmesi söz konusudur. Fiziksel özelliklerin manzara güzelliği üzerindeki etkisini belirlemek için ise bazı çalışmalarda fiziksel parametreler (vejetasyon çeşitliliği, topografik özellikler, su varlığı, doğal ve yapısal elemanlar vb.) belirlenmiştir.

3.2.1.3. Psikofiziksel yaklaşım

Daniel ve Boster (1976) tarafından geliştirilen bu modelde, Fiziksel ve Psikolojik Model birleştirilerek manzara güzelliği değerlendirilmektedir. Kullanıcıların tercihlerini ve uzmanların fikirlerini birlikte değerlendirdiği için bu yaklaşım, peyzaj planlama ve tasarım çalışmalarında daha fazla tercih edilmektedir. Fiziksel peyzaj özelliklerine ait envanterin belirlenmesi ve kullanıcı tercihlerinin manzara güzelliğine etkisinin saptanması temeline dayanan bir modeldir. Toplum tercihleri, araştırmacının düşünceleri ve eğilimleri göz önünde bulundurulmaksızın değerlendirilmektedir. Psikofiziksel yöntemler, peyzajın fiziksel karakteristikleri (topografya, vejetasyon vb.) ve gözlemcilerin algısal çıkarımları arasındaki matematiksel ilişkiyi belirlemeye çalışmaktadır. Peyzajın görsel kalitesinin belirlenmesi ve kullanıcı tercihlerinin saptanması için, peyzajın fiziksel özelliklerinin analizi gerekmektedir. Bu amaçla, psikofiziksel yöntemi tercih eden araştırmacılar, çevresel uyaranların fiziksel özellikleri ile kullanıcının algısal tepkileri arasındaki mutlak sayısal (nicel) ilişkileri ortaya çıkarmak amacıyla çalışma yapmaktadır. Bu ilişkiyi, topografya, vejetasyon, su vb. gibi çevrenin fiziksel özellikleri ile tercih edilen estetik değer veya manzara güzelliği gibi psikofiziksel tepkiler arasındaki ilişki oluşturmaktadır. Değerlendirmede, “arazi örtüsü”, “arazi kullanımı”, “ormanın yapısı

(orman meşcere yapısı)”, gibi peyzaj özellikleri ölçülerek, kullanıcıların peyzaj kalitesi hakkındaki görüşleri arasındaki ilişki istatistik testlerle analiz edilmektedir. Eşli karşılaştırmalar, Likert ölçekleri, çeşitlendirmeler ve sınıflandırma ölçekleri gibi yöntemler, peyzajın nicel olarak değerlendirilmesinde kullanılmaktadır (Elinç, 2011).

3.2.2. Foto-anketlerin hazırlanması

Van Gölü’nün Doğu kıyılarında belirlenen alanların görsel kalitesinin (manzara güzelliğinin) ölçülmesi fotoğraflı anketler aracılığıyla yapılmıştır. Bu anketler iki farklı gruba uygulanmıştır. Manzara güzelliğinin belirlenmesinde toplum tercihlerini ölçümleyebilmek için ise, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp, Diş Hekimliği, Veteriner, Fen, Eğitim, Edebiyat, Mimarlık ve Tasarım, Mühendislik, İlahiyat, İşletme ve İktisat fakülteleri ile Sağlık Meslek Yüksek Okulu’ndan toplam 400 gönüllü öğrenci Kullanıcı grubu olarak belirlenmiştir. Kullanıcı grubuna uygulanan anket EK.1’de verilmiştir.

Anket önermesini belirlemeleri amacıyla, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, Şehir ve Bölge Planlama bölümü öğretim üyeleri ile Ziraat Fakültesi öğretim üyelerinden gönüllü olan 20 kişi Uzman Grubu olarak belirlenmiştir. Uzman grubundan, görüntülerin mekânsal karakteristiklerine göre puanlama yapmaları istenmiştir. Mimarlar, peyzaj mimarları ve şehir-bölge plancıları, görüntülerdeki alanları; kitle - boşluk oranı, mekân tipi, mekânsal karakteristikler, yapısal ve bitkisel unsurlar, doğal süreçler ve manzara kompozisyonunu tarafsız ve net bir şekilde değerlendirerek peyzajın fiziksel özelliklerini belirlemişlerdir. Uzman grubunda yer alan ziraat mühendisleri ise görüntülerle ifade edilen alanları; bitkisel unsurlar, vejetatif varlık ve topografik özellikleri belirlemeleri amacıyla uzman grubuna dâhil edilmişlerdir. Uzman yanıtları anketin önermelerinin kurulduğu kısım olarak belirlenmiştir. Uzman grubu anketi EK.2’de verilmiştir.

Van Gölü kıyısının doğusunda yer alan 8 adet alanı en iyi tarif eden açılardan görüntüler alınmaya dikkat edilmiş; çekilen fotoğraflar arasından bakış açısına göre 3 fotoğraf -simetrik olarak sağ ve sol açı ile panoramik açı olacak şekilde- çekilmiştir. Fotoğraf çekimleri sabah 07.00-09.00 saatleri arasında yapılmasına rağmen, günün her saatinde ziyaretçisi olan alanların birkaç fotoğrafında insan görüntüleri de yer almıştır.

Anket soruları hazırlanırken, daha önce yapılmış yerli ve yabancı çalışmalar dikkatle incelenmiştir. Alana ve ihtiyaca uygun parametreler belirlenerek sorular bu temel üzerinde kurgulanmıştır. Kullanıcı grubunun yaklaşık olarak 18-30 yaş bandında olduğu varsayılarak genç bireylerin sıkça vakit geçirdiği alanlar seçilmiştir. Anket soruları, kullanıcıların “beğeni” ve “tercih” durumunu sorgulayacak şekilde hazırlanmıştır. Uzman grubunun soruları hazırlanırken ise uzman kişilerin uzmanlık alanlarına göre parametreler belirlenmiştir.

Anket sorularında, Rensis Likert tarafından 1932 yılında “A Technique for the Measurement of Attitudes” (Tutumların Ölçümü için bir Teknik) adlı makalede temeli atılan Likert Ölçek Sistemi kullanılmıştır (Bayat, 2014). Anket ölçekleme türü olarak, “Likert ölçekleme modeli tepki türü 4; Ölçülmek istenilen özelliğin gözlenme/tekrarlanma düzeyi/frekans/sıklık (Beş Düzeyli Cevap Kategorisi)” seçilmiştir (Bayat, 2014). Her iki gruba toplam 24 görüntünün yer aldığı 24 soru sorulmuştur. Kullanıcı grubu ve uzman grubu görüntüleri aynı sıralama ile verilmiş fakat görüntülerin altındaki sorular değiştirilmiştir. Kullanıcı grubu anketinde, her bir görüntünü altında “beğeni” ve “tercih” ölçütleri yer almaktadır. Uzman grubuna yöneltilen sorularda ise algısal (psikolojik) ve fiziksel 9 parametre ölçüt olarak belirlenmiştir. Algısal (psikolojik) parametreler: Güven, bakım, uyum, doğallık, heyecan vericilik olarak belirlenmiştir (Bell, 1993; Kalın, 2004; Aşur, 2018). Fiziksel parametreler ise: Su varlığı, vejetatif çeşitlilik, topografik çeşitlilik, açıklık olarak belirlenmiştir (Clay ve Daniel, 2000; Uzun ve Müderrisoğlu, 2011; Aşur, 2018).

Özetlenecek olursa, kullanıcı grubuna her bir görüntünün altında 2 soru sorulurken; uzman grubuna her görüntü altında 9 soru sorulmuştur. Uzman grubu parametreleri Çizelge 3.1’de verilmiştir. Uzman anketinde kişisel beğeniye ilişkin herhangi bir sorunun bulunmamasının sebebi, “estetik” kavramının çeşitli dönemlerde farklı şekilde tanımlanması ve uzmanların bu konuda farklı bakış açılarının olmasının uzman tarafsızlığını olumsuz yönde etkileyebilecek olması görüşüdür (Dinçer, 2011).

Çizelge 3.1. Çalışmada yer alan parametreler ve açıklamaları

<i>Parametre</i>	<i>Açıklama</i>
Güven	Görüntü risk veya tehlike unsurları çağrıştırıyorsa düşük; konuksever, tehlikesiz ve emin bir imaj uyandıırıyorsa yüksek bir puan verilmelidir.
Uyum	Görüntüde yer alan canlı – cansız tüm unsurların belli bir kompozisyon içinde olduğu düşünülüyorsa yüksek; unsurlar arası harmoni yoksa düşük puan verilmelidir.
Bakım	Görüntüyü oluşturan unsurların yönetilebildiği ve organizasyonunun sağlandığı düşünülüyorsa, yüksek bir puan verilmelidir.
Okunaklılık (Açıklık)	Görüntü içindeki unsurlar kolayca ayırt edilebiliyor ve manzara unsurları da kolayca sınıflandırılıyorsa yüksek puan verilmelidir.
Heyecan Vericilik	Görüntü dolaşma isteğinin yanında heyecan uyandıırıyorsa yüksek puan verilmelidir.
Su Varlığı	Görüntüde su ögesi ya da herhangi bir su yüzeyi bulunuyorsa ve bu olumlu bir özellik olarak algılanıyorsa yüksek puan verilmelidir
Vejetatif Çeşitlilik	Görüntüde var olan bitkisel zenginlik olumlu ve güzel olarak algılanıyorsa yüksek; bitkisel çeşitlilik yeterli değilse düşük puan verilmelidir.
Topografik Çeşitlilik	Görüntü topografik unsurlar açısından zengin olarak algılanıyorsa yüksek; yer şekilleri ve kompozisyonu çeşitlilik açısından fakirse düşük puan verilmelidir.
Doğallık	Görüntüde yer alan doğal elemanların varlığı olumlu ve güzel algılanıyorsa yüksek puan verilmelidir.

3.2.3. Foto-anketlerin uygulanması

Anket soruları, “Google Formlar” uzantısı üzerinden, elektronik posta yoluyla her iki gruba da iletilerek uygulanmıştır. Anketin ilk sayfasında çalışma amacını ve anketin kapsamını özetleyen bir paragraf bulunmaktadır.

Kullanıcı grubu anketinde 8 alandan 3’er görüntü olmak üzere toplam 24 görüntü bulunmaktadır. Her görüntünün altında, beğeni ve tercihe ilişkin en fazla 5; en az 1 puan olacak şekilde doğrusal ölçek hazırlanmıştır.

Uzman grubu anketinde de aynı alanlardan çekilen 24 görüntü kullanılmış; görüntülerin algısal ve fiziksel 9 adet parametre üzerinden 5’li Likert ölçeği ile değerlendirilmesi istenmiştir.

Her kavramsal parametre Likert skalasında 5: en yüksek, 4: yüksek, 3: orta, 2: düşük ve 1: en düşük puanlar olacak şekilde puanlanmıştır (Kaplan ve ark., 2006; Gültürk, 2013).

3.2.4. Foto-anketlerin değerlendirilmesi

Anketlerin değerlendirilmesinde IBM SPSS paket programı ve Microsoft Office Excel programının XLSTAT uzantısı kullanılarak Ki-kare analizleri, regresyon analizleri, ortalama hesaplamaları ve standart sapma verileri elde edilmiştir.

Çizelge 3.2. Kullanıcı anketi puan analiz değerleri

<i>Puan</i>	<i>Beğeni Durumu</i>	<i>Tercih Durumu</i>
5	Çok beğendim	Sıkça tercih ederim
4	Beğendim	Tercih ederim
3	Kararsızım	Kararsızım
2	Az beğendim	Nadiren tercih ederim
1	Hiç beğenmedim	Hiç tercih etmem

Çizelge 3.3. Uzman anketi puan analiz değerleri

<i>Parametre/Puan</i>	<i>5</i>	<i>4</i>	<i>3</i>	<i>2</i>	<i>1</i>
Güven	Çok güvenli	Güvenli	Kararsızım	Az güvenli	Güvensiz
Uyum	Çok uyumlu	Uyumlu	Kararsızım	Az uyumlu	Uyumsuz
Bakım	Çok bakımlı	Bakımlı	Kararsızım	Az bakımlı	Bakımsız
Okunaklılık (Açıklık)	Çok açık	Açık	Kararsızım	Az açık	Açık değil
Doğallık	Çok doğal	Doğal	Kararsızım	Az doğal	Yapay
Heyecan verici	Çok heyecan verici	Heyecan verici	Kararsızım	Az heyecan verici	Sıkıcı
Topografik çeşitlilik	Top. çeş. çok fazla	Top. çeş. fazla	Kararsızım	Topografik çeşitlilik az	Topografik çeşitlilik yok
Vejetatif çeşitlilik	Vej. çeş. çok fazla	Vej.çeş. fazla	Kararsızım	Vejetatif çeşitlilik az	Vejetatif çeşitlilik yok
Su varlığı	Su varlığı çok baskın	Su varlığı dikkat çekici	Kararsızım	Su varlığı çok az	Su dikkat çekmiyor

3.2.5. Ki - Kare (Chi-Square) Testi

Ki-kare (Chi-square); korelasyon analizinin altında değerlendirilen, doğrusal ilişkileri olan non-parametrik değişkenlerin sınıflanmasında kullanılan bir yöntemdir. Ki-kare bağımsızlık, ki-kare homojenlik ve ki-kare uygunluk analizi olarak 3 farklı grupta incelenmektedir. Bu çalışma kapsamında parametreler ve gruplar arasındaki ilişkinin araştırılması amacıyla ki-kare analizlerinden yalnızca ki-kare bağımsızlık analizi yapılmıştır.

Ki-kare bağımsızlık analizi

İki ya da daha fazla değişken arasında herhangi bir ilişkinin bulunup bulunmadığını araştırmak için kullanılır. Bir başka deyişle, değişkenler arasında bağımsızlık olup olmadığı incelenmektedir. İki değişken arasında herhangi bir ilişki yoksa birisinin dağılımı diğerinin dağılımına bağımlı değilse bu iki değişken birbirinden bağımsızdır denmektedir. Ki – kare bağımsızlık analizi “Eş. 3.1”, “Eş. 3.2” de gösterilmiştir:

$$k: \text{ Sütun sayısı} \quad \chi_{tablo}^2 = \chi_{(k-1)(r-1),\alpha}^2 \quad (3.1)$$

$$r: \text{ Satır sayısı} \quad \chi_{test}^2 = \sum \frac{(O_i - E_i)^2}{E_i} \quad (3.2)$$

O: Gözlenen değer

E: Beklenen değer

χ : Test istatistiği

Hipotezler

H₀: Örnek verileri ilgili dağılışa uygundur.

H₁: Örnek verileri ilgili dağılışa uygun değildir.

X^2 (gözlenen) > X^2 (beklenen) ise H₀ reddedilir.

X^2 (gözlenen) < X^2 (beklenen) ise H₀ kabul edilir.

Değişkenleri ve tekrarlanma sıklıklarını (frekansları) içeren çapraz sınıflandırma, herhangi bir sıradaki elemanla, sütundaki eleman arasındaki ilişkinin (bağımlılığı ya da bağımsızlığını) incelenmesi amacıyla yapılır. Bunun için her sıra ve satırdaki elemanlara ait beklenen ve gözlenen frekansların karşılaştırılması gerekmektedir (Çolak, 2014).

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde uzman ve kullanıcı gruplarına uygulanan anketlerin analiz sonuçları yer almaktadır.

4.1. Kullanıcı Grubu Anketlerine İlişkin Bulgular

Kullanıcı grubunu, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde çeşitli bölümlerde eğitim gören öğrenciler oluşturmaktadır. 200 kadın 200 de erkek olmak üzere toplam 400 öğrenci gönüllü olarak anketleri yanıtlamıştır. Öğrencilerin bölümleri seçilirken sağlık bilimleri, eğitim bilimleri, fen bilimleri ve sosyal bilimler olmak üzere her disiplinden öğrencilerin bulunmasına dikkat edilmiştir.

Anketler değerlendirilirken, ilk olarak 400 adet kullanıcının en çok beğendiği ve en çok tercih ettiği görüntüler belirlenmiştir. Sonrasında, 400 adet kullanıcıdan yalnızca Vanlı olan 111 kullanıcının en çok beğendiği ve en çok tercih ettiği görüntüler belirlenmiştir. En son aşamada ise kadın kullanıcılar ve erkek kullanıcıların beğeni ve tercih durumları irdelenmiştir. Tüm bu değerlendirmelerden sonra beğeni ve tercih arasındaki ilişki de Chi-square testiyle ortaya koyulmuştur. Kullanıcı grubunu oluşturan öğrencilerin yaş aralığı 18-38; yaş ortalaması da 28 olarak belirlenmiştir. Ankete katılan öğrencilerin 111'inin doğum yeri Van olarak belirlenmiştir. Van doğumlu 55 kadın; 56 erkek kullanıcının, gösterilen görüntülere aşına olması, manzara güzelliği ile aşinalık kavamı arasında bir ilişkinin olup olmadığı da irdelenmiş; alanları önceden biliyor/tanıyor olmanın manzara güzelliği üzerinde olumlu ya da olumsuz yönde bir etkisi olduğu gözlenmemiştir. Aşinalık ile ilgili analiz sonuçları EK 5.'te verilmiştir. Çalışmada anketlerden faydalandığı için teste verilen cevapların geçerli olup olmadığını gösteren güvenilirlik analizi yapılmıştır. Kullanıcılar tarafından verilen cevapların normal dağılım gösterme durumunun irdelendiği normallik testi de yapılmış; detayları Ek 7'de verilmiştir. Analizler değerlendirilirken ilk etapta testin güvenilirliği ölçülmüştür. Güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach's Alpha değerinin Çizelge 4.1'de görüldüğü gibi genel kabul gören 0,7 seviyesinden (Cortina, 1993) büyük olduğu görülmüştür. Bu da kullanıcı anketine verilen cevapların güvenilir olduğunu göstermektedir.

Çizelge 4.1. Kullanıcı Anketi Güvenirlilik Analizi

<i>Cronbach's Alpha</i>	<i>Standardize Unsurlara Göre Cronbach's Alpha</i>	<i>N</i>
,893	,898	48

Çizelge 4.2. Kullanıcıların görüntülere verdiği beğeni puanlarının ortalamaları ve standart hataları

Tanımsal İstatistikler					
	<i>N</i>	<i>En Düşük</i>	<i>En Yüksek</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Std. Sapma</i>
G1	400	1,00	5,00	3,4650	1,03753
G2	400	1,00	5,00	2,7075	1,22707
G3	400	1,00	5,00	3,2425	1,01304
G4	400	1,00	5,00	3,3175	1,29649
G5	400	1,00	5,00	2,8450	1,11763
G6	400	1,00	5,00	3,1425	1,48921
G7	400	1,00	5,00	2,9775	1,23117
G8	400	1,00	5,00	3,0100	1,47320
G9	400	1,00	5,00	3,6200	1,41088
G10	400	1,00	5,00	3,1425	1,28113
G11	400	1,00	5,00	2,3725	1,31265
G12	400	1,00	5,00	3,4575	1,16041
G13	400	1,00	5,00	3,2600	1,13606
G14	400	1,00	5,00	3,3300	1,12439
G15	400	1,00	5,00	3,5925	0,90747
G16	400	1,00	5,00	3,6375	0,98921
G17	400	1,00	5,00	3,3075	1,38844
G18	400	1,00	5,00	3,6825	1,27309
G19	400	1,00	5,00	3,2075	1,21990
G20	400	1,00	5,00	3,8025	1,08925
G21	400	1,00	5,00	3,6150	1,06988
G22	400	1,00	5,00	3,1575	1,04423
G23	400	1,00	5,00	3,1025	1,13588
G24	400	1,00	5,00	3,4350	1,13534
Valid N (listwise)	400				

Çizelge 4.2’de kullanıcıların verdiği cevaplara göre beğeni ve tercih arasındaki ilişki irdelenmiştir. Daha sonra en yüksek ve en düşük puanları alan görüntülerin belirlenmesi için tercih edilme yüzdesi en düşük ve en yüksek olan görüntüler ile beğenilme yüzdesi en düşük ve yüksek olan görüntüler belirlenmiştir. Standart hata,

ağırlıklı ortalama değerleri Ki-kare analizi ve iki değişkenli korelasyon analizleri IBM SPSS 22 istatistik paket programında hesaplanarak tablo halinde yazılmıştır (Çizelge 4.2). Ki-kare testinde p değerinin alfa değerinden küçük olması sebebiyle beğeni ve tercih bağımsız olma hipotezi reddedilerek; alternatif bağımlılık hipotezi kabul edilmiştir. Bu da göstermektedir ki beğeni ve tercih arasında kuvvetli bir ilişki vardır. Beğenilen her görüntü aynı oranda tercih edilmiş ya da bir iki birim düşük puanlanmıştır. Ki-kare testi sonucunda, α değerinin 0.05 olduğu düzeyde p'nin α değerinden küçük olması, alternatif hipotez olan bağımlılık hipotezinin kabul edilmesini sağlamaktadır. Bunun sonucunda beğeni ve tercihin birbirini etkileyen unsurlar olduğu sonucuna varılmıştır. 24 adet görüntünün beğeni ve tercih puanları arasında olumlu yönde anlamlı bir korelasyona sahip olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.3. Kullanıcıların maksimum ve minimum beğeni puanını alan görüntüler

Ölçüt	En Düşük Puan	En Yüksek Puan
Beğeni		
	G11 (ort=2,3725)	G20 (ort=3,8025)

Çizelge 4.4. Kullanıcıların görüntülere verdiği tercih puanlarının ortalamaları ve standart hataları

Tanımsal İstatistikler					
	N	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Std. Sapma
T1	400	1,00	5,00	3,8925	1,26489
T2	400	1,00	5,00	3,5800	1,32211
T3	400	1,00	5,00	3,0250	1,40510
T4	400	1,00	5,00	3,1650	1,35550
T5	400	1,00	5,00	3,4925	1,20148
T6	400	1,00	5,00	3,5850	1,38114
T7	400	1,00	5,00	2,7025	1,33734
T8	400	1,00	5,00	3,1825	1,34488
T9	400	1,00	5,00	2,9600	1,10065

Çizelge 4.4. Kullanıcıların görüntülere verdiği tercih puanlarının ortalamaları ve standart hataları (devam)

Tanımsal İstatistikler					
	N	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Std. Sapma
T10	400	1,00	5,00	3,5875	1,05837
T11	400	1,00	5,00	2,9800	1,21585
T12	400	1,00	5,00	2,8575	1,07241
T13	400	1,00	5,00	3,0300	1,03284
T14	400	1,00	5,00	2,9925	1,09565
T15	400	1,00	5,00	3,1500	1,15361
T16	400	1,00	5,00	3,4425	1,16838
T17	400	1,00	5,00	3,1600	1,26428
T18	400	1,00	5,00	3,1800	1,35728
T19	400	1,00	5,00	3,5025	1,09453
T20	400	1,00	5,00	3,9700	1,02309
T21	400	1,00	5,00	3,2825	0,98240
T22	400	1,00	5,00	3,3100	1,06383
T23	400	1,00	5,00	3,7700	1,09091
T24	400	1,00	5,00	3,2050	1,21724
Toplam	400				

Çizelge 4.5. Kullanıcıların maksimum ve minimum tercih puanını alan görüntüler

Ölçüt	En Düşük Puan	En Yüksek Puan
Tercih		
	G7 (ort=2,7025)	G20 (ort=3,9700)

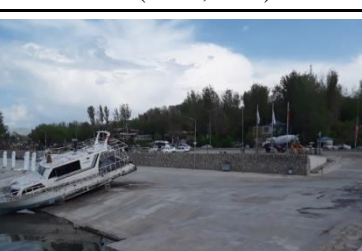
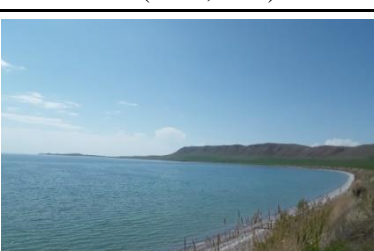
4.2. Uzman Grubu Anketlerine İlişkin Bulgular

Uzman grubunu, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü ile Ziraat Fakültesi öğretim üyeleri ve öğretim elemanlarından oluşan 20 kişilik bir grup oluşturmuştur. Uzman grubu anket sorularında uzmanlardan, görüntülerin algısal ve fiziksel ölçütler üzerinden değerlendirilmesi istenmiştir. Vejetasyon ve arazi örtüsü, tasarım öğeleri, tasarım ilkeleri, estetik kavramı, doğal ve kültürel süreçlerin işleyişi hakkında bilgi sahibi olan söz konusu alanlarda uzmanlaşmış kişilerin görüntülere bakış açısı kullanıcılardan görece farklı olacaktır. Bilgi birikimi ve tecrübesi ile akademik grubun görüntülere ve mekânlara ilişkin vereceği cevapların kullanıcılara göre daha objektif olacağı düşünülmüştür. Uzman grubu anket sorularında yer alan parametreler fiziksel ve algısal olmak üzere iki ayrı grupta hazırlanmıştır. Fiziksel parametreler: Topografik çeşitlilik, vejetatif çeşitlilik, su varlığı ve açıklık olarak belirlenirken; algısal parametreler ise: Güven, heyecan vericilik, bakım, uyum ve doğallık olarak belirlenmiştir. Parametreler belirlenirken, daha önce yapılmış görsel kalite değerlendirme çalışmalarından faydalanılmıştır. (Daniel ve Boster, 1976; Bell, 1993; Clay ve Daniel, 2000; Kalın, 2004; Fuente de Val ve ark., 2006; Gültürk ve Şişman, 2013). Parametreler bazında en düşük ve en yüksek puanları alan görüntüler, Çizelge 4.6'da verilmiştir.

Çizelge 4.6. Görüntülerin parametreler üzerinden oylanma sıklığı

<i>Parametreler</i>	<i>Oran</i>	<i>Görüntü</i>
Güven	En az	2. GÖRÜNTÜ
	En çok	14. GÖRÜNTÜ
Heyecan	En az	2. GÖRÜNTÜ
	En çok	16. GÖRÜNTÜ
Uyum	En az	2. GÖRÜNTÜ
	En çok	16. GÖRÜNTÜ
Bakım	En az	7. GÖRÜNTÜ
	En çok	1. GÖRÜNTÜ
Açıklık	En az	2. GÖRÜNTÜ
	En çok	23. GÖRÜNTÜ
Topografik Çeş.	En az	2. GÖRÜNTÜ
	En çok	23. GÖRÜNTÜ
Vejetatif Çeş.	En az	1. GÖRÜNTÜ
	En çok	23. GÖRÜNTÜ
Su Varlığı ve Doğallık	En az	2. GÖRÜNTÜ
	En çok	23. GÖRÜNTÜ

Çizelge 4.7. Uzman grubunun en düşük ve en yüksek puan verdiği görüntüler

Parametreler	En Düşük Puan	En Yüksek Puan
Güven	 G2 (ort=2,200)	 G14 (ort=3,3500)
Heyecan	 G2 (ort=1,9500)	 G16 (ort=4,2500)
Uyum	 G2 (ort=1,9000)	 G16 (ort=4,2500)
Bakım	 G7 (ort=2,0000)	 G1 (ort=3,7000)
Açıklık	 G2 (ort=2,8500)	 G23 (ort=4,1000)

Çizelge 4.7. Uzman grubunun en düşük ve en yüksek puan verdiği görüntüler (devam)

Parametreler	En Düşük Puan	En Yüksek Puan
Topografik Çeşitlilik	 G2 (ort=1,7500)	 G23 (ort=3,9500)
Vejetatif Çeşitlilik	 G1 (ort=1,5000)	 G23 (ort=4,0000)
Su Varlığı	 G2 (ort=2,1000)	 G23 (ort=4,6000)
Doğallık	 G2(ort=1,5000)	 G23 (ort=4,4000)

Uzman grubunun olumlu olarak değerlendirdiği görüntüler Çizelge 4.8’de; olumsuz olarak değerlendirdiği görüntüler ise Çizelge 4.9’da belirtilmiştir.

Çizelge 4.8. Uzman grubunun olumlu olarak değerlendirdiği görüntüler

<i>Görüntü No.</i>	<i>Parametreler</i>
GÖRÜNTÜ 1	Bakım
GÖRÜNTÜ 14	Güven
GÖRÜNTÜ 16	Heyecan vericilik, Uyum
GÖRÜNTÜ 23	Okunabilirlik (Açıklık), Doğallık, Su varlığı, Vejetatif Çeşitlilik, Topografik Çeşitlilik

Çizelge 4.9. Uzman grubunun olumsuz olarak değerlendirdiği görüntüler

<i>Görüntü No.</i>	<i>Parametreler</i>
GÖRÜNTÜ 1	Vejetatif çeşitlilik
GÖRÜNTÜ 2	Güven, Heyecan, Uyum, Açıklık, Doğallık, Su varlığı, Topografik Çeşitlilik
GÖRÜNTÜ 7	Bakım

Uzman anketlerinin analiz sonuçları Ek 6'da ayrıntılı olarak verilmiştir.

4.3. Fiziksel ve Algısal Parametreler ile Görsel Kalite Arasındaki İlişki

Mekânsal karakteristiğın belirlenmesinde fiziksel ve algısal parametreler oldukça önemli bir yere sahiptir. İnsanlar; bilgileri, algıları ve tecrübeleri vasıtasıyla çevrelerini anlamlandırmaya çalışmaktadırlar ve bu süreçte mekânlara dair tercihleri ortaya çıkmaktadır. Mekânsal tercihler insanların nesnelere edindikleri bilgiler sonucunda farklılıklar göstermektedir. Manzara güzelliğı, mekânsal tercih gibi kavramlar ölçüm standardı olmayan göreceli kavramlar olduğu için görsel kalitenin analizinde daha sağlıklı sonuçlar elde etmek için parametreler bu şekilde gruplandırılmıştır.

Parametrelerin algısal ve fiziksel olarak iki gruba ayrıldığı anket, yalnızca uzman grubuna uygulanmıştır. Bunun nedeni, uzmanların bu çalışmanın kontrol grubunu oluşturmalarıdır. Alanında uzman kişilerin görüntülerde yer alan mekânların karakteristikleri konusunda daha yetkin ve bilgi sahibi olmaları mekânsal tercihleri etkileyen karakteristiklerin ortaya çıkarılmasına yardımcı olmaktadır. Görüntülerin temel tasar ilkeleri, alanın fiziksel özellikleri, estetik unsurlar ve planlama ölçütleri bakımından tarafsızca değerlendirilmesi için Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, Şehir ve Bölge Planlama bölümlerinde öğretim üyesi olan uzmanlar seçilmiştir. Vejetasyon durumu, bitki örtüsü ve flora-fauna varlığını değerlendirmeleri için de Ziraat Fakültesi bölümlerinde görev yapan öğretim üyeleri seçilmiştir. Bu veriler ışığında, uzman

grubunun algısal ve fiziksel parametreler üzerinden verdiği puanlara bakılarak, uzmanların manzara güzelliğini yüksek buldukları görüntüler saptanmıştır. Bu görüntüler; 1, 14, 16 ve 23 numaralı görüntülerdir.

Fiziksel parametreler (topografik çeşitlilik, vejetatif çeşitlilik, su varlığı, açıklık) bazında değerlendirme yapılacak olursa, uzmanlar tarafından olumlu değerlendirilen 23 numaralı görüntü, Çarpanak Yarımadası'na ait bir görüntüdür ve vejetatif çeşitlilik, topografik çeşitlilik ve su varlığı açısından en yüksek puanları alan görüntü olmuştur. Alandaki bitkisel kompozisyon, topoğrafyanın çeşitliliği ve Van Gölü'nün görüntüde geniş yer kaplaması o alanın manzara güzelliği puanlarının yüksek olmasını sağlamıştır. Buradan hareketle, ankette yer alan fiziksel parametrelerin olumlu olarak algılanmasının görsel kaliteyi de olumlu etkilediğini söylemek mümkündür.

Algısal parametre (güven, heyecan, bakım, uyum ve doğallık) bazında değerlendirme yapıldığında ise; 1, 14, 16 ve 23 numaralı görüntülerin en yüksek puanları aldığı görülmektedir. 1 numaralı görüntü, Edremit ilçesinde 2018 yılında tamamlanmış olan Sahil Bandı Projesi kapsamında yapılmış yürüyüş yolunu bulundurmaktadır. Projenin yeni olması, düzenli olarak denetiminin ve bakımının yapılması nedeniyle bu alandan çekilmiş 1 numaralı görüntü, uzmanlar tarafından en bakımlı görüntü olarak algılanmıştır. 14 numaralı görüntü Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Kampüsü sahiline ait bir görüntüdür. Bu görüntü uzmanlar tarafından aşinalık kavramının baskın olması nedeniyle, en güvenli, konuksever, tehlikesiz görüntü olarak belirlenmiştir. 16 numaralı görüntü, Mollakasım Sahili'ne aittir ve uzmanlar tarafından en heyecan verici ve en uyumlu alan olarak belirlenmiştir.

Uzmanların görüntüleri değerlendirirken söz konusu alanlara aşina olup olmamaları, geçmişteki deneyimleri, anketi yanıtlarken içinde buldukları psikoloji, kişisel altyapıları ve sosyal durumları algısal parametrelerin değerlendirilmesinde etkili olmuştur. Böylece görsel kaliteyi etkileyen ölçütler algısal ve fiziksel olarak iki grupta incelenmiştir. Bir görüntünün güzel olarak algılanmasının ya da görüntünün beğenilmesinin algısal ve fiziksel ölçütlerle ilişkili olduğu görülmektedir. Uzman anketleri akademik çalışmalarda yoğun olarak kullanılmasına karşın, halkın fikir birliğine her zaman hizmet etmemektedir. Uzmanların bakış açısıyla yapılan

anketlerde, göreceli birtakım konularda kullanıcı anketlerine oranla daha net ve standart sayılabilecek yanıtlar alındığı söylenebilir.

4.4. Chi-Square Testi Sonuçları

Kullanıcı anketinin chi-square testi sonuçları

Beğeni ve tercih arasındaki ilişki chi-square yöntemiyle irdelenmiştir. 5’li Likert Ölçeği üzerinden puanlama yapıldığı için frekanslar hesaplanırken şu yöntem izlenmiştir: Beğeni ve tercih ölçütleri için 5’li Likert ölçeğine göre “(5-5);(5-4);(5-3);(5-2);(5-1);(4-5); (4-4);...” şeklinde giden puan çiftlerinin kullanıcılar tarafından kaç kere oylandığı hesaplanarak beğeni ve tercih frekansları ortaya çıkarılmıştır. Chi-square analizinde satır olarak beğeni; sütun olarak tercih ölçütü seçilmiş ve ağırlık olarak da frekans seçilerek beğeni ve tercih arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Bu analizin sonuçları Çizelge 4.10’da verilmiştir.

Çizelge 4.10. Beğeni ve tercih arasındaki ilişki

<i>Görüntü No.</i>	<i>Beğeni Durumu</i>	<i>Tercih Durumu</i>	<i>Chi- Sq. Sonucu</i>
GÖRÜNTÜ 1	3,47	3,90	< 0,0001
GÖRÜNTÜ 2	2,72	3,58	< 0,0001
GÖRÜNTÜ 3	3,26	3,04	< 0,0001
GÖRÜNTÜ 4	3,33	3,17	< 0,0001
GÖRÜNTÜ 5	2,84	3,50	< 0,0001
GÖRÜNTÜ 6	3,16	3,60	< 0,0001
GÖRÜNTÜ 7	2,98	2,7	< 0,0001
GÖRÜNTÜ 8	3,00	3,19	< 0,0001
GÖRÜNTÜ 9	3,62	2,95	< 0,0001
GÖRÜNTÜ 10	3,15	3,60	< 0,0001
GÖRÜNTÜ 11	2,37	2,97	< 0,0001
GÖRÜNTÜ 12	3,46	2,86	< 0,0001
GÖRÜNTÜ 13	3,26	3,03	< 0,0001
GÖRÜNTÜ 14	3,34	3,00	< 0,0001
GÖRÜNTÜ 15	3,60	3,16	< 0,0001
GÖRÜNTÜ 16	3,66	3,46	< 0,0001
GÖRÜNTÜ 17	3,32	3,17	< 0,0001
GÖRÜNTÜ 18	3,69	3,18	< 0,0001
GÖRÜNTÜ 19	3,22	3,51	< 0,0001
GÖRÜNTÜ 20	3,80	3,98	< 0,0001
GÖRÜNTÜ 21	3,63	3,29	< 0,0001
GÖRÜNTÜ 22	3,17	3,31	< 0,0001
GÖRÜNTÜ 23	3,11	3,77	< 0,0001
GÖRÜNTÜ 24	3,45	3,21	< 0,0001

Çizelge 4.10’da görüldüğü gibi, beğeni ve tercih oranları birbirine yakın olarak belirlenmiştir. P-değerinin her görüntüde genel kabul gören 0,05’den küçük olarak hesaplanmış olması ise, kullanıcılar tarafından beğenilen her görüntünün aynı zamanda tercih de edildiği anlamına gelmektedir (Fisher, 1925). Bu durumda, beğeni ve tercih arasındaki ilişkinin anlamlı ve birbiriyle doğrudan bağımlı olduğunu ifade etmek yanlış olmaz. Çizelge 4.11’de ise beğeni ve tercih durumları arasındaki bağımsızlık durumu irdelenmiştir.

Çizelge 4.11. Beğeni – tercih arasındaki bağımsızlık testi sonucu

<i>Chi-square bağımsızlık testi</i>	<i>Değerler</i>
Chi-square (Gözlenen değer)	2090,385
Chi-square (Kritik değer)	26,296
DF	16
p-değeri	< 0,0001
alpha	0,05

İki değişkenin birbiriyle ilişkili olup olmadığını sorgulamak amacıyla yapılan Chi-Square Bağımsızlık Testi’ne göre: Tercih ve beğenin birbirinden bağımsız olduğunu H_0 hipotezi; tercih ve beğenin birbiriyle ilişkili olduğunu ise H_1 hipotezi göstermektedir. Bu test istatistiği; Eş. 4.1.’de görüleceği gibi, $(k-1).(r-1)$ serbestlik dereceli tablo değeriyle karşılaştırılır (k: sütun sayısı, r:satır sayısı).

$$\chi^2_{tablo} = \chi^2_{(k-1)(r-1),\alpha} \quad (4.1)$$

Bu karşılaştırmadan sonra $X^2_{test} = \sum \frac{(O_i - E_i)^2}{E_i}$ formülünün sonucuna göre,

çıkan değer : “ $\chi^2_{test} < \chi^2_{tablo}$ ” ise H_0 hipotezi reddedilemez beğeni ve tercih arasında herhangi bir ilişki yoktur; “ $\chi^2_{test} > \chi^2_{tablo}$ ” ise H_1 hipotezi geçerlidir ve değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğuna dair veriler mevcuttur (Çolak, 2014).

Uzman anketinin chi-square sonuçları

Uzmanlara uygulanan ankette, görsel kalite değerlendirmesi yapılırken belirlenen parametreler fiziksel ve algısal olmak üzere iki ayrı grupta incelenmiştir. Bunun nedeni, daha önce yapılmış çalışmalarda bir peyzajın neden diğerine tercih

edildiği sorusuna yanıtlar aranırken salt fiziksel özellikler ya da salt algısal (psikolojik) özellikler kullanılmıştır. Bu çalışmanın uzman anketinde, tek taraflı peyzaj özellikleri üzerine araştırma yapmak yerine hem fiziksel hem algısal (psikolojik) parametreler çeşitli çalışmalardan derlenerek kullanılmıştır. Fiziksel parametreler belirlenirken, Elwood Shafer ve arkadaşlarının peyzaj tercihlerini sorgulamada kullandıkları; su varlığı, vejetatif çeşitlilik, topografik çeşitlilik, doğallık parametreleri kullanılmıştır (Shafer ve ark., 1969). Algısal parametreler belirlenirken ise Bilişsel psikologlar Rachel Kaplan ve Stephen Kaplan tarafından literatüre kazandırılan; güven, uyum, gizlilik, okunaklılık (açıklık), heyecan vericilik parametreleri kullanılmıştır (Kaplan ve Kaplan, 1989).

Görsel kaliteyi etkilediği düşünülen yüksek puan alan parametre çiftleri arasında chi-square testleri yapılarak parametrelerin birbiri arasındaki ilişki analizleri sonunda belirlenmiştir. Analiz sonuçları Çizelge 4.10'da verilmiştir. Parametre çiftleri arasındaki chi-square testine örnek olarak, doğallık ve su varlığı parametreleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı sorgulanmıştır.

Çizelge 4.12. Uzman değerlendirmesinde belirlenen örnek parametre çiftinin ki-kare sonucu

		Doğallık*Su Varlığı Crosstabulation						
		DOĞALLIK						
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	Toplam	
SU	1,00	Gözlenen Değer	65	22	20	12	12	131
		Beklenen Değer	10,2	9,6	15,4	34,9	60,9	131,0
	2,00	Gözlenen Değer	2	20	15	52	32	121
		Beklenen Değer	9,5	8,8	14,2	32,3	56,2	121,0
	3,00	Gözlenen Değer	4	14	32	80	70	200
		Beklenen Değer	15,6	14,6	23,5	53,3	92,9	200,0
	4,00	Gözlenen Değer	2	8	32	92	82	216
		Beklenen Değer	16,9	15,8	25,4	57,6	100,4	216,0
	5,00	Gözlenen Değer	2	6	14	20	250	292
		Beklenen Değer	22,8	21,3	34,4	77,9	135,7	292,0
Toplam	Gözlenen Değer	75	70	113	256	446	960	
	Beklenen Değer	75,0	70,0	113,0	256,0	446,0	960,0	

Çizelge 4.13. Uzman anketi bağımsızlık testi değerleri (Su/Doğallık)

Chi-Square Testi			
	Değer	Serbestlik Derecesi (dF)	p-değeri
Pearson Chi-Square	662,142 ^a	16	0,000
Likelihood Ratio	546,894	16	0,000
Linear-by-Linear Association	343,645	1	0,000
Geçerli veri sayısı (N)	960		

Çizelge 4.12’de 20 uzmandan 24 görüntüyü 2 parametre üzerinden değerlendirmeleri istenmiştir. ($20 \times 24 \times 2 = 960$) p-değerinin 0.05’ten küçük olması; su varlığının doğallıkla anlamlı bir ilişkisinin olduğunu göstermektedir (Çizelge 4.13). Alanda su unsurunun bulunması o alanın doğal olarak algılanmasına neden olmaktadır denebilir. Burada da tıpkı kullanıcı anketinde olduğu gibi p-değeri alfa değerinden küçük çıkmış; belirlenen doğallık ve su varlığı parametreleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya koyulmuştur. Çalışmada görsel kaliteyi olumlu yönde etkilediği düşünülen parametre çiftleri seçilerek chi-square testi yapılmıştır. Seçilen iki değişkenin birbiri arasındaki ilişkiyi gösteren örnek tablolar Ek 6.’da verilmiştir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmanın bu bölümünde, araştırma bulgularının ışığında bir değerlendirme yapılmıştır. Van ili sınırları içinde yer alan Van Gölü'nün doğu kıyılarından seçilmiş 8 adet alan, sahip olduğu doğal ve kültürel değerler açısından kullanıcıların gözünden değerlendirilmiş ve uzmanların görüşlerine başvurularak da alanların mekânsal karakteristiği ve kaynağın estetik değeri irdelenmiştir. Çalışma bu yönüyle ileride yapılması planlanan tüm görsel kalite çalışmaları için planlamadan tasarıma yol gösterecek bir altlık niteliği taşımaktadır.

Tez çalışması kapsamında seçili alanlardan toplam 24 adet fotoğraf çekilmiş ve bu fotoğraflar, beğeni-tercih ölçütleri üzerinden kullanıcılara; belirlenen 9 adet parametre üzerinden ise uzmanlara sunulmuştur. Anket ölçeği 5'li Likert ölçeği olarak belirlenmiştir. Araştırmanın güvenilirliği açısından, öznel yaklaşım modellerinin uzman yaklaşım modelleriyle desteklenmesi gerektiği düşünülerek bu tez çalışmasında her iki yaklaşımdan da faydalanılmıştır.

Alan Tercihlerinin Uzmanlara ve Kullanıcılara Göre Değerlendirilmesi

Kullanıcı anketinin sonuçları

Yapılan kullanıcı anketinin sonuçlarına göre, kullanıcıların beğeni ve tercih durumlarına ilişkin verdikleri en yüksek ve en düşük puanlara ait veriler aşağıdaki gibidir:

En yüksek beğeni puanını 20 numaralı görüntü almıştır. Bu görüntü Ayanıs Köyü'nde bulunan bir sahile ait görüntüdür. Görüntü görece hâkim bir tepeden çekilmiştir. Su varlığı görselin yaklaşık olarak %50'sini kaplamaktadır. Bunun yanında açık ve bulutsuz bir gökyüzü manzarası da beğeni puanını arttıran unsurlardan olabilir. Bitki örtüsü bakımından zayıf olan bu görsel gerek sahili gören bir tepeden çekilmiş olması gerekse de su varlığının etkisinin yoğun olarak hissedilmesi açısından kullanıcılar tarafından beğenilmiş olabilir. Bu durum, Tarım (2014)'in su, doğallık ve yükselti gibi unsurların insan algısı üzerinde olumlu etkilere sahip olduğu görüşüyle örtüşmektedir.

Kullanıcıların en düşük beğeni puanı verdikleri görüntü ise 11 numaralı görüntüdür. Bu görüntü İskele Sahili'nde yer alan 15 Temmuz Şehitler Parkı'dır. Bu görüntüde kıyının kirli olması, göl kıyısındaki bu aksın bakımsız olması ve büyük kayaların kıyıya inmeyi zorlaştırması gibi durumlar görüntünün beğeni puanının düşük olmasına neden olmuş olabilir. Schroeder (1982)'nin kent parkları üzerine yapmış olduğu araştırmasında bakım ve düzen parametrelerinin ilgi çekme sebebi olduğu belirlenmiştir. Bu özelliklerden yoksun alanların beğeni ve tercih puanlarının düşük gelmesi bakım, temizlik, düzen gibi parametrelerin mekân tercihlerinde olumlu etkiye sahip olduğu görüşünü desteklemektedir.

En yüksek tercih puanını ise 20 numaralı görüntü almıştır. Bu görüntü Ayanıs Sahili'ne ait bir görüntüdür. Sahilin bittiği yüksek bir noktadan çekilmiş görüntüde, su varlığının yoğun olarak görülebildiği, hiçbir insan yapımı unsurun bulunmadığı, vejetasyonun görece fakir olduğu fakat gökyüzü zonunun da görüntüde geniş bir şekilde yer aldığı doğal bir alan olduğu söylenebilir. Güneroğlu (2016)'nın su varlığının görsel kaliteyi arttıran bir unsur olduğu görüşüyle örtüşen bir sonuç çıkmıştır. Bu görüntü, kullanıcılar tarafından hem beğeni hem de tercih puanı konusunda en yüksek puanları almıştır. Çakıcı ve Çelem (2009)'in kendi çalışmalarında da belirttikleri gibi doğallık mekân tercihlerinde oldukça önemli bir parametredir. Buna paralel olarak; kadın kullanıcılar, erkek kullanıcılar ve Van doğumlu kullanıcıların en yüksek puan verdikleri görüntülerin hepsinin yapısal unsur barındırmayan doğal alanlar olduğu görülmektedir.

Kullanıcıların tercih etme konusunda görece daha düşük puan verdikleri görüntü ise İskele ilçesinde bulunan Yaşar Kemal Parkı'na ait kıyı görüntüsünü temsil eden 7 numaralı görüntü olmuştur. Genel olarak bakıldığında görüntü; Van Kalesi'ni, Erek Dağı'nın bir kısmını ve Van Gölü'nün küçük bir bölümünü barındırmaktadır. Bu manzara kompozisyonunun fotoğrafın çekildiği mesafeden hissedilmemesi, kıyının kum ve balçık karışımı bir malzemeye kaplı olması, vejetasyonun neredeyse hiç olmaması, bakımsızlık, kıyıdaکی evsel atıkların varlığı gibi sorunlar alanda kaliteli vakit geçirmeyi zorlaştıran ve dolayısıyla insanların tercih etme yüzdelerini düşüren nedenlerden sayılabilir.

Uzman anketinin sonuçları

Güven parametresi

Güven parametresinin en yüksek puanı aldığı görüntü 14 numaralı Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde bulunan kumluk kıyı şeridi olarak belirlenmiştir. Bu alanın uzmanlarca güvenli olarak algılanma sebebi, alanın açık (okunabilir) olması ve herhangi bir tehdit içermiyor olmasıdır. Üniversite öğrencileri tarafından aktif olarak günün her saati kullanılan bu alan, uzmanlar tarafından konuksever ve tehlikesiz bir algı oluşturmuştur. Bu algının oluşmasında uzmanların Yüzüncü Yıl Üniversitesi'ne mensup öğretim üyeleri olmaları etkili olmuş olabilir bu nedenle uzmanların alana aşina olmaları aynı zamanda güvende hissetmelerini sağlamış olabilir.

En düşük güven puanını alan görüntü, 2 numaralı Edremit Marina'ya ait görüntü olarak belirlenmiştir. Mekânın bakımlı olması Gültürk (2013)'e göre güvenli olmasıyla paralellik göstermektedir. Alanın büyük bir kısmının sert zeminle kaplı olması, etrafta herhangi bir koruyucu sınırlayıcı elemanın bulunmaması ve görüntünün bakımsız bir kompozisyon olarak algılanması, tehlikeli ve konuksever olmayan bir imaj yaratmış olabilir.

Heyecan parametresi

Bireylerin içinde bulunmak istedikleri ve keşfetme isteklerini kamçılayan görüntüler manzara kalitesi yüksek görüntüler olarak görülmektedir (Kaplan ve Kaplan, 1989). Görüntüler içinde heyecan unsuru ve keşfetme isteği uyandıran bileşenlerin bir arada olduğu ve bu sebeple uzmanlar tarafından en yüksek heyecan puanını alan Mollakasım Köyü'ne ait 16 numaralı görüntüdür. Bu görüntünün sahile hâkim bir yükseklikten çekilmesi, su varlığının dikkat çekici olması ve fiziksel peyzaj unsurlarının düzenli bir kompozisyon oluşturması sebebiyle heyecan vericiliği yüksek olarak belirlenmiştir.

Hiçbir hareket barındırmayan, monoton ve sıkıcı bir algı oluşturan 2 numaralı Edremit Marina görüntüsü ise en düşük heyecan puanını almıştır. Marinada bulunan tekneler ve çevresinin keşfetme arzusu yaratacak hiçbir unsuru barındırmaması bu görüntüyü sıkıcı kılmıştır.

Uyum parametresi

Doğal ve yapısal unsurların birbiriyle denge içinde olması ve bileşenlerin bir arada bir harmoniye sahip olduğu düşüncesiyle en yüksek uyum puanını Mollakasım Köyü'nde bulunan Akbel Yazlıklarından çekilmiş olan 16 numaralı görüntü almıştır. Yapısal ve bitkisel unsurların bir uyum içinde bulunmadığı, görüntünün uzmanların algısında kargaşaya neden olduğu düşünülen görüntü 2 numaralı Edremit Marina olmuştur.

Bakım parametresi

Bakım parametresi üzerinden en yüksek puanı alan görüntüler Edremit sahil bandını temsil eden 1 numaralı görüntü olmuştur. Bu görüntünün en yüksek puanı alma sebebi, sahil bandı projesinin henüz 2018 yılında tamamlanmış olması ve dolayısıyla da yapısal unsurların yeni ve bakımlı olması, alanın temizliğinin görevlilerce düzenli olarak denetlenmesi olabilir. Bakım puanı en düşük olan görüntü ise 7 numaralı İskele Yaşar Kemal Parkı'na ait kıyı görüntüsü olmuştur. Kıyının kirli olması, görüntünün kendi haline bırakılmış gibi görünmesi, etrafta başka herhangi bir sosyal tesisin ya da bitkisel kompozisyonun olmayışı görüntünün bakım puanını düşüren nedenlerden olabilir.

Açıklık (Okunabilirlik) parametresi

Açıklık parametresinin en yüksek puan aldığı görüntü 23 numaralı Çarpanak Yarımadası sahilidir. Bu görüntüyü yorumlamayı zorlaştıracak herhangi bir unsurun bulunmaması, alanda yer alan su, kara ve hava bileşenlerinin dengeli ve düzenli olması görüntünün açık (okunabilir) olarak algılanmasına sebep olmuştur. Görüşü sınırlandıracak herhangi bir engelin olmayışı, görüntünün algılanması ve yorumlanması aşamasında kafa karışıklığına neden olacak hiçbir unsurun bulunmaması gibi durumlar nedeniyle, bu görüntünün en yüksek açıklık puanını aldığı düşünülmektedir. Açıklık puanı en düşük görüntü ise 2 numaralı Edremit Marina görüntüsü olmuştur. Bu görüntüde görüşün kısıtlı olması, görüntünün algılanıp yorumlanmasını güçleştiren yapısal unsurlar bulunması açıklık puanını düşürmüş olabilir.

Topografik çeşitlilik

Yer şekillerinin varlığı ve kompozisyonunun çeşitliliği açısından zengin bulunan alan 23 numaralı Çarpanak Yarımadası'na ait görüntü olmuştur. En düşük topografik çeşitlilik puanı alan görüntü ise, 2 numaralı Edremit Marina olmuştur. Bu görüntüde baskın olarak yer alan tekne limanı, tekneler, yürüyüş yolları, oturma birimleri ve araçlar gibi insan yapımı öğelerin yer alması, uzmanların görüntüye baktıklarında yer şekillerine ve çeşitliliğine dair bilgi sahibi olmalarını zorlaştırmış olabilir.

Vejetatif çeşitlilik

Vejetatif çeşitlilik parametresi bakımından en yüksek puanı 23 numaralı Çarpanak Yarımadası sahiline ait görüntü almıştır. Bu görüntüde adanın karşı kıyısından itibaren başlayan ağaç ve çalı grupları görüntüde etkili bir bitkisel kompozisyon oluşturmuştur.

Bitkisel varlık anlamında görece zayıf bulunduğu için en düşük puanı alan görüntü ise Edremit Sahil Bandı'ndan çekilmiş olan 1 numaralı görüntü olmuştur. Bu görüntüde baskın bitkisel hiçbir unsur bulunmamaktadır.

Su varlığı

Su varlığı parametresi açısından en yüksek puanı 23 numaralı Çarpanak Yarımadası görüntüsü almıştır. Bu görüntüde yer alan su varlığı, görüntüde geniş bir yer kaplaması sebebiyle uzmanlar tarafından olumlu bir özellik olarak algılanmıştır.

Su varlığı açısından en düşük puanı alan görüntü ise, 2 numaralı Edremit Marina görüntüsü olmuştur. Bu görüntüde herhangi bir su ögesi ya da su yüzeyi bulunmamakta ve bu da olumsuz bir özellik olarak algılanmaktadır.

Doğallık parametresi

Doğal unsurların yapısal unsurlardan daha baskın olarak algılandığı ve dolayısıyla doğallık puanının en yüksek olduğu görüntü, 23 numaralı Çarpanak Yarımadası görüntüsü olmuştur. İnsan yapımı hiçbir unsurun bulunmaması bu görüntünün doğallık ölçütü bakımından olumlu olarak değerlendirilmesini sağlamıştır.

Edremit Marina'ya ait 2 numaralı görüntüde ise tekne limanı, tekneler, araçlar ve yürüyüş yolları gibi insan yapımı unsurların varlığı, doğal unsurların görüntüde çok fazla alana sahip olmaması gibi durumlar nedeniyle uzmanlar tarafından doğal bir görüntü olarak değerlendirilmemiştir.

Genel bir değerlendirme yapılacak olursa:

- Kullanıcıların (n=400) en çok beğendiği görüntü ile en çok tercih ettiği görüntü aynıdır (G20).
- Kullanıcıların en düşük beğeni puanı verdiği görüntü (G11) ile en düşük tercih puanı verdikleri görüntü (G7) aynı alandan (İskele) çekilmiş görüntülerdir.
- Vanlı kullanıcıların (n=111) en çok beğendiği görüntü tüm kullanıcı beğenisinden farklı olarak Mollakasım sahilinden çekilmiş panoramik bir görüntüdür (G18).
- Vanlı kullanıcıların (n=111) anket sonuçları, tüm kullanıcı grubunun (n=400) sonucuyla karşılaştırıldığında yalnızca en yüksek beğeni puanı alan görüntünün farklı olduğu görülmektedir (G18). En yüksek ve en düşük tercih puanı verdikleri görüntü ile en düşük beğeni puanı verdikleri görüntüler tüm kullanıcı grubunun (n=400) sonucuyla aynıdır.
- Kadın (n=200) ve erkek (n=200) kullanıcıların beğeni ve tercih ölçütü üzerinden verdikleri minimum ve maksimum puanları alan görüntüler aynıdır. Erkek kullanıcılar ayrıca G9 numaralı görüntüye de yüksek puan vermiştir.
- Cinsiyet faktörünün manzara güzelliği ve mekânsal tercih konusunda anlamlı bir etkisinin olduğu söylenemez.
- Anketlerin sonucunda ortaya çıkan değerler, mekânlara dair karakteristiklerin ortaya koyulmasını sağlamıştır.
- Kullanıcı anketinin sonuçları, uzmanlar tarafından belirlenen mekânsal karakteristiklere göre değerlendirilmiştir.
- Hem kullanıcı hem uzman anket sonuçları incelendiğinde; en yüksek puanları alan görüntülerin doğallıkları ile ön plana çıktıkları görülmüştür.

- Yapısal unsurların var olduğu görüntüler mekânsal tercihler üzerinde etkili değildir.
- Mekânsal tercihte su varlığının olumlu yönde bir etkisi vardır. Su yüzeyinin geniş yer kapladığı görüntülerin görece yüksek puanlar aldığı gözlemlenmiştir.
- Okunabilirlik seviyesi yüksek alanlar daha çok tercih edilmektedir.
- Mekânsal tercihte bitkisel zenginliğin ve yer şekilleri çeşitliliğinin olumlu etkisi gözlemlenmiştir.
- Bireylerde keşfetme ve dolaşma isteği uyandıran mekânlar daha fazla tercih edilmektedir.
- Mekânsal tercihi olumlu etkileyen bir diğer faktör de mekânda yer alan unsurların belli bir harmoniye sahip olmasıdır.
- Mekânın bakımlı ve temiz olması tercih sebeplerinden biridir.

Bu çalışmanın cevap vermesi gereken son soru, seçilen alanlarda ileriye yönelik toplumsal beklenti ve ihtiyaçların yanı sıra, çevresel anlamda alınması gereken herhangi bir önlemin olup olmadığı konusu olmuştur. Tez çalışması ve anketlerin katılımcılara uygulanması sürecinde insanların çevrelerinde sahip oldukları doğal ve kültürel kaynaklara ne derece saygılı oldukları tartışmaya açık bir konudur fakat günümüzde yaşadığımız yenilebilir kaynakların azalması, tehdit altında bulunması ve doğal ya da kültürel tüm kaynakların korunmasına ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasına ihtiyaç olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Gelecek nesillerin ihtiyaçlarını ve beklentileri karşılayabilecek olma gücünden taviz vermeksizin, bugünün ihtiyaçlarını karşılayabilmek sürdürülebilirliğin en temel tanımıdır. Bu sebeple çevresel önlemlerin alınması elzemdir fakat idari ve politik önlemlerin öncesinde toplumsal farkındalık yaratılmalı, insanların tüm ekosistem hizmetlerine yerleşmiş bir saygı ve belli bir bilinç düzeyiyle yaklaşmaları sağlanmalıdır. Bu tez çalışmasının anket aşamasında farklı demografik özelliklere sahip kullanıcılarla birebir görüşmeler yapılmış ve bunun sonucunda alınacak çevresel önlemlerin etkili ve kalıcı olabilmesi için öncelikli hedefin toplumsal farkındalık olduğu kanaatine varılmıştır. Gerek çevre eğitimi yaşının çocukların çevreyle ilk tanıştıkları 3-5 yaş arası dönemde verilmeye

başlanması gerekse de okullarda öğrencilere doğal ve kültürel değerlerin tanıtılması atılacak ilk adımlardan olabilir. Çevresel bilincin insanlara yerleştirilmesi, çevrenin kirlenmesi, kaynakların tükenmesi durumunda ne gibi felaketlerle karşılaşılacağı anlatılmalı; öğrencilere birey olarak çevreyi koruma, doğal ve kültürel kaynakların sürdürülebilirliğini sağlama konularındaki etkilerinin farkına varmaları sağlanabilirse alınacak çevresel önlemler oldukça etkili olacak toplumsal beklentiler ve ihtiyaçlar da buna göre şekillenecektir. Çalışmadaki anketlerde dikkat çekici bulunan bir diğer sonuç ise kullanıcı ve uzman grubun yüksek puan verdikleri görüntülerin hiçbir yapısal unsur barındırmayan tamamen doğal alanlar olmasıdır. Peyzaj tasarımı, planlaması ve yönetimi süreçlerinde doğaya müdahale etmenin, doğal unsurları ve çevrenin fiziksel özelliklerini değiştirmenin kullanıcıların tercihlerini olumsuz yönde etkileyeceği sonucuna varılabilir. Bu çalışmanın sonucunda kullanıcıların; doğal fakat tamamen kendi haline terk edilmemiş, bakımlı, açık ve su varlığı ile öne çıkan alanları beğenme/tercih etme eğiliminde oldukları göz önünde bulundurularak -tasarımın her aşamasında en iyisini yapmak kaygısıyla- tamamen kurgulanmış ve tahrip edilmiş mekânlar yaratmaktan kaçınılması gerekli görülmektedir.

KAYNAKLAR

- Ak, M. K., 2010. *Akçakoca Kıyı Bandı Örneğinde Görsel Kalitenin Belirlenmesi ve Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma* (doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ak, M. K., 2013. Visual Quality Assessment Methods in Landscape Architecture Studies. *Advances in Landscape Architecture* (Editör: Murat Özyavuz). InTech Open, Londra.
- Akyarlı, A., Yüksel, Y., Çevik, E., Yalçın, A. C., Güler, I., 2002. Kıyı Bölgesi Yönetimi ve Sorunları. *Türkiye Mühendislik Haberleri Dergisi*, 422:65-68.
- Anonim, 1993. Kıyı Kanunu, *Anayasa Mahkemesi Kararları Dergisi*, 22: 28-65.
- Anko, B., 1999. Environmental management of landscapes: landscape ecology. *Environmental Management in Practice* (Editör: Nath Bhaskar). Routledge, London. 230-250.
- Anonim, 2000. Avrupa Peyzaj Konseyi. *Council of Europe*. ETS no. 176. Florence, Italy.
- Anonim, 2003. Avrupa Peyzaj Sözleşmesinin Onaylanması Hakkında Karar. Resmi Gazete (Sayı: 25181). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/07/20030727.htm>.
- Anonim, 2012. Van'ın Tarihi. Erişim adresi: <http://www.vankulturturizm.gov.tr/yazdir?FCA1C01BB878889977263EBC7B3F81E8>.
- Anonim, 2015. Ankara Üniversitesi Peyzaj Yönetimi Ders Notu. Erişim adresi: <https://docplayer.biz.tr/108345152-Peyzaj-yonetimi-dersi.html>.
- Anonim, 2017a. Türkiye Denizlerini Tanıyor muyuz? Erişim adresi: https://www.dzkk.tsk.tr/pages/denizwiki/konular.php?icerik_id=136&dil=1&wiki=1&catid=1.
- Anonim, 2017b. Kıyılarda Yaşanan Sorunlar. Erişim adresi: <http://mpgm.csb.gov.tr/kiyilarda-yasanan-sorunlar-i-84351>.
- Anonim, 2017c. Van'ın Tarihi. Erişim adresi: <http://vanguzel.com/>.
- Anonim, 2017d. Van haberleri. Erişim adresi: <http://www.hurriyet.com.tr/vanda-deniz-otobusleri-5-ayda-5-bin-yolcu-tasi-40557825>.
- Anonim, 2018a: <http://userscontent2.emaze.com/images/72710ac6-b21b-4bbd-a456-7217ac4b99ab/3de0e01f-a9d2-4fdc-ab4f-e09f523b323c.png>. Erişim tarihi: 01.05.2018.
- Anonim, 2018b: <https://www.slideshare.net/kverbort/information-visualization-perception-and-principles>. Erişim tarihi: 01.05.2018.
- Anonim, 2018c: <https://www.interaction-design.org/literature/article/laws-of-proximity-uniform-connectedness-and-continuation-gestalt-principles-2>. Erişim tarihi: 05.05.2018.
- Anonim, 2018d: <https://www.templatemonster.com/blog/gestalt-principles-care/>. Erişim tarihi: 05.05.2018.
- Anonim, 2018e: <https://www.slideshare.net/kverbort/information-visualization-perception-and-principles>. Erişim tarihi: 03.05.2018.
- Anonim, 2018f: <https://retohercules.com/explore/wwf-logo-png.html>. Erişim tarihi: 02.05.2018.

- Anonim, 2019a. Lara Falezleri, Antalya: https://lh3.googleusercontent.com/foPi25iPIISRc8n2eX-AXIiJKtE56X55riTb86NTgNXuvX2meGh_FY06JTzZdy1V9KOBQqM=s85. Erişim tarihi: 17.10.2019.
- Anonim, 2019b. Moher Falezleri, İrlanda: https://lh3.googleusercontent.com/OnNchc_n7ZSMnVEOWcm8DjModFi1ZbGzmgIqBoLR3PjJ422gCljAfIpbLw_wacwZdI3KVtqk=s113. Erişim tarihi: 17.10.2019.
- Anonim, 2019c. İğneada Sahili, Kırklareli: <http://test.kulturportali.gov.tr/repoKulturPortali/large/10012013/1887dbef-5050-46b7-ba6b-04ee0178c2f0.JPG>. Erişim tarihi: 17.10.2019.
- Anonim, 2019d. Rimini Sahili, İtalya: https://img.blick.ch/incoming/15445428-v0-20190731134128580.jpg?imwidth=1000&ratio=16_9. Erişim tarihi: 17.10.2019.
- Appleton, J., 1980. Landscape in The Arts and Sciences. *Inaugural Lecture*. University of Hull, Yorkshire.
- Aşur, F., 2018. Görsel peyzaj kalite değerlendirmesi ve alan kullanım planlamasına olan etkiler. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi*, **28**: (1), 117-125.
- Aydınlı, S., 1992. *Mimarlıkta Görsel Analiz*. İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul.
- Bayat, B., 2014. Uygulamalı sosyal bilim araştırmalarında ölçme, ölçekler ve likert ölçek kurma tekniği. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, **16**: (3), 1-24.
- Bell, P. A., Fisher, J. D., Loomis, R. J., 1978. *Environmental Psychology*. National Library of Australia, Philadelphia: W.B. Saunders Co. Australia.
- Bell, S., 1993. Elements of visual design in the landscape. Routledge. First edition, published by E & FN spon. A imprint of champan hall, 220, London.
- Bell, S., 1999. The Perception of Patterns, Chap. 2. *Landscape: Pattern, Perception and Process*. Taylor & Francis, Londra. 352.
- Berlyne, D. E. 1960. *Conflict, Arousal, and Curiosity*. McGraw-Hill, New York. 350.
- Berlyne, D. E. 1971. *Aesthetics and Psychobiology*. Appleton-Century-Crofts, New York. 336.
- Bulut, Z., Yılmaz, H., 2008. Determination of landscape beauties through visual quality assessment method: A case study for Kemaliye/Erzincan. *Environmental Monitoring and Assessment*, **141**:121–129.
- Burmil, S., Daniel, T. C., Hetherington, J. D., 1999. Human values and perceptions of water in arid landscapes. *Landscape and Urban Planning*, **44**: 99–109.
- Clay, G. R., Daniel, T. C., 2000. Scenic Landscape Assessment: The Effects of Land Management Jurisdiction on Public Perception of Scenic Beauty. *Landscape and Urban Planning*, **49**: 1-13.
- Cortina, J. M., 1993. What Is Coefficient Alpha? An Examination of Theory and Applications. *Journal of Applied Psychology*, **78**(1): 98.
- Çakıcı, I., 2007. *Peyzaj Planlama Çalışmalarında Görsel Peyzaj Değerlendirmesine Yönelik Bir Yöntem Araştırması* (doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çakıcı, I., Çelem, H., 2009. Peyzaj Estetiği ve Görsel Kalite Değerlendirmesi. *Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Bilimleri Dergisi*, **15** (1): 88-95.
- Çelik, K., 2015. Kıyı Alanlarının Planlanmasında Kıyı Kenar Çizgisinin Önemi. *Küresel Mühendislik Çalışmaları Dergisi*, **2** (1): 36-43.

- Çolak, E., 2014. Ki-kare bağımsızlık analizi. Erişim adresi: http://eczacilik.anadolu.edu.tr/bolumSayfaları/belgeler/ecz2014%2013_20140527094539.pdf.
- Daniel, C. T., 2001. Whither Scenic Beauty? Visual Landscape Quality Assessment in the 21st Century. *Landscape and Urban Planning Dergisi*, **54**: 267-281.
- Daniel, T. C., Boster, R. S., 1976. Measuring Landscape Esthetics: The Scenic Beauty Estimation Method. *Rocky Mountain Forest and Range Experiment Station Forest Service U.S.*, Department of Agriculture, Rocky Mountain.
- De La Fuente, V. G., Atauri, J. A., Lucio, J. V., 2006. Relationship Between Landscape Visual Attributes and Spatial Pattern Indicates: A Test Study in Mediterranean Climate Landscapes. *Landscape and Planning*, **77**: 393-407.
- Dinçer, A. A., 2011. *Görsel Peyzaj Kalitesinin Bıçimsel Estetik Değerlendirme Yaklaşımı ile İrdelenmesi Üzerine Bir Araştırma* (yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dramstad, W. E., Tveit, M. S., Fjellstad, W. J., Fry, G. L. A., 2006. Relationship Between Visual Landscape Preferences and Mapbased Indicators of Landscape Structure. *Landscape and Planning*, **78**: 465-474.
- Elinç, H., 2011. *Görsel Kalite Değerlendirmesi Yöntemi ile Antalya İli Alanya İlçesindeki Abdurrahman Alaettinoğlu ve Alanya Belediye Başkanları Kent Parklarının İrdelenmesi* (yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Erdönmez, M. Ö., Kaptanoğlu, A. Y. Ç., 2008. Peyzaj Estetiği ve Görsel Kalite Değerlendirmesi. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, **58** (1): 39-51.
- Ertürk, N., 2016. A. G. Baumgarten'da Duyusal bilginin bilimi olarak estetik. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, **4** (7): 117-128.
- Ferudun, A., 2009. Kıyı Alanlarının Hukuki Statüsü. *Journal of Naval Science and Engineering*, **5** (1): 76-93.
- Fisher, R. A., 1925. Statistical Methods for Research Workers. **Oliver and Boyd**, Edinburgh: Tweeddale Co. London.
- Garré, S. M., Gulinck, H., 2009. The Dual Role of Roads in The Visual Landscape: A Case Study in The Area Around Mechelen (Belgium). *Landscape and Urban Planning*, **92**: 125-135.
- Gemalmaz, M. S., 1987. Bir İnsan Hakkı Olarak Çevre Hakkı ve Türk Düzenlemesi. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, **52**(1): 233-278.
- Gül, F., 2013. İnsan-Doğa İlişkisi Bağlamında Çevre Sorunları ve Felsefe. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, **14**: 233-278.
- Gültürk, P., 2013. *Tekirdağ Kent Merkezi Kıyı Şeridinin Görsel Peyzaj Kalitesi Yönünden Değerlendirilmesi* (yüksek lisans tezi). Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- Gültürk, P., Şişman, E. E., 2015. Tekirdağ Kent Merkezi Kıyı Şeridinin Görsel Peyzaj Kalitesi Yönünden Değerlendirilmesi ve Mekan Tercihine Etkisi. *Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, **12** (1): 81-89.
- Güneroğlu, N., 2016. Akarsu Rehabilitasyonunun Peyzaj Kalitesi Üzerindeki Etkileri. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, **18** (1): 10-20.
- Hançerlioğlu, O., 1989. Felsefe Ansiklopedisi, TCY Press, New York.
- Huitt, W., 2004. *Maslow's Hierarchy of Needs*. Educational Psychology Interactive. Valdosta, GA: Valdosta State University, Georgia.

- Kalın, A., 2004. *Çevre Tercih ve Değerlendirmesinde Görsel Kalitenin Belirlenmesi ve Geliştirilmesi: Trabzon Sahil Bandı Örneği* (doktora tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Trabzon.
- Kaplan, R., Kaplan, S., Ryan, R. L., 1998. *With People in Mind*. Island Press, ABD. 239.
- Kaplan, R., Kaplan, S., 1989. *The Experience of Nature: A Psychological Perspective*. Cambridge University Press, New York.
- Kaplan, A., Taşkın, T., Önenç, A., 2006. Assessing the Visual Quality of Rural and Urban-Fringed Landscapes Surrounding Livestock Farms. *Biosystems Engineering*, (95) : 437 - 448.
- Kaptanoğlu, A. Y. Ç., 2006. *Peyzaj Değerlendirmesinde Görsel Canlandırma Tekniklerinin Kullanıcı Tercihlerine Etkileri* (doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kaptanoğlu, A. Y. Ç., 2008. Peyzajın Görsel Analizinde Grafik Düşünme Süreci ve Soyutlama. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, **58** (1): 25-38.
- Karabey, H., 1978. Kıyı Mekanının Tanımı, Ülkesel Kıyı Mekanının Düzenlenmesi İçin Bir Yöntem Önerisi. *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, **4** (1): 91-116.
- Karadağ, A., Turut, H., 2013. Üniversite Öğrencilerinin Kentsel Çevre Algısı Üzerine Bir Araştırma: İzmir Örneği. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, **11** (1): 31-51.
- Karakuş, P., 2007. *İzmir Kültürpark'ının İzmirliler Açısından Anlamı ve Kültürpark Hakkındaki Temsilleri* (yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Kavuran, T., Dede, B., 2013. Platon ve Aristoteles'in Sanat Etiği, Estetik Kavramı ve Yansımaları. *Sanat Dergisi*, **23**,47-64.
- Kiper, T., Korkut, A., Topal, Ü. T., 2017. Görsel Peyzaj Kalite Değerlendirmesi: Kıyıköy Örneği. *KSÜ Doğa Bilimleri Dergisi*, **20**(3): 258-269.
- KKY., 1985, 18.05.1985, Sayı: 18758, 3086 Sayılı Kıyı Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik.
- Lahn, E., 1949. Seismological Investigations in Turkey. Bulletin of The Seismological Society of America, **39**:67-71.
- Leopold, D. L., 1969. Quantitative Comparison of Some Aesthetic Factors Among Rivers. *Geological Survey Circular* **620**,16.
- Linton, D. L., 1968. The Assessment of Scenery as a Natural Resource. *Scottish Geographical Magazine*, **84**: 219-238.
- Lothian, A., 1999. Landscape and the Philosophy of Aesthetics: Is Landscape Quality Inherent in the Landscape or in The Eye of Beholder. *Landscape and Urban Planning*, **44**: 177-198.
- Lu, D., Burley, J., Crawford, P., Schutzki, R., Loures, L., 2012. Quantitative Methods in Environmental and Visual Quality Mapping and Assessment: A Muskegon, Michigan Watershed Case Study with Urban Planning Implications. *Advances in Spatial Planning* (Editör: Larson, L. V. H.). InTech, London.
- Lynch, K., 1960. *The Image of the City*. The Massachusetts Institute of Technology Press, U.S.A. 195.
- Martin, R., 2006. Fotoğraf Analizi. Erişim Adresi: <http://www.fotografya.gen.tr/issue-7/analiz.html>. Erişim tarihi: 15.06.2019.
- Nasar, J. L. 1997. *The Evaluative Image of the City*, USA: Sage Publications, 181.
- Özgeriş, M., Karahan, F., 2015. Rekreatyonel Tesislerde Görsel Kalite Değerlendirmesi Üzerine Bir Araştırma: Tortum ve Uzundere (Erzurum) Örneği. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, **16** (1): 40-49.

- Özgüç, İ. M., 1999. *TEM Hadımköy – Kınalı Arası Peyzaj Planlaması Üzerinde Görsel Araştırmalar* (doktora tezi). İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Özhancı, E., Yılmaz, H., 2017. Görsel Peyzaj Kalite Değerlendirmelerinde Kalite Göstergelerinin Mekansal Yansımaları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2: 157-173.
- Polat, A. T., 2015. Visual quality assessment in landscape architecture. *19th International Academic Conference*. 16 Eylül 2015, Floransa. 637-648.
- Porteous, J. D., 1996. *Environmental Aesthetics: Ideas, Politics and Planning*. Routledge, Londra. 290.
- Sayın, G., 2011. *Kentsel Yerleşim Alanlarında Peyzaj Kalitesini Arttıracak Ölçütlerin Saptanması ve Dikmen Vadisi Örneğinde İncelenmesi* (yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Schroeder, H. W., 1982. Preferred Features of Urban Parks and Forests. *Journal of Arboriculture*, 8(12): 317-322
- Shafer, E. L., Jr., & Moeller, G., 1969. Predicting Quantitative and Qualitative Values of Recreation Participation. *U.S. Forest Service, Northeastern Forest Experiment Station*, 5-22.
- Tarım, B., 2014. *Görsel Peyzaj Değerlendirmesinde Nesnel ve Algısal Yaklaşımların Karşılaştırmalı Analizi* (yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Temelli, M., 2008. *Çukurova Üniversitesi Yerleşkesi Örneğinde Görsel Etki Değerlendirme Çalışmalarına Metodolojik Bir Yaklaşım* (yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Turoğlu, H., 2017. Deniz ve Göllerde Kıyı. *Jeomorfoloji Derneği Yayını*, 1: 1-30.
- Tüfekçioğlu, K. H., 2008. *Tarihsel Çevrede Görsel Peyzaj Kalite Değerlendirmesi İstanbul Yedikule Örneği* (yüksek lisans tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ungar, S., 1999. Environmental Perception, Cognition and Appraisal. Erişim adresi: http://cdn.intechopen.com/pdfs/37563/intech-landscape_perception.pdf.
- Utkucu, M., Budakoğlu, E., Yalçın, H., Durmuş, H., Gülen, L., Işık, E., 2014. 23 Ekim 2011 Van (Doğu Anadolu) Depremi'nin (Mw=7.1) Sismotektonik Özellikleri. Hacettepe Üniversitesi Yerbilimleri Uygulama ve Araştırma Merkezi Bülteni, 35(2):87-108.
- Wilson-Hodges, C., 1978. Environmental Perception Research, Chap. 2. *The Measurement of Landscape Aesthetics*. Journal of Leisure Research, USA. 52.
- Yamashita, S., 2002. Perception and evaluation of water in landscape: Use of photo-projective method to compare child and adult residents' perceptions of a Japanese river environment. *Landscape and Urban Planning*, 62: 3-17.
- Yücel, M., Aslanboğa, İ., Korkut, Ata., 2008. *Peyzaj Mimarlığı Terimleri Sözlüğü*. TMMOB Peyzaj Mimarları Odası Yayın No: 2008/4.
- Yüksel, Y., Akyarlı, A., Çevik, E., Yalçın, A. C., Güler, I., 2005. Kıyı bölgesi yönetimi ve Türkiye örneği. *Antalya Yöresinin İnşaat Mühendisliği Sorunları Kongresi*. 22-24 Eylül 2005, Antalya. 10-16.
- Zube, E. H., Anderson, T., Pitt, D.G., 1974. Measuring the Landscape: Perceptual Responses and Physical Dimensions. *Landscape Research*, 1:6.

EKLER

Ek 1. Kullanıcı Anketi

Van Gölü Doğu Kıyı Alanlarının Görsel Peyzaj Kalitesi Açısından Değerlendirilmesi

Bu anket çalışması, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümünde yürütülmekte olan yüksek lisans tez çalışmasının bir parçasıdır. Anket çalışmasının amacı, görsel kaliteyi (manzara güzelliğini) etkileyen algısal ve fiziksel parametrelerin kullanıcı tercihlerine olan etkisini ölçmektir. Kullanıcı grubu olarak Yüzüncü Yıl Üniversitesi öğrencileri seçilmiştir.

1. BÖLÜM

1.1.Cinsiyetiniz?

Kadın

Erkek

1.2.Yaşınız?

1.3.Okumakta olduğunuz bölüm?

1.4.Doğum yeriniz?

2. BÖLÜM

2.1. Çevrenizin görsel tasarımına dikkat eder misiniz?

- Evet
- Hayır
- Fikrim yok

2.2.Çevreyle ilgili yapılan etkinliklere katılır mısınız?

- Evet
- Hayır
- Fikrim yok

2.3.Ne kadar zamandır Van'da yaşıyorsunuz?

- 1 yıldan az
- 1-5 yıl
- 5-10 yıl
- 10-20 yıl
- 20 yıldan fazla

4.1.Gezmek amacıyla Van Gölü kıyısındaki alanları tercih etme sıklığınız nedir?

- Her gün
- Haftada bir kez
- Ayda bir kez
- Hiç

4.2.Göl kıyısını tercih etme nedenleriniz nelerdir?

- Doğal güzellik
- Ulaşım kolaylığı
- Bitkisel zenginlik/Gölün varlığı
- Güvenli olması
- Tesis yeterliliği/Aktivite çeşitliliği
- Temiz olması
- Diğer _____

4.3. Van Gölü kıyısında yapılan/yapılmakta olan çevresel düzenlemeleri beğeniyor musunuz?

- Evet
- Hayır
- Fikrim yok

4.4. Van Gölü kıyılarının hiçbir insan müdahalesi (kıyı bandı tasarımı, rekreasyonel alan, yürüyüş-bisiklet yollarının yapımı vb.) olmaksızın, kendi haline bırakılması sizce uygun mu?

- Evet
- Hayır
- Fikrim yok

4.5. Göl kıyısında zamanınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Piknik yaparak/Yürüyüş yaparak/Bisiklet sürerek
- Manzarayı seyrederek
- Kapalı ya da açık mekânlarda
- Bilimsel araştırma/Doğa fotoğrafçılığı gibi etkinliklerde bulunarak

2.9. Van Gölü kıyılarında görmüş olduğunuz temel sorunlar sizce nelerdir?

- Eksiklik yok
- Yaya yolları yetersiz
- Ulaşım zor
- Otopark yetersiz
- Çevre kirliliği fazla
- Oturma alanları ve piknik alanları yetersiz
- Açık-yeşil alanlar oldukça az
- Tesislerin yetersizliği (WC, cafe, restoran, kapalı-yarı açık mekânlar vb.)
- Diğer:

2.10. Van Gölü kıyılarının manzara güzelliği sizin için önemli mi?

- Evet
- Hayır
- Fikrim yok

Ek 2. Uzman Anketi

Van Gölü Doğu Kıyı Alanlarının Görsel Peyzaj Kalitesi Açısından Değerlendirilmesi

Bu anket çalışması, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Anabilim dalında Hande ÖZVAN tarafından yürütülmekte olan “Van Gölü Doğu Kıyı Alanlarının Görsel Kalite Açısından Değerlendirilmesi” konulu yüksek lisans tez çalışmasının bir parçasıdır. Tez çalışmasının amacı, görsel kaliteyi etkileyen algısal ve fiziksel parametrelerin kullanıcı tercihlerine olan etkisini ölçmektir. Bu çalışma, yüksek lisans tezinde uygulanan anket çalışmasının ikinci aşamasını oluşturmaktadır. Yöntemin ikinci aşamasında, uzman grubunu oluşturan sizlerden bu görüntüleri algısal ve fiziksel parametrelere göre 5’li Likert Ölçeği üzerinden değerlendirmeniz rica edilmektedir.

Parametreler derlenirken, Daniel ve Boster (1976), Shafer (1969), Kaplan ve Kaplan (1989), Berlyne (1960) ve Lothian (1999)’un çalışmalarından faydalanılmıştır.

1.BÖLÜM

1.1.Cinsiyetiniz?

Kadın

Erkek

1.2.Yaşınız?

25-30

31-36

37-42

43-48

48+

1.3.Çalışmakta olduğunuz bölüm?

*Kullanıcı ve Uzman Grubu Anketinde Yer Alan Görüntüler***G1****G2****G3****G4****G5****G6**

G7

G8

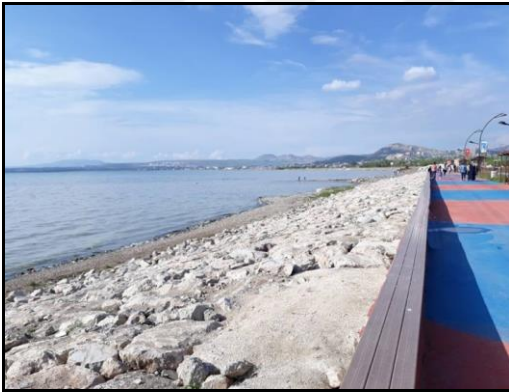

G9

G10

G11

G12

G13

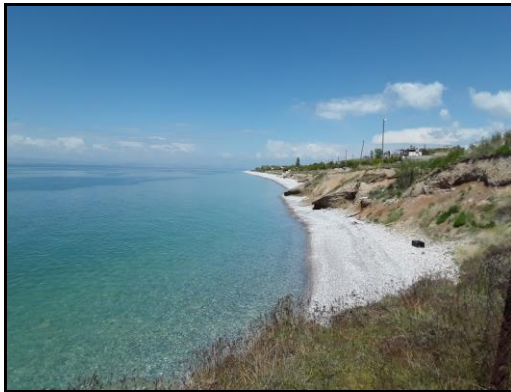
G14

G15

G16

G17

G18

G19

G20

G21

G22

G23

G24

Ek 3. Kullanıcı Anketi Analiz Sonuçları – Kadın Kullanıcılar

Beğeni/Kadın	N	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Std. Sapma
B1	200	1,00	5,00	3,4600	0,98654
B2	200	1,00	5,00	2,6450	1,18151
B3	200	1,00	5,00	3,1350	1,00590
B4	200	1,00	5,00	3,2200	1,28055
B5	200	1,00	5,00	2,8150	1,09855
B6	200	1,00	5,00	3,0100	1,47335
B7	200	1,00	5,00	2,9550	1,15744
B8	200	1,00	5,00	3,0650	1,50402
B9	200	1,00	5,00	3,5550	1,43432
B10	200	1,00	5,00	3,0050	1,24609
B11	200	1,00	5,00	2,3850	1,25084
B12	200	1,00	5,00	3,3250	1,12503
B13	200	1,00	5,00	3,2800	1,08974
B14	200	1,00	5,00	3,3450	1,04952
B15	200	1,00	5,00	3,5650	0,85406
B16	200	1,00	5,00	3,5950	0,96729
B17	200	1,00	5,00	3,3450	1,34350
B18	200	1,00	5,00	3,6750	1,26387
B19	200	1,00	5,00	3,2150	1,19831
B20	200	1,00	5,00	3,3550	1,29124
B21	200	1,00	5,00	3,6200	1,05887
B22	200	1,00	5,00	3,0550	0,99343
B23	200	1,00	5,00	3,0100	1,04179
B24	200	1,00	5,00	3,4200	1,10894
Valid N (listwise)	200				

Tercih/Kadın	N	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Std. Sapma
T1	200	1,00	5,00	3,8850	1,28844
T2	200	1,00	5,00	3,5950	1,31515
T3	200	1,00	5,00	2,9500	1,39903
T4	200	1,00	5,00	3,1000	1,36724
T5	200	1,00	5,00	3,5200	1,20701
T6	200	1,00	5,00	3,5650	1,41271

T7	200	1,00	5,00	2,6150	1,28649
T8	200	1,00	5,00	3,1200	1,33209
T9	200	1,00	5,00	2,8950	1,08158
T10	200	1,00	5,00	3,5600	0,98552
T11	200	1,00	5,00	3,0450	1,17039
T12	200	1,00	5,00	2,7200	0,94662
T13	200	1,00	5,00	3,0300	0,93459
T14	200	1,00	5,00	2,9150	1,04558
T15	200	1,00	5,00	3,1000	1,14304
T16	200	1,00	5,00	3,3700	1,16615
T17	200	1,00	5,00	3,1100	1,24727
T18	200	1,00	5,00	3,1050	1,33525
T19	200	1,00	5,00	3,5000	1,02236
T20	200	1,00	5,00	4,0050	0,94841
T21	200	1,00	5,00	3,2000	0,93508
T22	200	1,00	5,00	3,2150	0,99687
T23	200	1,00	5,00	3,6950	1,08065
T24	200	1,00	5,00	3,1350	1,23059
Valid N (listwise)	200				

Kadınların Beğeni ve Tercihleri arasındaki ilişki

BEĞENİ * TERCİH Crosstabulation							
Count							
		TERCİH					Total
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	
BEĞENİ	1,00	145	47	42	71	37	342
	2,00	50	205	315	432	192	1194
	3,00	63	136	454	323	119	1095
	4,00	57	489	303	313	108	1270
	5,00	95	190	166	49	399	899
Total		410	1067	1280	1188	855	4800

Chi-Square Tests			
	değer	df	p-değeri
Pearson Chi-Square	1560,726 ^a	16	,000
Likelihood Ratio	1299,241	16	,000
Linear-by-Linear Association	22,041	1	,000
N of Valid Cases	4800		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 29,21.

Ek 4. Kullanıcı Anketi Analiz Sonuçları – Erkek Kullanıcılar

Beğeni/Erkek	N	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Std. Sapma
B1	200	1,00	5,00	3,4750	1,08409
B2	200	1,00	5,00	2,7800	1,26475
B3	200	1,00	5,00	3,3550	0,99697
B4	200	1,00	5,00	3,4200	1,30079
B5	200	1,00	5,00	2,8750	1,13836
B6	200	1,00	5,00	3,2800	1,49088
B7	200	1,00	5,00	3,0000	1,30711
B8	200	1,00	5,00	2,9600	1,44180
B9	200	1,00	5,00	3,6900	1,38328
B10	200	1,00	5,00	3,2850	1,29699
B11	200	1,00	5,00	2,3750	1,37251
B12	200	1,00	5,00	3,5850	1,18736
B13	199	1,00	5,00	3,2613	1,17725
B14	200	1,00	5,00	3,3300	1,19509
B15	200	1,00	5,00	3,6300	0,95270
B16	200	1,00	5,00	3,7000	1,00751
B17	200	1,00	5,00	3,2750	1,43865
B18	200	1,00	5,00	3,6900	1,28536
B19	200	1,00	5,00	3,2050	1,24528
B20	200	1,00	5,00	3,3800	1,32073
B21	200	1,00	5,00	3,6100	1,08341
B22	200	1,00	5,00	3,2550	1,07972
B23	200	1,00	5,00	3,2000	1,21134
B24	200	1,00	5,00	3,4550	1,16394
Valid N (listwise)	199				

Tercih/Erkek	N	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Std. Sapma
T1	200	1,00	5,00	3,9050	1,23434
T2	200	1,00	5,00	3,5700	1,32434
T3	200	1,00	5,00	3,1050	1,40135
T4	200	1,00	5,00	3,2350	1,33743
T5	200	1,00	5,00	3,4600	1,20234

T6	200	1,00	5,00	3,6100	1,34422
T7	200	1,00	5,00	2,7900	1,38763
T8	200	1,00	5,00	3,2500	1,35524
T9	200	1,00	5,00	3,0300	1,11594
T10	200	1,00	5,00	3,6200	1,11887
T11	200	1,00	5,00	2,9250	1,25989
T12	200	1,00	5,00	2,9850	1,17972
T13	200	1,00	5,00	3,0450	1,12217
T14	200	1,00	5,00	3,0850	1,14206
T15	200	1,00	5,00	3,2100	1,16304
T16	200	1,00	5,00	3,5350	1,16859
T17	200	1,00	5,00	3,2150	1,28727
T18	200	1,00	5,00	3,2550	1,37821
T19	200	1,00	5,00	3,5100	1,16477
T20	200	1,00	5,00	3,9400	1,09195
T21	200	1,00	5,00	3,3650	1,02324
T22	200	1,00	5,00	3,3950	1,11589
T23	200	1,00	5,00	3,8400	1,09563
T24	200	1,00	5,00	3,2800	1,20368
Valid N (listwise)	200				

Erkeklerin Beğeni ve Tercihleri arasındaki ilişki

BEĞENİ * TERCİH Crosstabulation							
Count							
		TERCİH					Total
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	
BEĞENİ	1,00	207	63	60	59	91	480
	2,00	57	230	96	364	153	900
	3,00	62	204	533	236	147	1182
	4,00	60	319	268	502	53	1202
	5,00	24	148	106	149	609	1036
Total		410	964	1063	1310	1053	4800

Chi-Square Tests			
	değer	df	p-değeri
Pearson Chi-Square	2395,603 ^a	16	,000
Likelihood Ratio	1950,111	16	,000
Linear-by-Linear Association	387,376	1	,000
N of Valid Cases	4800		
a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 41,00.			

Ek 5. Kullanıcı Anketi Analiz Sonuçları – Van Doğumlu Kullanıcılar

BEĞENİ	N	Ortalama
B1	111	3,5946
B2	111	2,5856
B3	111	3,2703
B4	111	3,4234
B5	111	3,2162
B6	111	3,3514
B7	111	2,9910
B8	111	3,0180
B9	111	3,3784
B10	111	3,0000
B11	111	2,4324
B12	111	3,4505
B13	111	3,1261
B14	111	3,3604
B15	111	3,4685
B16	111	3,8468
B17	111	3,6126
B18	111	3,9550
B19	111	3,4775
B20	111	3,5676
B21	111	3,7027
B22	111	3,2793
B23	111	3,2973
B24	111	3,7297

TERCİH	N	Ortalama
T1	111	3,7928
T2	111	3,4234
T3	111	3,2703
T4	111	3,2793
T5	111	3,4685
T6	111	3,6757
T7	111	2,5766

T8	111	2,9730
T9	111	2,9369
T10	111	3,5045
T11	111	2,9550
T12	111	2,9550
T13	111	3,0811
T14	111	2,9550
T15	111	3,0090
T16	111	3,6577
T17	111	3,2794
T18	111	3,2793
T19	111	3,7477
T20	111	4,1261
T21	111	3,3784
T22	111	3,4144
T23	111	3,7207
T24	111	3,2342

Ek 6. Uzman Anketi Parametrelerinin Analiz Sonuçları

Heyecan Parametresi

	N	En Düşük	En Yüksek	Ortalama
HEYECAN_1	20	1,00	4,00	2,6500
HEYECAN_2	20	1,00	4,00	1,9500
HEYECAN_3	20	1,00	4,00	2,6000
HEYECAN_4	20	2,00	5,00	3,3500
HEYECAN_5	20	1,00	4,00	2,4500
HEYECAN_6	20	1,00	5,00	3,2500
HEYECAN_7	20	1,00	4,00	2,2000
HEYECAN_8	20	1,00	5,00	2,4000
HEYECAN_9	20	1,00	5,00	2,6000
HEYECAN_10	20	1,00	4,00	2,7000
HEYECAN_11	20	1,00	4,00	2,7500
HEYECAN_12	20	1,00	4,00	2,5000
HEYECAN_13	20	1,00	5,00	3,3000
HEYECAN_14	20	1,00	5,00	3,3500
HEYECAN_15	20	1,00	5,00	3,5000
HEYECAN_16	20	1,00	5,00	4,2500
HEYECAN_17	20	1,00	5,00	3,6000
HEYECAN_18	20	1,00	5,00	3,3500
HEYECAN_19	20	1,00	5,00	3,3000
HEYECAN_20	20	1,00	5,00	4,1000
HEYECAN_21	20	1,00	5,00	3,4500
HEYECAN_22	20	1,00	5,00	2,9000
HEYECAN_23	20	1,00	5,00	4,0500
HEYECAN_24	20	1,00	5,00	3,5000
Valid N (listwise)	20			

Güven Parametresi

	N	En Düşük	En Yüksek	Ortalama
GÜVEN_1	20	1,00	5,00	3,2000
GÜVEN_2	20	1,00	4,00	2,2000
GÜVEN_3	20	1,00	5,00	2,7000

GÜVEN_4	20	1,00	5,00	3,3000
GÜVEN_5	20	1,00	5,00	3,0000
GÜVEN_6	20	1,00	5,00	2,9000
GÜVEN_7	20	1,00	5,00	2,7500
GÜVEN_8	20	1,00	5,00	2,7500
GÜVEN_9	20	1,00	5,00	2,8500
GÜVEN_10	20	1,00	5,00	3,1000
GÜVEN_11	20	1,00	5,00	2,7000
GÜVEN_12	20	1,00	5,00	3,0000
GÜVEN_13	20	1,00	4,00	3,0000
GÜVEN_14	20	1,00	5,00	3,3500
GÜVEN_15	20	1,00	5,00	3,1500
GÜVEN_16	20	1,00	5,00	2,9000
GÜVEN_17	20	1,00	5,00	2,6000
GÜVEN_18	20	1,00	5,00	2,5000
GÜVEN_19	20	1,00	5,00	2,8500
GÜVEN_20	20	1,00	5,00	2,3500
GÜVEN_21	20	1,00	5,00	2,4500
GÜVEN_22	20	1,00	4,00	2,3000
GÜVEN_23	20	1,00	5,00	3,2000
GÜVEN_24	20	1,00	5,00	2,9000
Valid N (listwise)	20			

Uyum Parametresi

	N	En Düşük	En Yüksek	Ortalama
UYUM_1	20	1,00	5,00	3,1500
UYUM_2	20	1,00	4,00	1,9000
UYUM_3	20	1,00	4,00	2,4000
UYUM_4	20	2,00	5,00	3,5000
UYUM_5	20	2,00	4,00	3,0500
UYUM_6	20	1,00	5,00	3,2000
UYUM_7	20	1,00	4,00	2,6000
UYUM_8	20	1,00	4,00	2,4000
UYUM_9	20	1,00	4,00	2,5500

UYUM_10	20	1,00	5,00	2,9000
UYUM_11	20	1,00	5,00	2,7000
UYUM_12	20	1,00	4,00	2,6500
UYUM_13	20	1,00	5,00	3,3000
UYUM_14	20	1,00	5,00	3,4500
UYUM_15	20	1,00	5,00	3,6000
UYUM_16	20	1,00	5,00	4,2500
UYUM_17	20	1,00	5,00	3,9000
UYUM_18	20	1,00	5,00	3,1000
UYUM_19	20	1,00	5,00	3,4500
UYUM_20	20	1,00	5,00	3,9500
UYUM_21	20	1,00	5,00	3,4500
UYUM_22	20	1,00	4,00	2,1000
UYUM_23	20	1,00	5,00	4,1500
UYUM_24	20	1,00	5,00	3,3500
Valid N (listwise)	20			

Bakım Parametresi

	N	En Düşük	En Yüksek	Ortalama
BAKIM_1	20	2,00	5,00	3,7000
BAKIM_2	20	1,00	4,00	2,3000
BAKIM_3	20	1,00	4,00	2,9500
BAKIM_4	20	2,00	4,00	3,1000
BAKIM_5	20	2,00	4,00	3,4500
BAKIM_6	20	1,00	5,00	2,9500
BAKIM_7	20	1,00	4,00	2,0000
BAKIM_8	20	1,00	5,00	2,5000
BAKIM_9	20	1,00	4,00	2,6000
BAKIM_10	20	1,00	5,00	3,1500
BAKIM_11	20	1,00	4,00	2,1000
BAKIM_12	20	1,00	5,00	3,3500
BAKIM_13	20	1,00	5,00	2,9000
BAKIM_14	20	1,00	5,00	2,7500
BAKIM_15	20	1,00	5,00	2,9500
BAKIM_16	20	1,00	5,00	3,3500
BAKIM_17	20	1,00	5,00	2,6000

BAKIM_18	20	1,00	5,00	2,4500
BAKIM_19	20	1,00	5,00	2,4000
BAKIM_20	20	1,00	5,00	2,7500
BAKIM_21	20	1,00	5,00	2,4500
BAKIM_22	20	1,00	4,00	2,2500
BAKIM_23	20	1,00	5,00	3,5000
BAKIM_24	20	1,00	5,00	2,9500
Valid N (listwise)	20			

Açıklık Parametresi

	N	En Düşük	En Yüksek	Ortalama
AÇIK_1	20	1,00	5,00	3,8000
AÇIK_2	20	1,00	5,00	2,8500
AÇIK_3	20	1,00	4,00	2,9000
AÇIK_4	20	2,00	5,00	3,7000
AÇIK_5	20	1,00	4,00	3,3500
AÇIK_6	20	1,00	5,00	3,3000
AÇIK_7	20	1,00	5,00	3,4500
AÇIK_8	20	1,00	5,00	3,0000
AÇIK_9	20	1,00	4,00	3,1500
AÇIK_10	20	1,00	5,00	3,3000
AÇIK_11	20	1,00	4,00	2,9500
AÇIK_12	20	1,00	5,00	3,3500
AÇIK_13	20	1,00	5,00	3,5500
AÇIK_14	20	1,00	5,00	3,6000
AÇIK_15	20	1,00	5,00	3,6500
AÇIK_16	20	1,00	5,00	3,9000
AÇIK_17	20	1,00	5,00	3,9500
AÇIK_18	20	1,00	5,00	3,2000
AÇIK_19	20	1,00	5,00	3,9000
AÇIK_20	20	1,00	5,00	4,0000
AÇIK_21	20	1,00	5,00	3,4000
AÇIK_22	20	1,00	5,00	2,9000
AÇIK_23	20	1,00	5,00	4,1000
AÇIK_24	20	1,00	5,00	3,8500
Valid N (listwise)	20			

Topografik Çeşitlilik Parametresi

	N	En Düşük	En Yüksek	Ortalama
TOPCES_1	20	1,00	4,00	1,9000
TOPCES_2	20	1,00	4,00	1,7500
TOPCES_3	20	1,00	4,00	2,0500
TOPCES_4	20	1,00	4,00	2,6500
TOPCES_5	20	1,00	5,00	2,4000
TOPCES_6	20	1,00	5,00	3,0500
TOPCES_7	20	1,00	5,00	2,2000
TOPCES_8	20	1,00	4,00	1,9000
TOPCES_9	20	1,00	4,00	1,9000
TOPCES_10	20	1,00	5,00	2,6500
TOPCES_11	20	1,00	4,00	2,6500
TOPCES_12	20	1,00	4,00	2,0500
TOPCES_13	20	1,00	5,00	2,7000
TOPCES_14	20	1,00	5,00	2,9000
TOPCES_15	20	1,00	5,00	2,7000
TOPCES_16	20	1,00	5,00	3,8500
TOPCES_17	20	1,00	5,00	3,7000
TOPCES_18	20	1,00	5,00	3,4000
TOPCES_19	20	1,00	5,00	3,7500
TOPCES_20	20	1,00	5,00	3,9200
TOPCES_21	20	1,00	5,00	3,4000
TOPCES_22	20	1,00	5,00	2,7500
TOPCES_23	20	1,00	5,00	3,9500
TOPCES_24	20	1,00	5,00	3,5500
Valid N (listwise)	20			

Vejetatif Çeşitlilik Parametresi

	N	En Düşük	En Yüksek	Ortalama
VEJCES_1	20	1,00	4,00	1,5000
VEJCES_2	20	1,00	4,00	1,6500
VEJCES_3	20	1,00	4,00	2,2000
VEJCES_4	20	1,00	4,00	3,1000
VEJCES_5	20	1,00	4,00	1,9000

VEJCES_6	20	1,00	5,00	2,6500
VEJCES_7	20	1,00	5,00	1,5500
VEJCES_8	20	1,00	5,00	1,6000
VEJCES_9	20	1,00	4,00	1,8000
VEJCES_10	20	1,00	5,00	2,0000
VEJCES_11	20	1,00	4,00	2,0500
VEJCES_12	20	1,00	4,00	1,7000
VEJCES_13	20	1,00	5,00	1,9000
VEJCES_14	20	1,00	4,00	2,5500
VEJCES_15	20	1,00	5,00	2,3000
VEJCES_16	20	1,00	5,00	3,6500
VEJCES_17	20	1,00	5,00	3,5000
VEJCES_18	20	1,00	5,00	2,6500
VEJCES_19	20	1,00	5,00	3,2500
VEJCES_20	20	1,00	5,00	2,6500
VEJCES_21	20	1,00	5,00	2,7500
VEJCES_22	20	1,00	5,00	2,8500
VEJCES_23	20	1,00	5,00	4,0000
VEJCES_24	20	1,00	5,00	3,7000
Valid N (listwise)	20			

Su Varlığı Parametresi

	N	En Düşük	En Yüksek	Ortalama
SU_1	20	2,00	5,00	4,1500
SU_2	20	1,00	4,00	2,1000
SU_3	20	1,00	5,00	3,3500
SU_4	20	2,00	5,00	4,1000
SU_5	20	2,00	5,00	3,6500
SU_6	20	3,00	5,00	4,3000
SU_7	20	1,00	5,00	3,1000
SU_8	20	1,00	5,00	3,0500
SU_9	20	1,00	5,00	3,7500
SU_10	20	1,00	5,00	3,6500
SU_11	20	1,00	5,00	3,5500

SU_12	20	1,00	5,00	3,3000
SU_13	20	1,00	5,00	4,2000
SU_14	20	1,00	5,00	4,0000
SU_15	20	1,00	5,00	3,5000
SU_16	20	1,00	5,00	4,4500
SU_17	20	1,00	5,00	4,3000
SU_18	20	1,00	5,00	3,5500
SU_19	20	1,00	5,00	3,9000
SU_20	20	1,00	5,00	4,4000
SU_21	20	1,00	5,00	3,4000
SU_22	20	1,00	5,00	4,0500
SU_23	20	1,00	5,00	4,6000
SU_24	20	1,00	5,00	4,3500
Valid (listwise)	N 20			

Doğallık Parametresi

	N	En Düşük	En Yüksek	Ortalama
DOĞAL_1	20	1,00	4,00	2,1000
DOĞAL_2	20	1,00	4,00	1,5000
DOĞAL_3	20	1,00	4,00	2,1000
DOĞAL_4	20	1,00	5,00	3,2500
DOĞAL_5	20	1,00	5,00	2,3000
DOĞAL_6	20	1,00	5,00	3,0500
DOĞAL_7	20	1,00	5,00	3,3500
DOĞAL_8	20	1,00	5,00	2,5000
DOĞAL_9	20	1,00	5,00	2,4000
DOĞAL_10	20	1,00	5,00	2,5000
DOĞAL_11	20	1,00	5,00	3,3000
DOĞAL_12	20	1,00	4,00	2,3000
DOĞAL_13	20	1,00	5,00	2,9500
DOĞAL_14	20	1,00	5,00	3,6500
DOĞAL_15	20	1,00	5,00	3,1000
DOĞAL_16	20	1,00	5,00	4,1000
DOĞAL_17	20	1,00	5,00	4,3000

DOĞAL_18	20	1,00	5,00	3,5500
DOĞAL_19	20	1,00	5,00	4,2500
DOĞAL_20	20	1,00	5,00	4,1000
DOĞAL_21	20	1,00	5,00	4,0500
DOĞAL_22	20	1,00	5,00	3,1000
DOĞAL_23	20	1,00	5,00	4,4000
DOĞAL_24	20	1,00	5,00	3,7000
Valid N (listwise)	20			

Doğallık ve Su Varlığı arasındaki ilişki

Dogallik*Su Crosstabulation			DOĞALLIK					Total	
			1,00	2,00	3,00	4,00	5,00		
SU	1,00	Count	65	22	20	12	12	131	
		Expected Count	10,2	9,6	15,4	34,9	60,9	131,0	
	2,00	Count	2	20	15	52	32	121	
		Expected Count	9,5	8,8	14,2	32,3	56,2	121,0	
	3,00	Count	4	14	32	80	70	200	
		Expected Count	15,6	14,6	23,5	53,3	92,9	200,0	
	4,00	Count	2	8	32	92	82	216	
		Expected Count	16,9	15,8	25,4	57,6	100,4	216,0	
	5,00	Count	2	6	14	20	250	292	
		Expected Count	22,8	21,3	34,4	77,9	135,7	292,0	
	Total		Count	75	70	113	256	446	960
			Expected Count	75,0	70,0	113,0	256,0	446,0	960,0

Chi-Square Tests			
	Değer	Serbestlik Derecesi (dF)	p-değeri
Pearson Chi-Square	662,142 ^a	16	0,000
Likelihood Ratio	546,894	16	0,000
Linear-by-Linear Association	343,645	1	0,000
N of Valid Cases	960		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 8,82.

Bakım ve Uyum arasındaki ilişki

			UYUM					Total
			1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	
BAKIM	1,00	Count	74	22	26	42	12	176
		Expected Count	15,8	14,3	27,9	54,3	63,8	176,0
	2,00	Count	4	28	28	52	32	144
		Expected Count	12,9	11,7	22,8	44,4	52,2	144,0
	3,00	Count	4	14	52	80	90	240
		Expected Count	21,5	19,5	38,0	74,0	87,0	240,0
	4,00	Count	2	8	32	92	82	216
		Expected Count	19,4	17,6	34,2	66,6	78,3	216,0
	5,00	Count	2	6	14	30	132	184
		Expected Count	16,5	15,0	29,1	56,7	66,7	184,0
	Total	Count	86	78	152	296	348	960
		Expected Count	86,0	78,0	152,0	296,0	348,0	960,0

Chi-Square Tests			
	Değer	Serbestlik Derecesi (dF)	p-değeri
Pearson Chi-Square	458,107 ^a	16	0,000
Likelihood Ratio	390,320	16	0,000
Linear-by-Linear Association	264,839	1	0,000
N of Valid Cases	960		
a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 11,70.			

Güven ve Açıklık arasındaki ilişki

GÜVEN * AÇIKLIK Crosstabulation							
Count							
		AÇIKLIK					Total
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	
GÜVEN	1,00	37	14	32	14	16	113
	2,00	7	9	29	17	11	73
	3,00	2	11	48	42	21	124
	4,00	1	5	23	74	27	130
	5,00	0	0	3	15	22	40
Total		47	39	135	162	97	480

Chi-Square Tests			
	değer	df	p-değeri
Pearson Chi-Square	180,021 ^a	16	,000
Likelihood Ratio	172,810	16	,000
Linear-by-Linear Association	108,098	1	,000
N of Valid Cases	480		
a. 2 cells (8,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3,25.			

Heyecan ve Su Varlığı arasındaki ilişki

HEYECAN * SU_VARLIGI Crosstabulation								
			SU_VARLIGI					Total
			1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	
HEYECAN	1,00	Count	37	11	13	21	6	88
		% within HEYECAN	42,0%	12,5%	14,8%	23,9%	6,8%	100,0%
		% within SU_VARLIGI	86,0%	28,2%	17,1%	14,2%	3,4%	18,3%
		% of Total	7,7%	2,3%	2,7%	4,4%	1,3%	18,3%
	2,00	Count	2	14	14	26	16	72
		% within HEYECAN	2,8%	19,4%	19,4%	36,1%	22,2%	100,0%
		% within SU_VARLIGI	4,7%	35,9%	18,4%	17,6%	9,2%	15,0%
		% of Total	0,4%	2,9%	2,9%	5,4%	3,3%	15,0%
	3,00	Count	2	7	26	40	45	120
		% within HEYECAN	1,7%	5,8%	21,7%	33,3%	37,5%	100,0%
		% within SU_VARLIGI	4,7%	17,9%	34,2%	27,0%	25,9%	25,0%
		% of Total	0,4%	1,5%	5,4%	8,3%	9,4%	25,0%
	4,00	Count	1	4	16	46	41	108
		% within HEYECAN	0,9%	3,7%	14,8%	42,6%	38,0%	100,0%
		% within SU_VARLIGI	2,3%	10,3%	21,1%	31,1%	23,6%	22,5%
		% of Total	0,2%	0,8%	3,3%	9,6%	8,5%	22,5%
	5,00	Count	1	3	7	15	66	92
		% within HEYECAN	1,1%	3,3%	7,6%	16,3%	71,7%	100,0%
		% within SU_VARLIGI	2,3%	7,7%	9,2%	10,1%	37,9%	19,2%
		% of Total	0,2%	0,6%	1,5%	3,1%	13,8%	19,2%
Total		Count	43	39	76	148	174	480

	% within HEYECAN	9,0 %	8,1%	15,8%	30,8%	36,3%	100,0 %
	% within SU_VARLIGI	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
	% of Total	9,0 %	8,1%	15,8%	30,8%	36,3%	100,0 %

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	229,053 ^a	16	,000
Likelihood Ratio	195,160	16	,000
Linear-by-Linear Association	132,281	1	,000
N of Valid Cases	480		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5,85.

Güven ve Heyecan arasındaki ilişki

GUVENLI * HEYECAN Crosstabulation								
		HEYECAN					Total	
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00		
GUVENLI	1,00	Count	58	23	16	8	9	114
		% within GUVENLI	50,9 %	20,2 %	14,0 %	7,0%	7,9%	100,0 %
		% within HEYECAN	65,9 %	31,9 %	13,1 %	7,5%	9,9%	23,8 %
		% of Total	12,1 %	4,8%	3,3%	1,7%	1,9%	23,8 %
	2,00	Count	13	17	24	10	9	73
		% within GUVENLI	17,8 %	23,3 %	32,9 %	13,7%	12,3%	100,0 %
		% within HEYECAN	14,8 %	23,6 %	19,7 %	9,3%	9,9%	15,2 %
		% of Total	2,7 %	3,5%	5,0%	2,1%	1,9%	15,2 %
	3,00	Count	7	21	37	37	21	123
		% within GUVENLI	5,7 %	17,1 %	30,1 %	30,1%	17,1%	100,0 %
		% within HEYECAN	8,0 %	29,2 %	30,3 %	34,6%	23,1%	25,6 %

		HEYECAN	%	%	%			%
		% of Total	1,5 %	4,4%	7,7%	7,7%	4,4%	25,6 %
	4,00	Count	6	11	41	40	32	130
		% within GUVENLI	4,6 %	8,5%	31,5 %	30,8%	24,6%	100,0 %
		% within HEYECAN	6,8 %	15,3 %	33,6 %	37,4%	35,2%	27,1 %
		% of Total	1,3 %	2,3%	8,5%	8,3%	6,7%	27,1 %
	5,00	Count	4	0	4	12	20	40
		% within GUVENLI	10,0 %	0,0%	10,0 %	30,0%	50,0%	100,0 %
		% within HEYECAN	4,5 %	0,0%	3,3%	11,2%	22,0%	8,3%
		% of Total	0,8 %	0,0%	0,8%	2,5%	4,2%	8,3%
Total		Count	88	72	122	107	91	480
		% within GUVENLI	18,3 %	15,0 %	25,4 %	22,3%	19,0%	100,0 %
		% within HEYECAN	100, 0%	100,0 %	100,0 %	100,0%	100,0 %	100,0 %
		% of Total	18,3 %	15,0 %	25,4 %	22,3%	19,0%	100,0 %

Chi-Square Tests			
	değer	df	p-değeri
Pearson Chi-Square	175,767 ^a	16	,000
Likelihood Ratio	171,799	16	,000
Linear-by-Linear Association	116,966	1	,000
N of Valid Cases	480		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 6,00.

Ek 7 Normallik Testi Sonuçları

Kullanıcı Grubunun Normallik Testi Sonuçları

Descriptives				
		Statistic	Std. Error	
B1	Mean		3,4650	,05188
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3,3630	
		Upper Bound	3,5670	
	5% Trimmed Mean		3,5167	
	Median		3,0000	
	Variance		1,076	
	Std. Deviation		1,03753	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		1,00	
	Skewness		-,373	,122
	Kurtosis		-,002	,243
B2	Mean		2,7075	,06135
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	2,5869	
		Upper Bound	2,8281	
	5% Trimmed Mean		2,6750	
	Median		2,0000	
	Variance		1,506	
	Std. Deviation		1,22707	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		2,00	
	Skewness		,769	,122
	Kurtosis		-,653	,243
B3	Mean		3,2475	,05034
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3,1485	
		Upper Bound	3,3465	
	5% Trimmed Mean		3,2750	
	Median		3,0000	
	Variance		1,014	
	Std. Deviation		1,00687	
	Minimum		1,00	

	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		1,00	
	Skewness		-,379	,122
	Kurtosis		,272	,243
B4	Mean		3,3225	,06476
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3,1952	
		Upper Bound	3,4498	
	5% Trimmed Mean		3,3583	
	Median		3,0000	
	Variance		1,678	
	Std. Deviation		1,29526	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		1,75	
	Skewness		-,318	,122
	Kurtosis		-,739	,243
	B5	Mean		2,8425
95% Confidence Interval for Mean		Lower Bound	2,7326	
		Upper Bound	2,9524	
5% Trimmed Mean			2,8139	
Median			2,0000	
Variance			1,251	
Std. Deviation			1,11840	
Minimum			1,00	
Maximum			5,00	
Range			4,00	
Interquartile Range			2,00	
Skewness			,476	,122
Kurtosis			-1,128	,243
B6		Mean		3,1450
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	2,9987	
		Upper Bound	3,2913	
	5% Trimmed Mean		3,1611	
	Median		3,0000	
	Variance		2,215	
	Std. Deviation		1,48812	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	

	Range		4,00	
	Interquartile Range		3,00	
	Skewness		-,136	,122
	Kurtosis		-1,350	,243
B7	Mean		2,9800	,06151
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	2,8591	
		Upper Bound	3,1009	
	5% Trimmed Mean		2,9778	
	Median		3,0000	
	Variance		1,513	
	Std. Deviation		1,23020	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		2,00	
	Skewness		,054	,122
	Kurtosis		-,910	,243
B8	Mean		3,0150	,07349
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	2,8705	
		Upper Bound	3,1595	
	5% Trimmed Mean		3,0167	
	Median		3,0000	
	Variance		2,160	
	Std. Deviation		1,46975	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		3,00	
	Skewness		-,169	,122
	Kurtosis		-1,343	,243
B9	Mean		3,6250	,07026
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3,4869	
		Upper Bound	3,7631	
	5% Trimmed Mean		3,6944	
	Median		4,0000	
	Variance		1,974	
	Std. Deviation		1,40510	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	

	Interquartile Range		3,00	
	Skewness		-,533	,122
	Kurtosis		-1,151	,243
B10	Mean		3,1475	,06383
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3,0220	
		Upper Bound	3,2730	
	5% Trimmed Mean		3,1639	
	Median		3,0000	
	Variance		1,630	
	Std. Deviation		1,27664	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		2,00	
	Skewness		,114	,122
	Kurtosis		-,963	,243
B11	Mean		2,3725	,06563
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	2,2435	
		Upper Bound	2,5015	
	5% Trimmed Mean		2,3028	
	Median		2,0000	
	Variance		1,723	
	Std. Deviation		1,31265	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		3,00	
	Skewness		,610	,122
	Kurtosis		-,889	,243
B12	Mean		3,4525	,05833
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3,3378	
		Upper Bound	3,5672	
	5% Trimmed Mean		3,5000	
	Median		4,0000	
	Variance		1,361	
	Std. Deviation		1,16668	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
Interquartile Range		1,00		

	Skewness		-,256	,122
	Kurtosis		-,890	,243
B13	Mean		3,2600	,05691
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3,1481	
		Upper Bound	3,3719	
	5% Trimmed Mean		3,2889	
	Median		3,0000	
	Variance		1,296	
	Std. Deviation		1,13826	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		1,00	
	Skewness		-,185	,122
	Kurtosis		-,257	,243
	B14	Mean		3,3250
95% Confidence Interval for Mean		Lower Bound	3,2139	
		Upper Bound	3,4361	
5% Trimmed Mean		3,3611		
Median		3,0000		
Variance		1,278		
Std. Deviation		1,13030		
Minimum		1,00		
Maximum		5,00		
Range		4,00		
Interquartile Range		1,00		
Skewness		-,361	,122	
Kurtosis		-,589	,243	
B15		Mean		3,5900
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3,5005	
		Upper Bound	3,6795	
	5% Trimmed Mean		3,6306	
	Median		4,0000	
	Variance		,829	
	Std. Deviation		,91048	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		1,00	
	Skewness		-,459	,122

	Kurtosis		,337	,243
B16	Mean		3,6400	,04932
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3,5430	
		Upper Bound	3,7370	
	5% Trimmed Mean		3,6611	
	Median		4,0000	
	Variance		,973	
	Std. Deviation		,98632	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		1,00	
	Skewness		-,174	,122
	Kurtosis		-,861	,243
B17	Mean		3,3050	,06940
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3,1686	
		Upper Bound	3,4414	
	5% Trimmed Mean		3,3389	
	Median		3,0000	
	Variance		1,927	
	Std. Deviation		1,38809	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		2,00	
	Skewness		-,389	,122
	Kurtosis		-,958	,243
B18	Mean		3,6775	,06359
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3,5525	
		Upper Bound	3,8025	
	5% Trimmed Mean		3,7194	
	Median		4,0000	
	Variance		1,618	
	Std. Deviation		1,27182	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		3,00	
	Skewness		-,376	,122
	Kurtosis		-1,362	,243

B19	Mean		3,2025	,06083
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3,0829	
		Upper Bound	3,3221	
	5% Trimmed Mean		3,2056	
	Median		3,0000	
	Variance		1,480	
	Std. Deviation		1,21663	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		2,00	
	Skewness		,085	,122
	Kurtosis		-1,388	,243
B20	Mean		3,3600	,06509
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3,2320	
		Upper Bound	3,4880	
	5% Trimmed Mean		3,4000	
	Median		4,0000	
	Variance		1,695	
	Std. Deviation		1,30178	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		2,00	
	Skewness		-,485	,122
	Kurtosis		-,989	,243
B21	Mean		3,6050	,05378
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3,4993	
		Upper Bound	3,7107	
	5% Trimmed Mean		3,6361	
	Median		4,0000	
	Variance		1,157	
	Std. Deviation		1,07558	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		1,00	
	Skewness		-,559	,122
	Kurtosis		-,754	,243
B22	Mean		3,1475	,05228

	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3,0447	
		Upper Bound	3,2503	
	5% Trimmed Mean		3,1361	
	Median		3,0000	
	Variance		1,093	
	Std. Deviation		1,04569	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		2,00	
	Skewness		,323	,122
	Kurtosis		-,671	,243
B23	Mean		3,1025	,05679
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	2,9908	
		Upper Bound	3,2142	
	5% Trimmed Mean		3,0750	
	Median		3,0000	
	Variance		1,290	
	Std. Deviation		1,13588	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		2,00	
	Skewness		,489	,122
Kurtosis		-1,008	,243	
B24	Mean		3,4350	,05677
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3,3234	
		Upper Bound	3,5466	
	5% Trimmed Mean		3,4500	
	Median		4,0000	
	Variance		1,289	
	Std. Deviation		1,13534	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		2,00	
	Skewness		-,220	,122
Kurtosis		-1,169	,243	
T1	Mean		3,8925	,06324
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3,7682	

		Upper Bound	4,0168	
	5% Trimmed Mean		3,9833	
	Median		4,0000	
	Variance		1,600	
	Std. Deviation		1,26489	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		2,00	
	Skewness		-,678	,122
	Kurtosis		-,848	,243
T2	Mean		3,5800	,06611
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3,4500	
		Upper Bound	3,7100	
	5% Trimmed Mean		3,6444	
	Median		4,0000	
	Variance		1,748	
	Std. Deviation		1,32211	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		3,00	
	Skewness		-,684	,122
Kurtosis		-,769	,243	
T3	Mean		3,0300	,07007
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	2,8922	
		Upper Bound	3,1678	
	5% Trimmed Mean		3,0333	
	Median		3,0000	
	Variance		1,964	
	Std. Deviation		1,40143	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		2,00	
	Skewness		-,136	,122
Kurtosis		-1,333	,243	
T4	Mean		3,1700	,06774
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3,0368	
		Upper Bound	3,3032	

	5% Trimmed Mean		3,1889	
	Median		3,0000	
	Variance		1,836	
	Std. Deviation		1,35488	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		3,00	
	Skewness		,126	,122
	Kurtosis		-1,353	,243
T5	Mean		3,4900	,06018
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3,3717	
		Upper Bound	3,6083	
	5% Trimmed Mean		3,5417	
	Median		4,0000	
	Variance		1,449	
	Std. Deviation		1,20355	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		2,75	
	Skewness		-,301	,122
	Kurtosis		-1,001	,243
T6	Mean		3,5875	,06896
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3,4519	
		Upper Bound	3,7231	
	5% Trimmed Mean		3,6528	
	Median		4,0000	
	Variance		1,902	
	Std. Deviation		1,37917	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		3,00	
	Skewness		-,595	,122
	Kurtosis		-,954	,243
T7	Mean		2,7050	,06685
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	2,5736	
		Upper Bound	2,8364	
	5% Trimmed Mean		2,6722	

	Median		2,0000	
	Variance		1,787	
	Std. Deviation		1,33695	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		2,00	
	Skewness		,394	,122
	Kurtosis		-1,066	,243
T8	Mean		3,1875	,06702
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3,0557	
		Upper Bound	3,3193	
	5% Trimmed Mean		3,2083	
	Median		3,0000	
	Variance		1,797	
	Std. Deviation		1,34046	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		3,00	
	Skewness		,081	,122
Kurtosis		-1,155	,243	
T9	Mean		2,9650	,05481
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	2,8572	
		Upper Bound	3,0728	
	5% Trimmed Mean		2,9611	
	Median		3,0000	
	Variance		1,202	
	Std. Deviation		1,09626	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		2,00	
	Skewness		-,057	,122
Kurtosis		-,774	,243	
T10	Mean		3,5925	,05254
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3,4892	
		Upper Bound	3,6958	
	5% Trimmed Mean		3,6472	
Median		4,0000		

	Variance		1,104	
	Std. Deviation		1,05081	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		1,00	
	Skewness		-,624	,122
	Kurtosis		-,200	,243
T11	Mean		2,9800	,06079
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	2,8605	
		Upper Bound	3,0995	
	5% Trimmed Mean		2,9972	
	Median		3,0000	
	Variance		1,478	
	Std. Deviation		1,21585	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		2,00	
	Skewness		-,424	,122
	Kurtosis		-1,234	,243
T12	Mean		2,8525	,05382
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	2,7467	
		Upper Bound	2,9583	
	5% Trimmed Mean		2,8361	
	Median		3,0000	
	Variance		1,159	
	Std. Deviation		1,07640	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		1,00	
	Skewness		,527	,122
	Kurtosis		-,202	,243
T13	Mean		3,0275	,05183
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	2,9256	
		Upper Bound	3,1294	
	5% Trimmed Mean		3,0389	
	Median		3,0000	
Variance		1,074		

	Std. Deviation		1,03655	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		2,00	
	Skewness		-,245	,122
	Kurtosis		-,786	,243
T14	Mean		2,9875	,05501
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	2,8794	
		Upper Bound	3,0956	
	5% Trimmed Mean		2,9750	
	Median		3,0000	
	Variance		1,210	
	Std. Deviation		1,10017	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		2,00	
	Skewness		,513	,122
	Kurtosis		-,598	,243
T15	Mean		3,1475	,05775
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3,0340	
		Upper Bound	3,2610	
	5% Trimmed Mean		3,1472	
	Median		3,0000	
	Variance		1,334	
	Std. Deviation		1,15502	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		2,00	
	Skewness		,347	,122
	Kurtosis		-,933	,243
T16	Mean		3,4450	,05832
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3,3304	
		Upper Bound	3,5596	
	5% Trimmed Mean		3,4694	
	Median		4,0000	
	Variance		1,360	
	Std. Deviation		1,16635	

	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		2,00	
	Skewness		-,276	,122
	Kurtosis		-1,165	,243
T17	Mean		3,1575	,06318
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3,0333	
		Upper Bound	3,2817	
	5% Trimmed Mean		3,1417	
	Median		3,0000	
	Variance		1,597	
	Std. Deviation		1,26360	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		2,00	
	Skewness		,263	,122
	Kurtosis		-1,514	,243
T18	Mean		3,1750	,06771
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3,0419	
		Upper Bound	3,3081	
	5% Trimmed Mean		3,1944	
	Median		4,0000	
	Variance		1,834	
	Std. Deviation		1,35424	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		2,00	
	Skewness		-,163	,122
	Kurtosis		-1,333	,243
T19	Mean		3,4975	,05461
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3,3901	
		Upper Bound	3,6049	
	5% Trimmed Mean		3,5333	
	Median		4,0000	
	Variance		1,193	
	Std. Deviation		1,09223	
	Minimum		1,00	

	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		1,00	
	Skewness		-,237	,122
	Kurtosis		-,742	,243
T20	Mean		3,9650	,05115
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3,8644	
		Upper Bound	4,0656	
	5% Trimmed Mean		4,0361	
	Median		4,0000	
	Variance		1,046	
	Std. Deviation		1,02293	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		2,00	
	Skewness		-,636	,122
	Kurtosis		-,362	,243
	T21	Mean		3,2725
95% Confidence Interval for Mean		Lower Bound	3,1757	
		Upper Bound	3,3693	
5% Trimmed Mean			3,2722	
Median			3,0000	
Variance			,971	
Std. Deviation			,98523	
Minimum			1,00	
Maximum			5,00	
Range			4,00	
Interquartile Range			1,00	
Skewness			,238	,122
Kurtosis			-,398	,243
T22		Mean		3,3000
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3,1951	
		Upper Bound	3,4049	
	5% Trimmed Mean		3,3333	
	Median		3,0000	
	Variance		1,138	
	Std. Deviation		1,06670	
	Minimum		1,00	
Maximum		5,00		

	Range		4,00	
	Interquartile Range		1,00	
	Skewness		-,298	,122
	Kurtosis		-,512	,243
T23	Mean		3,7700	,05455
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3,6628	
		Upper Bound	3,8772	
	5% Trimmed Mean		3,8417	
	Median		4,0000	
	Variance		1,190	
	Std. Deviation		1,09091	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		,00	
	Skewness		-,930	,122
	Kurtosis		,037	,243
T24	Mean		3,2050	,06086
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3,0853	
		Upper Bound	3,3247	
	5% Trimmed Mean		3,2278	
	Median		3,0000	
	Variance		1,482	
	Std. Deviation		1,21724	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Range		4,00	
	Interquartile Range		2,00	
	Skewness		-,323	,122
	Kurtosis		-,951	,243

ÖZ GEÇMİŞ

1993 yılında Van'da doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini Van'da tamamladı. 2011-2016 yılları arasında Ankara Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde lisans eğitimini bitirdikten sonra 2017-2019 yılları arasında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Anabilim dalında tezli yüksek lisans eğitimi almıştır.

T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 02/01/2020

Tez Başlığı / Konusu:

Van Gölü Doğu Kıyı Alanlarının Görsel Peyzaj Kalitesi Açısından Değerlendirilmesi

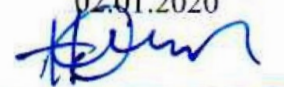
Yukarıda başlığı belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 139 sayfalık kısmına ilişkin, 02/01/2020 tarihinde tez danışmanım tarafından Turnitin intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 4 (yüzde dört)'tür.

Uygulanan filtreler aşağıda verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit inatch size to 7 words)

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi inceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

02.01.2020

Adı Soyadı: Hande ÖZVAN

Öğrenci No: 169101143

Anabilim Dalı: Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Programı: Peyzaj Mimarlığı Bölümü

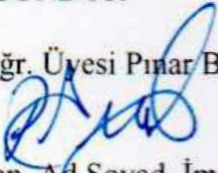
Statüsü: Y. Lisans

Doktora

DANIŞMAN ONAYI
UYGUNDUR

Dr. Öğr. Üyesi Pınar BOSTAN

(Unvan, Ad Soyad, İmza)

(Unvan, Ad Soyad, İmza)